

Nr 303.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder till stödjande av trädgårdsnäringen m. m.; given Stockholms slott den 22 april 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 22 april 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och handelsdepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp:

Jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallade jag den 13 mars 1937 dåvarande t. f. expeditionschefen i finansdepartementet, numera utrikesrådet *G. Engzell*, handelsträdgårdsmästaren *Eg. Eriksson* i Hässelby villastad, sekreteraren i Uppsala läns hushållningssällskap *H. Nystedt* och handelsträdgårdsmästaren *N. Bengtsson* i Kvarnby för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom träd-

gårdsnäringen samt i fråga om behovet av särskilda åtgärder för åstadkommande av en önskvärd räntabilitet inom samma näring. Såsom ytterligare utredningsman tillkallade jag den 21 maj 1937 ombudsmannen hos svenska lantarbetareförbundet *G. Sträng*.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min föredragning föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde bli riksdagen förelagd, till Främjande av frukt- och trädgårdsodlingen för budgetåret 1938/1939 beräkna ett reservationsanslag av 100,000 kronor (nionde huvudtiteln, punkt 135).

Sedan berörda utredningsmän, vilka antagit benämningen frukt- och trädgårdsutredningen, den 15 februari 1938 avgivit betänkande (stat. off. utr. 1938: 5), torde jag få anmäla frågan om avlåtande till riksdagen av proposition i förevarande ärende.

Verkställda utredningar.

Trädgårdsnäringens utveckling under senare år. Frukt- och trädgårdsutredningen har på grundval av tillgänglig officiell statistik samt vissa av utredningen verkställda undersökningar lämnat ett stort antal uppgifter rörande olika förhållanden inom trädgårdsnäringen, vilka äro ägnade att belysa frågan om och i vad mån särskilda åtgärder från statsmakternas sida kunna anses påkallade till stöd för näringen. Beträffande flertalet av dessa uppgifter torde jag få hänvisa till första avdelningen av utredningens betänkande jämte där återopade bilagor. Vissa särskilt betydelsefulla resultat av utredningens undersökningar torde emellertid här böra återgivas.

Utredningen framhåller, hurusom den yrkesmässigt bedrivna trädgårdsodlingen i Sverige under de senaste årtiondena utvecklats från en relativt obetydlig binäring till jordbruket till en självständig näringsgren som sysselsätter ett stort antal företagare och arbetare. Enligt folkräkningarna 1910—1930 har antalet i näringen sysselsatta personer ökats från 9,808 år 1910 till 14,419 år 1920 och 20,309 år 1930. Dessa siffror innefatta icke jordbrukare och sådana som bedriva trädgårdsodling i kombination med jordbruk, ej heller jordbrukspersonal som delvis är sysselsatt i trädgårdsodling. Självständiga trädgårdsföretagare ha redovisats under en särskild rubrik först vid 1920 års folkräkning. Deras antal skulle under perioden 1920—1930 ha ökat från något över 2,600 till närmare 4,500 d. v. s. med omkring 70 procent. Med hänsyn till vissa bristfälligheter i yrkesredovisningen anser utredningen, att denna ökning till viss del endast är skenbar. Den verkliga ökningen bör dock enligt utredningens förmenande icke ha understigit 50 procent. Vidare framhålles, att enligt folkräkningarna antalet trädgårdsarbetare under 1920-talet ökat från omkring 8,200 till omkring 13,000, d. v. s. med ungefär 60 procent.

Några officiella uppgifter rörande trädgårdsodlingens utveckling under de

sistförflutna åren finnas ej. För att anskaffa material för bedömandet härav har utredningen låtit verkställa en särskild statistisk undersökning, i det följande benämnd *lönsamhetsundersökningen*. Primäruppgifter till denna undersökning ha erhållits genom utsändande till frukt- och trädgårdsodlare av individuella frågeformulär. Inalles ha dylika uppgifter från 469 egentliga trädgårdsodlare, motsvarande något mer än 10 procent av hela antalet självständiga företagare 1930, gjorts till föremål för bearbetning. Flera omständigheter tyda enligt utredningens mening på att de medelstora och större trädgårdsföretagen i primärmaterialet äro företrädade i avsevärt större utsträckning i förhållande till sitt antal än de mindre. Av undersökningen framgår, att ifrågavarande 469 odlare under perioden 1925—1936 utökad sin totala trädgårdsareal med nära 11 procent. Ökningen av bänkgårds- resp. trädgårdsarealen under samma tid utgör 21 resp. 58 procent. Tillväxten har varit störst i södra Sverige, varest närmare hälften av den redovisade växthusarealen härrör från tiden efter 1925. Undersökningen har vidare givit vid handen att utökningen gått i mycket hastigare tempo efter 1930 än dessförinnan. Således härstamma över 20 procent av hela den redovisade växthusarealen från perioden 1930—1936. Motsvarande siffra för södra Sverige utgör cirka 30 procent.

De anförda siffrorna avse i första hand endast de i undersökningen redovisade företagen. Hur stor arealökningen i verkligheten varit med avseende på den kommersiella trädgårdsnäringsen som helhet är svårt att avgöra. Utredningen framhåller vissa omständigheter som skulle utvisa, att de framkomna stegringstalen knappast överdriva den verkliga expansionen. Sålunda ha hushållningssällskapens trädgårdskonsulenter och länsträdgårdsmästare samt Sveriges handelsträdgårdsmästareförbunds lokalavdelningar i svar på en av utredningen verkställd *enquête* bekräftat, att under de sista åren en betydande ökning av produktionsvolymen ägt rum. Ökningen uppgives ha skett dels genom utvidgning av äldre företag och dels därigenom att ett stort antal *nya* företagare tillkommit. Förbundets lokalavdelningar i Skåne göra gällande, att under de sista fem åren en fördubbling där skett av arealen under glas. Lokalavdelningarna inom mellersta Sverige framhålla särskilt den stora ökningen av antalet företag. Produktionsökningen uppgives allmänt vara mest framträdande i fråga om grönsaksodling, främst gurk- och tomatodling. Flera uppgiftslämnare framhålla även utvidgningen av blomsterodling för snitt i växthus. I detta sammanhang må nämnas, att enligt vad som framgår av *enquête* en förskjutning av produktionen under senare år ägt rum i den riktningen, att kalljordsodling i allt större utsträckning övergått till jordbruket, under det att handelsträdgårdsmästarna specialiserat sig på odling under glas. Det uppgives, att frilandsodlingen hos jordbrukarna särskilt i södra Sverige ökat avsevärt.

Det föregående har huvudsakligen avseende å köksväxt- och blomsterodling. Vad fruktodlingen beträffar anser utredningen med stöd av vissa undersökningar, att jämväl denna gren av näringen för närvarande genomgår en betydande expansion.

Prisutvecklingen å grönsaker och frukt 1928—1937. I syfte att undersöka hur priserna på färska grönsaker och frukt utvecklats under de senare åren har frukt- och trädgårdsutredningen företagit en bearbetning av parti-prisnoteringarna i Stockholm. Därvid ha flera metoder använts, vilka samtliga givit i stort sett samma resultat. Enligt en av utredningen beräknad, i förhållande till omsättningen i konsumtionsföreningen Stockholm med omnejd vägd prisindex för mera betydelsefulla grönsaker skulle grönsakspriserna under år 1934 ha nått en lägsta genomsnittlig nivå, uppgående till ej fullt 60 procent av den som bas valda prisnivån år 1928. Beträffande flertalet produkter har efter år 1934 en återhämtning ägt rum utan att likväl 1928 års prisnivå uppnåtts. Eftersom indextalen för skilda år kunna vara beroende på materialets (speciellt de använda vikternas) sammansättning, anser utredningen det vara av större intresse att notera, att under åren 1932—1935 prisnivån på grönsaker synes ha uppgått till ej fullt $\frac{2}{3}$ av en på motsvarande sätt beräknad genomsnittlig prisnivå för år 1928. Den stegring av priserna, som därefter inträtt, skulle ha bragt prisnivån upp till ungefär $\frac{3}{4}$ av 1928 års prisnivå. Det bör tilläggas, att prissänkningarna varit mest framträdande under sommarmånaderna, då någon import av betydelse icke förekommer.

För äpplen och päron har utredningen på samma sätt låtit beräkna en index, likaledes med år 1928 som basår. Av denna index framgår, att fruktpriserna, tydligen till följd av olika skördeutfall, äro underkastade starka variationer. Enligt indexen skulle åren 1934—1936 ha utmärkts av något så när stabila priser, vilka med 25 å 30 procent understego priserna år 1928. År 1937 utmärktes av en ytterligare nedgång.

Importens utveckling m. m. Utredningen har verkställt en ingående undersökning rörande importen till Sverige av utländska trädgårdsalster. I samband därmed har utredningen undersökt verkningarna av de tullar, som äro åsatta dessa produkter. Det skulle föra för långt att här lämna en detaljerad redogörelse för nämnda undersökningar utan torde jag härutinnan få hänvisa till kapitel 3 i utredningens betänkande med därtill fogade bilagor. Med hänsyn till den betydelse som i allmänhet tillmätas importen vid ett bedömande av trädgårdsnäringsens nuvarande läge torde dock vissa av utredningen anförda siffror böra här återgivas.

Levande växter, blommor m. m. Importen av *liljekonvaljerötter* (stat. nr 85), vilka för närvarande äro tullfria, har under perioden 1930—1937, fränsett en betydande nedgång år 1932, varit ganska konstant och hållit sig mellan 80 och 90 ton. År 1937 importerades omkring 93 ton till ett värde av cirka 279,000 kronor. Importen har huvudsakligen skett från Tyskland. Införseln av *andra rötter av blomsterväxter* (stat. nr 87), däribland s. k. perenna växter och rotknölar av *gladiolus*, har företett en nästan kontinuerlig stegring från 144 ton år 1930 till 261 ton år 1937. Importvärdet sistnämnda år utgjorde cirka 445,000 kronor. Det viktigaste införsellandet är Nederländerna. Importsiffrorna för *blomsterlökar* (stat. nr 88) ha för de sista två decennierna stadigt stigit. År 1930 uppnåddes ett tillfälligt maximum vid 2,122 ton. Efter en mindre nedgång under åren 1931—

1933 steg införseln åter, så att den år 1936 uppgick till 2,600 ton. Under år 1937 har importen till följd av en osedvanligt dålig skörd i Nederländerna stannat vid 2,332 ton till ett värde av 5,297,000 kronor. Införseln av *friska avskurna blommor* (stat. nr 89: 1 och 2) är starkt konjunkturbetonad. Den årliga importkvantiteten utgjorde således under åren 1930 och 1931 omkring 54 ton, under åren 1932—1934 23—30 ton samt under de tre sistförflutna åren respektive 52, 60 och 94 ton. 1937 års kvantitet, vilken i värde motsvarade 1,038,000 kronor, är den högsta som någonsin förekommit. Den egentliga införseln äger rum under vintermånaderna. $\frac{2}{3}$ av den totala importkvantiteten inkommer under de fyra månaderna januari—mars samt december; för månaderna januari—april samt oktober—december utgör motsvarande relativtal närmare $\frac{9}{10}$. Den övervägande delen av blomsterimporten härrör numera från Italien, Nederländerna, Danmark och Frankrike. Införseln av *rhododendron, azaleor, kamelior, erika och syren* (stat. nr 92) har under de senaste tio åren snarare företett en tendens till minskning än till ökning. År 1937 infördes 454 ton mot 566 ton i medeltal för åren 1930—1932. Importvärdet uppgick förstnämnda år till cirka 576,000 kronor. Sedan tullen å *förädlade träd av äpple, päron, plommon och körsbär* (stat. nr 93) år 1927 höjts från 7 till 60 öre för kilogram, har införseln därav nedgått från 166 ton under tiden 1 augusti—31 december 1926 till 6 ton i medeltal för kalenderåren 1933—1937. Jämväl importen av *krukväxter* (stat. nr 94) och *andra, ej särskilt nämnda levande växter* (stat. nr 95) har nedgått. År 1937 infördes 119 ton krukväxter och 740 ton »andra» växter mot respektive 207 och 893 ton år 1931. Minskningen torde bero på att tullen för dessa varuslag år 1932 höjdes från 7 till 20 öre för kilogram. I värde räknat uppgick 1937 års import av krukväxter till 176,000 kronor och av »andra» växter till 1,113,000 kronor. Enligt en av utredningen återgiven men okontrollerad uppgift skulle omkring hälften av sistnämnda belopp avse huvudsakligen från Holland importerade rosenbuskar. Vad slutligen angår *till prydnad användbara kvistar och blad* (stat. nr 98) eller s. k. snittgrönt och kransgrönt infördes därav år 1937 148 ton till ett värde av cirka 224,000 kronor. Den övervägande delen av importen av snittgrönt sker från Danmark.

F ä r s k a k ö k s v ä x t e r. Importen av *ätbara rötter* (stat. nr 103—105) angives av utredningen icke vara av större betydelse. Pepparrot importeras icke; rädisor, rödbetor och palsternackor endast i helt liten omfattning. Nästan hela importkvantiteten inkommer under första halvåret. År 1937 infördes sammanlagt 70 ton till ett värde av 29,000 kronor. Till jämförelse kan nämnas, att enbart konsumtionsföreningen Stockholm med omnejd under första hälften av nämnda år försålde 476 ton morötter, rödbetor, palsternackor, jordärtskockor och kålrötter. Av *färsk potatis* (stat. nr 106) infördes 1937 399 ton till ett värde av cirka 108,000 kronor. Dessförinnan ha importkvantiteterna varierat under åren 1932—1936 mellan 110 och 180 ton samt under åren 1927—1931 mellan 500 och 600 ton. Den från och med år 1932 inträdda importminskningen torde vara att tillskriva det förhållandet, att tullbeskattningen samma år höjdes från 2.5 öre till 10 öre för kilogram. Sedan tullen å *mattök* år 1936 höjts från 5 till 20 öre för kilogram, såvitt angår tiden 1 juni—31 december, har importen under sistnämnda tid nedgått från 2,081 ton år 1935 till 923 ton år 1937. Samtidigt har emellertid importen under återstående delar av året, då tullen utgör 5 öre för kilogram, stigit i sådan grad, att arsimporten 1937 nästan exakt motsvarade årsimporten 1935 eller cirka 3,885 ton. Värdet av 1937 års lökimport uppgick till omkring 502,000 kronor. De viktigaste inköpländerna i fråga om förevarande tullposition äro Nederländerna och Egypten. Medan importen från Nederländerna överväger i januari—mars samt augusti—december, inkommer

största delen av importen under april—juli från Egypten. Importen av *vitkål* (stat. nr 110) och *meloner* (stat. nr 111) är relativt obetydlig. Av vitkål infördes i medeltal för åren 1933—1935 cirka 18 ton. Åren 1936 och 1937 steg sistberörda införsel till 379 respektive 681 ton. Till jämförelse anför utredningen, att konsumtionsföreningen Stockholm med omnejd under 9 månader av år 1937 försålde 570 ton vitkål. Melonimporten har i medeltal för åren 1932—1937 understigit 3 ton. Det sammanlagda värdet av 1937 års import av vitkål och meloner utgjorde cirka 48,000 kronor. I fråga om *gurkor* (stat. nr 112) förekommer import av någon större betydelse endast under månaderna mars, april och maj. År 1937 importerades i mars 57 ton, i april 71 ton och i maj 13 ton. Hela importkvantiteten utgjorde nämnda år 172 ton med ett värde av 209,000 kronor. Så gott som all införsel sker från Nederländerna. Någon import av färsk *sparris* (stat. nr 113) förekommer praktiskt taget icke under den inhemska sparrissäsongen. Hela årsimporten utgjorde år 1937 omkring 5 ton med ett värde av 17,000 kronor. Införseln av *blomkål* (stat. nr 114) har till följd av tullhöjning år 1932 (från 15 till 25 öre för kilogram) nedgått från 1,135 ton år 1931 till 519 ton år 1937. Värdet av sistnämnda importkvantitet uppgick till cirka 409,000 kronor. Under den egentliga säsongen för svensk blomkål, juli—oktober, förekommer numera ingen import. Däremot införs under maj och juni, d. v. s. de månader då den tidiga svenska blomkålen föres i marknaden, ej obetydliga mängder. År 1937 importerades under sistnämnda månader, huvudsakligen från Nederländerna, 113 respektive 56 ton. Importen av *tomater* (stat. nr 115) har mångdubblats sedan tiden före kriget. År 1937 uppgick den till 1,114 ton med ett värde av 924,000 kronor. Sedan den för tiden 1 maj—30 november utgående tullen år 1934 höjts från 25 till 50 öre för kilogram, har importen under juli—september praktiskt taget upphört. Under den inhemska tomat-säsongen förekommer numera import av färska tomater endast i maj och juni samt oktober och november. År 1937 infördes, huvudsakligen från Nederländerna, i maj 141 ton, i juni 72 ton, i oktober 27 ton och i november 62 ton. Sedan tullen å *andra, ej särskilt nämnda köksväxter* (stat. nr 116) år 1932 höjts från 15 till 40 öre för kilogram, har importen därav nedgått från 213 ton år 1931 med ett värde av 247,000 kronor till 99 ton år 1937 med ett värde av 136,000 kronor. Vissa år 1933 genomförda tullåtnader i fråga om haricot-verts, sallad och kronärtskockor synas ej ha haft någon större inverkan på införseln.

Saltade eller torkade samt syltade eller konserverade köksväxter. Den totala införseln har minskat från 1,646 ton år 1931 till 530 ton år 1937. Värdet av importen har sjunkit i motsvarande grad eller från 1,404,000 kronor år 1931 till 524,000 kronor år 1937. Nedgången hänför sig huvudsakligen till *saltade gurkor*, varav 897 ton infördes år 1931 mot 5 ton år 1937. Även införseln av *konserver* har starkt nedgått. I detta sammanhang må nämnas, att år 1932 tullen å saltade gurkor höjdes från 25 till 35 öre för kilogram och tullen å konserverade köksväxter från 50 till 75 öre för kilogram.

Färska bär och frukter. Någon import av färska *jordgubbar* (stat. nr 128 och 129) förekommer icke under den svenska jordgubbsäsongen. Av *körsbär* (stat. nr 129: 3 och 4) införs ganska betydande kvantiteter under maj, juni och juli (år 1937 resp. 163, 170 och 70 ton). Importen av *andra bär* (stat. nr 134) är mycket obetydlig. Under svenska bärsäsongen, juni—augusti, infördes år 1937 sammanlagt omkring 12 ton. För *äpplen* (stat. nr 130) och *päron* (stat. nr 131) höjdes tullarna år 1932 från 10 till 20 öre för kilogram. I samband med handelsöverenskommelser ha de lägre tullsatserna återinförts för vissa månader av året, så att 20-örestullen nu-

mera endast gäller i fråga om äpplen under tiden 1 juli—1 januari och beträffande päron under tiden 1 juli—1 december. Året närmast före tullhöjningen infördes 18,044 ton äpplen till ett värde av 9,701,000 kronor och 12,444 ton päron till ett värde av 5,561,000 kronor. Motsvarande siffror för år 1937 utgjorde för äpplen 13,268 ton och 6,424,000 kronor samt för päron 6,823 ton och 3,826,000 kronor. Det bör anmärkas, att 1931 års import av päron var osedvanligt hög; året dessförinnan importerades endast 5,104 ton. Importen av äpplen är störst under månaderna november—januari samt maj—juni. Från och med år 1933 har den nästan helt upphört i september och oktober; även novemberimporten företer nedgång. Den högre tullen synes däremot icke märkbart ha påverkat decemberimporten. Januariimporten var under åren 1934 och 1935 underkastad den högre tullsatsen och visade då en avsevärd nedgång gentemot de närmast föregående åren. Med återinförande från och med år 1936 av den lägre tullen för januari steg införseln under denna månad till samma nivå som före 1934. Importen av päron företer en något annan fördelning på de olika årstiderna; den är störst under mars—maj, i augusti samt december. Före 1932 dominerade importen under augusti—oktober men redan sistnämnda år och år 1933 inträdde till följd av tullhöjningen en högst betydande minskning av importen under dessa månader och nedgången synes med undantag för tillfälliga variationer ha fortsatt även därefter. Införseln av *apelsiner* (stat. nr 124) har stigit från 28,214 ton år 1931 till 38,291 ton år 1937 eller, i värde räknat, från 10,310,000 till 13,316,000 kronor. Motsvarande årssiffror för *bananer* (stat. nr 125) voro 12,887 och 11,816 ton samt 8,367,000 och 6,344,000 kronor. Importen av *citroner* (stat. nr 126) har sedan år 1930 ej företett några nämnvärda förändringar. År 1937 infördes därav 2,216 ton till ett värde av 1,019,000 kronor. Utav *plommon* (stat. nr 129: 1 och 2) importerades år 1937 369 ton, därav 127 ton under juli och 95 ton under augusti. Värdet av hela årsimporten uppgick till 309,000 kronor. Samma år infördes 1,578 ton *cedrat- och grapefrukter* (stat. nr 126: 1) till ett värde av 521,000 kronor. Importen av *vindruvor* (stat. nr 127) har efter den 1 september 1935, då dessa frukter blevo tullfria, företett en kraftig stegring, vilken fortsatt ända till den 1 juli 1937, då den tidigare tullsatsen, 35 öre för kilogram återinfördes för druvor som inkomma under senare halvåret. Till följd av sistnämnda åtgärd har införseln under juli—december nedgått från 5,305 ton år 1936 till 2,382 ton år 1937. Importen under januari—juni har däremot stigit från 1,809 ton år 1936 till 2,386 ton år 1937. Värdet av hela vindruvsimporten uppgick sistnämnda år till 3,816,000 kronor. Av *andra, förut ej särskilt nämnda frukter* (stat. nr 132) infördes år 1937 435 ton till ett värde av 433,000 kronor.

Torkad frukt. Importen av torkad frukt (stat. nr 135—140) har nedgått från 12,634 ton år 1931 med ett värde av 8,134,000 kronor till 9,469 ton år 1937 med ett värde av 5,997,000 kronor.

Syltade och konserverade frukter och bär. Av syltade och konserverade frukter och bär (stat. nr 310—311, 315: 1 och 318) infördes år 1937 2,025 ton till ett värde av 1,306,000 kronor. Motsvarande siffror år 1931 utgjorde 2,029 ton och 1,509,000 kronor.

Till belysning av importens utveckling sedan tiden före världskriget må slutligen anföras följande sammanställning av handelsstatistikens uppgifter rörande importen av förutnämnda produkter.

Import i 1,000 kronor av	Årsmedeltal 1912/14	1931	1937 prel. siffror
Levande växter m. m.	2,318	8,034	9,153
Färska köksväxter.....	561	3,140	2,382
Andra »	190	1,404	524
Färska bär och frukter	4,433	38,283	36,477
Andra » » »	2,763	9,643	7,302
Bär- och fruktsaft	31	59	190
Summa	10,296	60,563	56,028

Undersökningar rörande frukt- och trädgårdsodlingens lönsamhet. Som förut nämnts har frukt- och trädgårdsutredningen låtit verkställa en undersökning av bl. a. lönsamheten av 1936 års odling. På grund av primärmaterialens i vissa hänseenden bristfälliga beskaffenhet har bearbetningen av detsamma i denna del endast haft till syfte att fastställa det kontanta överskott av verksamheten, varöfver odlaren och hans familj kan disponera sedan samtliga utgifter inklusive avskrivningar, räntor och arrenden blivit erlagda. Resultaten av bearbetningen ha sammanställts i två tabeller, som återfinnas å sid. 298 och 300 i utredningens betänkande. Ett studium av dessa giver vid handen, att verksamheten för $\frac{1}{7}$ av de 453 odlare, som här redovisas, icke givit något som helst överskott. Sätter man gränsen för den kontanta inkomst, som kan beräknas ha givit odlarna en rimlig försörjning, så lågt som vid 2,000 kronor — vartill i flertalet fall komma naturaförmåner i form av trädgårdsprodukter och bostad — finner man att $\frac{1}{2}$ av nämnda odlare komma under denna gräns. Räknar man däremot med den *genomsnittliga* nettoinkomsten för samtliga odlare blir denna cirka 2,900 kronor. Av undersökningen framgår vidare, att inkomsterna variera starkt för olika slag av odlingar och för odlingar av olika storlek. I runt tal utgör den redovisade genomsnittliga nettoinkomsten för odlare med enbart eller huvudsakligen a) plantskolerörelse (23 st.) 7,100 kronor, b) blomsterodling (100 st.) 4,700 kronor, c) köksväxtodling (42 st.) 2,500 kronor, d) kombinerad blomster- och köksväxtodling (131 st.) 2,400 kronor samt e) fruktodling (46 st.) 1,900 kronor. För odlare med allsidig trädgårdsrörelse (75 st.) utgör samma inkomst 1,800 kronor. Förenämnda siffror böra användas med stor försiktighet. Då de medelstora och större företagen äro överrepresenterade i undersökningen, måste det antagas, att siffrorna ge en alltför gynnsam bild av odlingens ekonomiska betingelser, i varje fall då det gäller att bedöma i vad mån den kan skänka sina utövare rimlig försörjning. En föreställning om den kontanta nettoinkomstens beroende av företagets storlek lämna följande av utredningen återgivna siffror, vilka avse 238 odlare av köksväxter och (eller) blommor, utvalda i syfte att erhålla en så homogen grupp som möjligt.

Frilandsareal (har)	Antal odlare	Kontant netto- inkomst per odlare (kr.)	Växthusareal (ar)	Antal odlare	Kontant netto- inkomst per odlare (kr.)
Mindre än 1	102	2,372	Mindre än 4	111	1,479
1—2	84	2,932	4—8	55	2,150
2—3	25	2,524	8—12	21	3,427
3—4	12	2,743	12—16	21	5,354
4—5	8	3,014	16 o. däröver	30	6,403
5 o. däröver	7	3,197			

Det framgår härav att det framför allt är växthusodlingens omfattning som är bestämmande för den kontanta nettoinkomstens storlek bland de här redovisade odlarna.

Av intresse i detta sammanhang är en å sid. 291 i betänkandet gjord sammanställning av bruttoinkomsten av olika växtslag bland odlare med huvudsakligen köksväxt- resp. blomsterodling samt kombinerad köksväxt- och blomsterodling. Därest denna sammanställning, som avser 211 odlare, kunde anses representativ, varom man saknar tillräcklig kännedom, skulle man därur kunna dra följande slutsatser.

Köksväxtodling under glas är åtminstone bland de på grönsaksodling specialiserade företagarna i södra Sverige (liksom bland blomsterodlare, i den mån dessa utnyttja sina växthus även för drivning av grönsaker) i största omfattning inriktad på tomater av tidig odling, d. v. s. för försäljning huvudsakligen under månaderna maj och juni. Denna odling synes lämna ifrågavarande odlare ej mindre än $\frac{2}{3}$ av de inkomster, som de överhuvud erhålla genom köksväxtodling under glas. I mellersta Sverige är köksväxtodlingen under glas på det hela taget mindre specialiserad. Tomatodlingen (särskilt den tidiga) tycks här spela en relativt obetydlig roll, medan däremot den tidiga produktionen av gurkor är ganska betydande; därifrån härstammar över $\frac{1}{3}$ av de mellansvenska köksväxtodlarnas inkomster från grönsaksodling under glas. För odlare med kombinerad köksväxt- och blomsterodling synes tomatodlingen vara den ur inkomstsynpunkt mest betydande, men vid sidan därav intar i mellersta Sverige gurkodlingen en framträdande plats.

Bland blomsterodlarna i sydligare delar av landet dominerar nejlikproduktionen, medan mellersta Sveriges blomsterodlare få en väsentligt större del av sina inkomster från drivning av blomsterlökar, azaleor, liljekonvaljerötter o. dyl. Sistnämnda produktion tycks vara av stor betydelse även för odlare med kombinerad köksväxt- och blomsterodling, vilka dessutom erhålla betydande bidrag till sina bruttoinkomster från odling av krukväxter och chrysanthemum. I den mån de på köksväxtodling specialiserade företagarna även bedriva blomsterodling under glas, synas de i rätt hög grad hålla sig till chrysanthemum.

Av den av utredningen företagna *enquéten* framgår, att betydande olikheter i fråga om lönsamhet föreligger mellan olika delar av landet. Det stora flertalet uppgiftslämnare i södra Sverige uppgiva således, att lönsamheten

där under de sista åren (till och med år 1936) varit relativt tillfredsställande. Uppgiftslämnarna i mellersta Sverige anse däremot — med få undantag — att lönsamheten varit otillfredsställande. I flera av enquêtesvaren framhålls, att räntabiliteten för de större företagen varit relativt bra eller medelmåttig men för de mindre dålig.

Förenämnda undersökningar rörande lönsamheten avse i huvudsak förhållandena före 1937 års ingång. Sedan dess ha produktionskostnaderna i flera avseenden förändrats.

Genom den vid 1936 års riksdag antagna lantarbetstidslagen jämte de ändringar i samma lag, som beslutats vid 1937 års riksdag, ha kostnaderna för arbetskraft undergått stegring. Enligt beräkningar som utredningen låtit verkställa på grundval av det från odlarna insamlade primärmaterialet skulle den i nämnda lag stadgade arbetstidsregleringen medföra en genomsnittlig ökning av det totala antalet dagsverken med ungefär 13 procent. Man har därvid utgått från, att reformen i praktiken kommer att innebära en daglig arbetstid av i genomsnitt cirka 8.8 timmar (106 timmar för två veckor i följd) under sommarhalvåret och cirka 7.2 timmar (86 timmar för två veckor i följd) under vinterhalvåret. Berörda ökning motsvarar en genomsnittlig stegring av de löpande utgifterna för näringen, i förhållande till 1936 års utgifter, med cirka 4 procent. Kostnadsökningen drabbar emellertid skilda slag av odlingar ganska olika, beroende på att mer eller mindre arbetskraft användes. Om man sätter den i relation till de genomsnittliga inkomstsiffror, som beräknats för den tidigare omfördälda gruppen av 453 odlare, finner man, att utgiftsökningen i genomsnitt för samtliga dessa odlare betyder en minskning av nettoinkomsten av 19 procent. Motsvarande procenttal utgöra för plantskoleägarna 8, för blomsterodlarna 23, för köksväxtodlarna 13 och för fruktodlarna 8. Vid dessa beräkningar har hänsyn ej tagits till möjligheten att genom arbetsbesparande åtgärder neutralisera arbetstidsbegränsningen eller till nödvändigheten att i vissa fall anställa mera arbetskraft än som direkt erfordras för att kompensera den kortare arbetstiden. Det har vidare antagits, att den sammanlagda lönen för årsanställd arbetare är densamma som år 1936. Utredningen framhåller, att beräkningarna äro att anse som ytterst approximativa och endast kunna belysa storleksordningen av den kostnadsökning som odlingen i sin helhet kan komma att vidkännas på grund av arbetstidsbegränsningen. Vidare framhålles, att enligt vad lantarbetareförbundets trädgårdsavdelningar erfarit företagens arbetarstam hitintills icke utökats i förhållande till arbetstidens förkortning. Orsaken därtill skulle vara att söka däri, att lagen i viss utsträckning framtvingat rationellare odlingsmetoder med bättre utnyttjande av arbetskraften.

Enligt vad som från lantarbetareförbundet meddelats utredningen har genom kollektivavtal, som trätt i tillämpning efter 1936 års utgång, timlönen för yrkesarbetare i Stockholms- och Göteborgstrakten höjts med 22.5 procent och för grovarbetare i samma trakt med 40 procent. Motsvarande stegringstal utgöra för landet i övrigt — utom Malmö, Ystad och Landskrona — 20 och 40 procent. För nämnda tre Skånestäder har lönen för grovarbetare

höjts med 22 procent. Av förhöjningarna ha 16 procent beräknats utgöra kompensation för arbetstidsminskningen.

Slutligen bör nämnas, att enligt vad utredningen anfört väsentliga prisförhöjningar under de sista åren ägt rum å för trädgårdsnäringen viktiga förnödenheter såsom bränsle, byggnadsmaterial, maskiner och redskap. Bränslekostnaderna utgöra för flertalet odlingar en betydande del av de löpande utgifterna (jämför tabell å sid. 292 i betänkandet). För de odlare, som redovisats i lönsamhetsundersökningen, utgöra nämnda kostnader i genomsnitt 13.3 procent av berörda utgifter. För den rena köksväxtodlingen är andelen 20.9 procent, för blomsterodling 14.1 procent och för kombinerad köksväxt- och blomsterodling 18 procent. Det bör anmärkas, att bränslekostnaderna vid blomsterodling spela en avgjort större roll än vid köksväxtodling. Att det förenämnda procenttalet för blomsterodling är lägre än för köksväxtodling beror därpå, att de löpande utgifterna i förhållande till inkomstöverskottet äro avsevärt mindre vid sistnämnda odling än vid blomsterodling. Som bränsle användes i allmänhet koks men även ved. De genomsnittliga kolpriserna ha för ton stigit från 19.71 kronor år 1936 till 26.90 kronor år 1937. Kommerskollegii index för vedbränsle var i januari och december 1936 123 respektive 118 samt i juni och december 1937 122 respektive 142.

Frukt- och trädgårdsutredningens förslag.

Med utgångspunkt från de av frukt- och trädgårdsutredningen verkställda undersökningarna och efter att ha övervägt frågan om statens bistånd åt näringen (kap. 4) har utredningen i sitt betänkande framlagt ett flertal förslag till stödjande av densamma, främst genom finansiell hjälp. Således har föreslagits, bl. a.,

dels vissa åtgärder för främjande av standardiseringsverksamheten inom trädgårdsnäringen, för vilket ändamål beräknats ett årligt anslag å 5,500 kronor (kap. 5);

dels bistånd från statens sida för bildandet inom trädgårdsnäringen av en riksorganisation för handel med trädgårdsprodukter genom anvisande av ett organisationsbidrag å 50,000 kronor ävensom beviljande av en garanti för kapitalanskaffning intill 300,000 kronor, dels i samband med sistnämnda förslag viss ändring av bestämmelserna för erhållande av lån ur statens fruktodlingslånefond (kap. 6);

dels viss reglering av kringföringshandeln med frö, träd och buskar (kap. 7);

dels justering av tullarna å rotknölar av gladiolus, s. k. perenna växter, friska avskurna blommor, rosenbuskar, s. k. snittgrönt, matlök, gurkor och tomater (kap. 8);

dels reglering av blomsterlökimporten (kap. 8);

dels vissa särskilda åtgärder till fruktodlingens stödjande, däribland anvisande av ett årligt förslagsanslag å 15,000 kronor för fraktlindring vid transport av inhemsk frukt till Norrland, ett årligt reservationsanslag å 7,500 kronor under förslagsvis fem år för premiering av omförädling av fruktodlingar (omympning) samt ett reservationsanslag å 6,000 kronor för anskaffande av apparatur för s. k. musterier (kap. 10);

dels anvisande av ett reservationsanslag å 40,000 kronor för propaganda- och upplysningsverksamhet (kap. 11);

dels ock anvisande till Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund av ett årligt anslag å 6,500 kronor såsom bidrag för anställande av två konsulenter (kap. 12).

Slutligen har utredningen förordat eller framlagt formliga förslag till vissa andra åtgärder, vilka antingen först vid en senare tidpunkt eller i annat sammanhang böra upptagas till behandling eller ock äro av sådan beskaffenhet att riksdagens medverkan för deras genomförande ej erfordras. Av sistnämnda art är, bland andra, ett av utredningen framfört förslag till förhindrande av okontrollerad försäljning av trädgårdsprodukter direkt från järnvägsvagn.

Yttranden över utredningens betänkande ha efter remisser avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, traktatberedningen, kommerskollegium, generaltullstyrelsen i vad angår föreslagna tulländringar och importreglering, medicinalstyrelsen beträffande kap. 11, järnvägsstyrelsen såvitt angår kap. 7 och 10, fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret i fråga om den föreslagna lånegarantien, överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län beträffande kap. 6 och 7, övriga länsstyrelser utom länsstyrelsen i Jönköpings län samt statens centrala frökontrollanstalt i fråga om kap. 7, statens växtskyddsanstalt beträffande reglering av blomsterlökimporten, samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott utom Väster-norrlands läns, lantbruksakademien och Sveriges standardiseringskommission beträffande kap. 5, Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, Sveriges pomologiska förening, riksförbundet svensk frukt, Sveriges konditionerrande trädgårdsmästares förbund, svenska trädskoleägareföreningen, skånska plantskoleförbundet, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, kooperativa förbundet och Sveriges fröhandlareförening, sistnämnda förening beträffande kap. 7. Kommerskollegium har vid sitt utlåtande fogat yttranden till kollegiet från handelskamrarna i Stockholm, Norrköping, Visby, Jönköping, Malmö, Göteborg, Karlstad, Örebro och Luleå ävensom från Sveriges kemiska industrikontor och svenska engrossistföreningen i frukt och grönsaker. Stockholms läns och stads samt Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ha bifogat av sällskapen infordrade yttranden från vissa lokala organisationer, nämligen Stockholms läns och stads trädgårdsråd, Kristianstads läns fruktodlareförbunds arbetsutskott och andelsföreningen fruktcentralen i Kristianstad. I anledning av utredningens betänkande ha vidare skrifter inkommit från bl. a. Sveriges konservindustri-

förbund, styrelsen för Stockholms läns och stads trädgårdscentral, Mälardöarnas trädgårdsodlareförening och sydsvenska frukt aktiebolaget.

En närmare redogörelse för utredningens förslag och däröver avgivna yttranden kommer att lämnas i det följande. Redan nu anser jag mig emellertid böra nämna, att *statskontoret* ifrågasatt lämpligheten av att det bidrag till stödjande av näringen, som kunde finnas påkallat från statens sida, splittrades sönder på sätt som skulle bli följden av utredningens förslag. Statskontoret har härom anfört följande.

Enligt ämbetsverkets mening borde strävandena i första hand inriktas på att få till stånd en representativ central sammanslutning av trädgårdsodlare, vilken kunde på ett effektivt sätt tillvarata och verka för näringens intressen i olika avseenden och inom dess skilda grenar. De statsmedel, som för näringens stödjande kunde komma i fråga, skulle — såvitt statskontoret kunde finna — komma till den mest ändamålsenliga användningen genom att överlämnas till ett dylikt gemensamt organ.

Under angivna förutsättning vore det således enligt statskontorets mening att förorda att lämpligt belopp — förslagsvis 30,000 kronor — såsom ett engångsanslag ställdes till förfogande antingen för en för ändamålet tillskapad ny riksorganisation eller ock — för den händelse förutsättningarna därför ansåges föreligga — för någon redan förefintlig organisation inom näringen för utbyggande av organisationen till en näringens skilda grenar omfattande sammanslutning, lämpad såväl att tjäna som försäljningsförening som att verka för standardisering av produkter och förpackningar samt för ändamålsenligare odlingsmetoder ävensom att utöva propaganda för ökad konsumtion av trädgårdsalster. Huruvida och i vilken utsträckning det i fortsättningen kunde bli påkallat att statsmakterna lämnade bidrag till uppehållande av verksamheten eller på annat sätt stödde organisationen syntes böra bli föremål för framtida bedömande.

Av den ståndpunkt statskontoret sålunda intog till förevarande spörsmål följde, att ämbetsverket icke kunde tillstyrka att — utöver vad som förordats — medel nu anvisades för de olika åtgärder, som av utredningen föreslagits. Härvid syntes dock undantag böra göras för det ifrågasatta förslagsanslaget till fraktlindring vid transport av inhemsk frukt till Norrland. Mot anvisande av medel för detta ändamål i enlighet med vad utredningen föreslagit ville statskontoret icke göra erinran.

Mot statskontorets yttrande i nämnda delar har reservation avgivits av statskommisarierna *S. T. Örtengren* och *N. G. Spilhammar*, vilka ansett att, därest vissa angivna synpunkter vunne beaktande, någon reducering icke borde ifrågasättas av det föreslagna organisationsbidraget. Reservanterna funne likaledes att utredningen förebragt goda skäl för anvisandet av anslag till främjandet av standardiseringsverksamheten inom trädgårdsnäringen, till fraktlindring vid vissa frukttransporter, till premiering av omförädling av fruktodlingar, till anskaffande av apparatur för s. k. musterier samt till propaganda och upplysningsverksamhet.

Jag vill vidare förutskicka, att i den mån annat ej särskilt angives vid behandlingen av de olika förslagen dessa i yttrandena *tillstyrkts eller lämnats utan erinran*.

Behovet av stöd åt näringen.

Frukt- och trädgårdsutredningen har i ett särskilt kapitel (kap. 4) anfört vissa allmänna synpunkter på frågan om och i vad mån förhållandena inom trädgårdsnäringen kunna anses påkalla stöd från statens sida. Till en början har utredningen framhållit hurusom numera ett ganska avsevärt antal samhällsmedlemmar funne sin bärning inom trädgårdsyrket och hurusom denna näringsgren på en relativt kort tidrymd nått en utveckling som, mätt i omsättningen av näringens produkter, måste ur samhällsekonomisk synpunkt anses vara betydande. Denna utveckling sammanhängde i hög grad, i synnerhet under de senare åren, med den ökade betydelse som användningen av grönsaker, frukt och bär fått för folkförsörjningen. Under påverkan av näringsfysiologiska forskningsresultat hade sammansättningen av kosten alltmera omlagts därhän, att man i högre grad än förr sökte draga nytta av de mineralämnen och vitaminer, som innehölls i dessa produkter. I anslutning härtill har utredningen anfört bl. a. följande.

Den omläggning i födosammansättningen som sålunda försiggått hade haft till följd en i starkt tempo stegrad konsumtion av grönsaker, frukt och bär. Bäst komme denna konsumtionsökning till synes i den sedan tiden före världskriget oerhörda stegringen av importen av dessa varor. Men ökningen av konsumtionen hade jämväl medfört en alltjämt pågående utvidgning av den inhemska produktionen. Dels hade den areal, varå trädgårdsalster odlades, utökats och dels hade antalet yrkesutövare vuxit. I det förra avseendet vore särskilt anmärkningsvärt att köksväxtodling på fritt land i stor utsträckning ingått i det egentliga jordbrukets växelcirkulation medan handelsträdgårdsmästarna tydligen mera koncentrerade sin verksamhet till växtodling under glas. Nyetableringen inom yrket hade till stor del skett därigenom att personer, anställda hos trädgårdsmästare, ofta efter relativt kort lärotid, bildat egna företag, men därjämte hade många småbrukare, lägenhetsägare och arbetare — med hjälp av förefintliga möjligheter till erhållande av kredit och lån — övergått till odling av trädgårdsalster för avsalu.

Otvivelaktigt hade den svenska trädgårdsnäringen tidigare i det stora hela varit lönsam och givit sina utövare en — relativt sett — god bärning, ja i åtskilliga fall mycket goda inkomster. Därpå tydde bl. a. den ökade omfattningen av produktionen och det stegrade antalet yrkesutövare. Men oaktag konsumtionen av trädgårdsprodukter stigit väsentligt hade dock denna ökade produktionsvolym tillsammans med den stora importen åstadkommit en konkurrens som icke kunnat undgå att medföra kännbara verkningar för näringens utövare. Det hade visat sig mycket vanskligt för utredningen att med den förefintliga bristen på officiella uppgifter beträffande ifrågavarande näringsgren kunna på ett tillfredsställande sätt giva belägg på den utveckling som sålunda syntes hava försiggått. Utredningen hade dock med stöd av åtskilliga omständigheter funnit sig kunna konstatera en sjunkande räntabilitet för trädgårdsodlingen i allmänhet.

De undersökningar som verkställdes beträffande prisutvecklingen å näringens produkter gäve vid handen att i stort sett en ganska väsentlig sänkning av prisnivån å dessa produkter ägt rum under de senaste tio åren. Den återhämtning som beträffande vissa produkter förekommit under de sistförflutna åren hade icke varit tillräcklig för att utjämna denna sänkning av prisnivån. Samtidigt som prisutvecklingen varit ogynnsam för trädgårdsnäringen hade

produktionskostnaderna i flera hänseenden stigit. Trädgårdsnäringen hade tidigare arbetat med relativt billig arbetskraft men den allmänna utvecklingen på arbetsmarknaden hade härutinnan medfört väsentliga förändringar. Härtill bidroge naturligtvis den genom lantarbetstidslagen genomförda begränsningen av arbetstiden inom trädgårdsskötseln. Slutligen hade åtskilliga av de förnödenheter som inginge i produktionskostnaderna under den senaste tiden varit föremål för stora prisstegringar.

Den av utredningen verkställda lönsamhetsundersökningen hade icke kunnat få den omfattning att man därav utan vidare kunde draga slutsatser för hela näringens vidkommande. Undersökningen måste dock anses tyda på att flertalet av de många små företagen inom branschen haft svårt att försörja sig på sin verksamhet. Genom överläggningar med olika representanter för näringsutövarna och genom den förut berörda enquêten till trädgårdskonsulenter m. fl. hade utredningen fått ytterligare material för bedömning av det ekonomiska läget inom näringen. Härvid hade till en början framgått att det vore mycket svårt att fälla generella omdömen rörande hela näringen. Betingelserna för en god lönsamhet vore icke desamma för skilda slag av odlingar. De naturliga förutsättningarna vore olika i olika delar av landet. Vidare hade den personliga insatsen inom yrket stor betydelse för resultaten. Under senare år hade många odlingar utvecklats till storföretag, vilka genom en långt driven specialisering av de odlade växtslagen nått goda resultat. Dessa företag representerade dock en relativt liten del av näringen, medan den största delen av odlarna måste räknas till småföretagare, för vilka, särskilt i vissa delar av landet, stora svårigheter för närvarande uppenbarligen förelåge att av näringen vinna utkomst. Inom odlarkretsar hyste man den bestämnda uppfattningen att förutsättningarna för en ekonomiskt lönande trädgårdsskötsel avsevärt försämrats och man såge med allvarlig oro på den närmaste framtiden, därest ej läget för näringens vidkommande förbättrades.

De försämrade ekonomiska förhållandena för flertalet odlare i samband med de ökade krav som, delvis från statsmakternas sida, kommit att ställas på näringen hade medfört att man alltmåra funnit sig nödsakad att lita till statsmakternas hjälp. Under hänvisning till det vittomfattande stöd som kommit det svenska jordbruket till del hade man förmenat att jämväl trädgårdsnäringen, vars betingelser i många hänseenden vore likartade med jordbrukets, borde komma i åtnjutande av erforderligt stöd. Framställningar härom hade gjorts vid upprepade tillfällen såväl i riksdagen som hos Kungl. Maj:t.

Med hänsyn till den stora betydelse trädgårdsnäringen ur social, ekonomisk och näringsfysiologisk synpunkt numera måste anses äga för samhället har utredningen funnit det motiverat att, därest så erfordras, staten lämnar sitt stöd åt näringen. De av utredningen vidtagna undersökningarna hava bidragit utredningen den uppfattningen att förhållandena inom näringen i vissa avseenden påkalla ett sådant stöd. Det intresse som enligt utredningens åsikt bör förefinnas för ett utnyttjande av möjligheterna till en inhemsk produktion av trädgårdsalster har synts utredningen jämväl böra innefatta att näringens utövare tillförsäkras en skäligen utkomst av sin näring. Det vore även av vikt att tillse att nämnda möjligheter tillvaratoges på det för samhället mest rationella sättet.

I samband med en allmän diskussion av de utvägar, som borde anlitas för åstadkommande av förbättrade förhållanden inom näringen, har utredningen

avvisat vissa framkomna förslag om vidtagande av produktionsbegränsande åtgärder samt om införande av bestämmelser rörande kompetensvillkor för nyetablering inom yrket. I förevarande sammanhang har utredningen anført följande.

Det förekomme i stor omfattning att företagare inom trädgårdsyrket utbytte utbildade och därför dyrare arbetare mot yngre sådana, vilka ginge i arbetet som lärlingar. De till mera mogen ålder komna arbetarna, vilka därigenom bleve arbetslösa, sökte i regel sin utkomst genom att etablera sig såsom företagare i det yrke däri de erhållit sin utbildning. Uppenbarligen vore denna utveckling icke lycklig och det borde vara ett intresse av största vikt för såväl företagarna som de anställda att söka vinna en tillfredsställande lösning på detta problem. Strävandena att förhindra en alltför stark tillväxt av antalet företagare samt önskvärdheten att inom näringen bibehålla en yrkeskunnig fast arbetarstam syntes skapa förutsättningar för en sådan lösning. Det borde enligt utredningens åsikt närmast ankomma på de fackliga organisationerna att med insikt om problemets betydelse för de gemensamma intressena hos arbetsgivare och arbetare finna utvägar till denna lösning.

Utredningen har vidare anført, att en varaktig förbättring av näringens ekonomiska läge i främsta rummet vore beroende på vidtagande av åtgärder för höjande av produkternas kvalitet och befrämjande av deras marknadsförande genom bättre behandling, sortering och förpackning ävensom för ett rationellare ordnande av avsättningsförhållandena. Den inhemska odlingen hade i fråga om standardisering icke kunnat hålla jämna steg med utvecklingen på förevarande område och stode i detta hänseende i allmänhet efter de utländska produkterna. Det kunde vidare konstateras, att distributionsförhållandena lede av åtskilliga svåra brister vilka, ofta grundade på en osund konkurrens mellan olika odlare eller mellan odlare i skilda delar av landet, med all säkerhet vore till svårt men för näringen i dess helhet. Uppenbarligen hade berörda brister haft en oförmånlig inverkan på de inhemska produkternas prissättning och förmåga att hävda sig i konkurrensen med de utländska varorna.

I detta sammanhang har utredningen framhållit, att det hos trädgårdsnäringens representanter förelåge en viss benägenhet att överskatta importens betydelse för försämringen i det ekonomiska läget. Under erinran att frågan om ett ökat tullskydd eller reglering av importen ofta skjutits i förgrunden vid diskussionerna om näringens produktions- och avsättningsförhållanden har utredningen anført, bl. a., följande.

Vid bedömande av den starka ökning importen av trädgårdsalster undergått under de senaste decennierna måste man erinra sig att konsumtionen av dessa alster under motsvarande tidsperiod även vuxit i mycket hög grad. Den inhemska produktionen hade ju också trots importökningen stigit avsevärt. Med all säkerhet hade importen haft stor betydelse för stimulerandet av konsumtionen, därvid man särskilt borde beakta att en stor del av importen försiggått under tider då den inhemska produktionen icke kunnat tillgodose konsumtionsbehovet. Importen måste också anses fylla en viss uppgift genom att påverka den svenska produktionens inriktning till frambringande av bättre kvaliteter samt för genomförande av ordnade förhållanden i fråga om sortering, förpackning o. dyl. I den mån de svenska producenterna mera

beaktade dessa synpunkter och lämpade sina förhållanden därefter syntes det sannolikt bli lättare att möta konkurrensen med de importerade produkterna. Det funnes nämligen icke anledning förutsätta att dessa av den konsumerande allmänheten utan vidare föredroges framför de ofta bättre svenska varorna.

Såsom framginge av den lämnade importstatistiken hade den egentliga ökningen av införseln ägt rum under tiden före år 1932, medan för tiden därefter en viss stagnation ägt rum, delvis beroende på de samma år genomförda tullhöjningarna. Vissa för näringen viktiga produkter hade dock jämväl efter nämnda år varit föremål för en ökad import. Beträffande flertalet av dessa alster syntes ökningen emellertid bero på en väsentligt stegrad konsumtion därav. I fråga om åtskilliga grönsaker syntes införseln i huvudsak upphöra när de svenska produkterna mera allmänt komme i marknaden, varför konkurrens med utländska alster i någon större omfattning under sådan tid icke förekomme. Däremot syntes undersökningarna bekräfta att konkurrensen i betydande utsträckning gjorde sig gällande under tider då de första svenska produkterna började saluföras. Då spelade vanligtvis priserna å de importerade produkterna en avgörande roll för prissättningen å de inhemska varorna. I och med att skördesäsongerna för den svenska produktionen av olika trädgårdsalster under inverkan av moderna odlingsmetoder och andra dylika faktorer alltmera utsträcktes växte betydelsen härav.

I yttrandena har behovet av stöd åt näringen så gott som allmänt vitsordats. *Kooperativa förbundet* har anfört, att ehuru utredningen på ett mönstergillt sätt samlat och bearbetat tillgängligt statistiskt material syntes det stå fullständigt klart att de insamlade statistiska uppgifterna varken i fråga om lönsamhetens utveckling eller prisförändringarna vore av sådan representativitet, som vore erforderlig för att mera bindande slutsatser om frukt- och trädgårdsodlingens ekonomiska läge skulle kunna vinnas. Sålunda föreläge i det räntabilitetsstatistiska materialet den systematiska felkällan, att de större företagen vore överrepresenterade. Det syntes därför vara nödvändigt att från statsmakternas sida ytterligare undersökningar företoges om det faktiska läget, innan mer genomgripande nya stödordningar skapades för näringen.

De av utredningen anförda allmänna synpunkterna ha endast i ett mindre antal fall föranlett särskilda uttalanden. En del myndigheter och organisationer förmena, att utredningen underskattat importens betydelse för försämringen i det ekonomiska läget. Man har också understrukit vikten av den egna produktionens utveckling ur försvarsberedskaps- och folkförsörjnings-synpunkter.

Norrbottnens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har anfört, att de av utredningen i olika hänseenden verkställda undersökningarna klart visade, huru svårt det vore att komma till rätta med trädgårdsodlingens ekonomiska problem. De snart sagt obegränsade naturliga utvecklingsmöjligheterna, den jämförelsevis stora snabbhet, varmed odlingen kunde anpassas efter vidtagna stödåtgärder samt möjligheterna för snart sagt vem som helst att ägna sig åt yrket medförde, att statsmakternas åtgärder här mindre än inom andra näringar kunde avhjälpa näringens svårigheter, därest ej nä-

ringsutövarna själva toge hand om näringens ekonomiska problem. Därtill komme, att förhållandena inom vårt land vore så olikartade för trädgårdsodlingen, att dess ekonomiska problem syntes bliva olösliga, om ej utövarna själva samverkade för deras lösning. — Liknande synpunkter ha jämväl framkommit i andra yttranden.

Departements-
chefen.

Framför allt med hänsyn till den stora betydelse, trädgårdsnäringen ur folkförsörjningssynpunkt måste anses äga, samt de ökade krav, som genom lantarbetstidslagen från statsmakternas sida kommit att ställas på densamma, finner jag i likhet med frukt- och trädgårdsutredningen angeläget, att näringen i den mån behov därav föreligger beredes stöd från statens sida. Såsom utredningen anfört bör ett sådant stöd inriktas på att tillförsäkra näringens utövare en skälig utkomst. Det är även av vikt att tillse, att de naturliga förutsättningar, som förefinnas för en inhemsk trädgårdsodling, tillvaratagas på det mest rationella sättet.

De av utredningen verkställda undersökningarna giva vid handen, att trädgårdsnäringen sedan något decennium tillbaka befinner sig i en stark utveckling. Såsom utredningen framhållit är detta i och för sig glädjande förhållande till väsentlig del att tillskriva en ökad användning inom folkhushållet av grönsaker, frukt och bär. Flera omständigheter synas tyda på att den omläggning av konsumtionsvanorna som sålunda ägt rum alltjämt fortgår.

Det synes mig uppenbart, att berörda utveckling av den inhemska odlingen icke skulle ha kommit till stånd, om näringen ansetts icke giva sina utövare en någorlunda tillfredsställande bärgning. Frukt- och trädgårdsutredningens undersökningar synas också bekräfta att odlingens lönsamhet tidigare varit relativt god. Särskilt i vissa landsdelar synes dock under senare år en försämring i detta hänseende ha inträtt, vilken i första hand gått ut över de många små företagarna i branschen. Orsaken till denna försämring torde få sökas på flera områden. I likhet med utredningen anser jag att importens andel däri är mindre än man på många håll är benägen antaga. Det synes sannolikt att de svårigheter, varmed näringen för närvarande har att brottas, till betydande del äro en följd av den inbördes konkurrens emellan yrkesutövarna, som påtalats av utredningen och även omvitnats i ett flertal yttranden. I detta sammanhang torde böra bringas i erinran att på senare tid ett stort antal mer eller mindre industriellt betonade storodlingar växt fram, vilka genom god ekonomisk ställning och rationellare odlingsmetoder kunna erbjuda bättre villkor än småodlarna både i fråga om kvalitet och priser. Därtill kommer att enligt vad utredningen anfört många av de nya företagarna ägnat sig åt yrket utan att äga den nödvändiga kompetensen eller de ekonomiska förutsättningarna härför.

Nu nämnda förhållanden böra enligt mitt förmenande tillmätas särskild vikt då det gäller att finna utvägar till åstadkommande av en förbättring av det nuvarande läget. Det föreligger stor fara för att stödåtgärder, som utformas utan behörig hänsyn till de skiftande förhållandena inom företag av

olika storlek och med olika naturliga betingelser, skulle komma att leda till en ytterligare skärpning av den inbördes konkurrensen. Man måste taga med i beräkningen att möjligheterna till produktionsutvidgning på ifrågavarande område äro praktiskt taget obegränsade och att särskilt de större odlingarna på mycket kort tid kunna anpassas efter en verklig eller förmodad höjning av räntabiliteten. Då jag i det följande går att taga ställning till utredningens särskilda förslag komma berörda synpunkter att bli föremål för beaktande.

Standardisering och kvalitetsmärkning.

Frukt- och trädgårdsutredningen har hemställt, att — under förutsättning att Sveriges standardiseringskommission övertog de uppgifter i avseende å standardiseringen av trädgårdsprodukter samt vidtog de utvidgningar och ändringar i kommissionens organisation m. m., som i betänkandet förutsattes — för budgetåret 1938/1939 måtte beviljas ett anslag av 5.500 kronor för standardiseringsverksamhet å trädgårdsnäringens område.

Innan jag närmare ingår på utredningens framställning i ifrågavarande ämne, torde jag få lämna en kortfattad redogörelse för motsvarande verksamhet på det industriella området.

I spetsen för den industriella standardiseringsverksamheten står en central institution, Sveriges standardiseringskommission.

Kommissionens stadgar äro fastställda av Kungl. Maj:t. Enligt dessa har kommissionen till uppgift, bland annat, att väcka intresse för och befordra en riktigt avvägd standardisering inom industriell produktion och teknisk verksamhet samt medverka till att erforderliga undersökningar och arbeten härför utföras, att utgöra centralorganisation för standardiseringsarbetena inom landet samt uppdelna och avgränsa verksamhetsområdet mellan de olika kommittéer och andra organisationer som ombesörja utförandet av hithörande arbeten ävensom att efter behörig prövning såsom »svensk standard» fastställa av nämnda organisationer utarbetade förslag. Kommissionen skall utgöras av en ordförande, utsedd av Kungl. Maj:t, en verkställande ledamot, utsedd av kommissionen, samt i övrigt av minst 20 och högst 30 ledamöter. Av dessa senare utse för en tid av 3 år cheferna för försvars-, kommunikations- och handelsdepartementen samt styrelsen för statens provningsanstalt vardera en ledamot. Sveriges industriförbund tillsätter 4 ledamöter samt ingenjörsvetenskapsakademien, svenska teknologföreningen och jernkontoret var för sig högst 2 ledamöter. Vidare må envar annan sammanslutning eller institution, som på inbjudan anslutit sig till kommissionen, utse 1 eller om kommissionen så medgiver 2 ledamöter. Kommissionen kan därjämte utse ytterligare ledamöter, representerande sådana intressen, som anses böra vara företrädda inom kommissionen. Anslutna organisationer och institutioner (dock ej statliga) erlægga för bestridande av kommissionens löpande utgifter ett årligt bidrag, utgående med minst 500 kronor för varje av respektive organisation etc. utsedd ledamot.

Kommissionen, som har sitt säte i Stockholm, sammanträder å tider som ordföranden bestämmer, dock minst två gånger årligen. För fattande av giltigt beslut måste minst 8 ledamöter vara närvarande. Vid fastställande av

standard skall, därest de närvarande icke äro om beslutet ense, för dettas giltighet minst hälften av kommissionens samtliga ledamöter hava godkänt förslaget. Mellan sammanträdena handläggas löpande ärenden av ett arbetsutskott. Föredragande i kommissionen och arbetsutskottet är verkställande ledamoten. Kommissionens ledamöter åtnjuta icke någon ersättning för deltagande i kommissionens eller arbetsutskottets sammanträden.

Det ankommer på industriens skilda fackorganisationer att i egen regi eller genom särskilda för ändamålet tillsatta kommittéer ombesörja de olika med standardförslags förberedande och uppgörande förenade arbetena. I fall att för visst standardiseringsarbete lämplig eller intresserad fackorganisation saknas eller arbete av särskilda skäl icke omhändertages av någon viss organisation, förekommer det emellertid att arbetet förläggas till standardiseringskommissionen. För bl. a. arbeten av ifrågavarande slag har inom kommissionens kansli inrättats en särskild teknisk avdelning. Sedan förslag till standard upprättats, förelägges det kommissionen för prövning och fastställelse. Förslaget skall därvid vara åtföljt av bl. a. en redogörelse för dess uppkomst och successiva utarbetande samt uppgift om de grupper och intressenter, vilka varit tillfrågade angående detsamma, ävensom redogörelse för deras uppfattning rörande förslagens slutliga utformning. För att ett förslag skall kunna fastställas som »svensk standard» fordras bl. a., att det granskats av kommissionens arbetsutskott, att standardiseringen anses komma att bli till allmänt gagn och ekonomisk nytta samt att de ifrågasatta bestämmelserna anses kunna oförändrade äga bestånd under en avsevärd tid framåt, då hänsyn tages till utvecklingen på området. Om kommissionen icke finner det möjligt att komma till en bestämd uppfattning, huruvida en föreslagen standard till alla delar uppfyller de föreskrivna villkoren, kan kommissionen fastställa förslaget såsom »provisorisk standard» i syfte att sedermera vinna den erfarenhet, som erfordras för dess eventuella upphöjande till »svensk standard». Därest på visst område förhållandena ej äro så stabiliserade, att svensk standard kan beräknas bli inom ej alltför avlägsen framtid fastställd men det likväl befinnes synnerligen önskvärt att enhetlighet på området åstadkommes, kan kommissionen medgiva, att i sådant syfte utarbetat förslag publiceras med kommissionens rekommendation av detsamma till praktisk användning. Förutnämnda bestämmelser återfinnas i kommissionens arbetsordning. För att känneteckna varor, vilka uppfylla fordringarna för »svensk standard», har kommissionen antagit ett å dess sekreterare inregistrerat varumärke. Tillåtelse att använda detta märke å viss eller vissa varor kan av kommissionen lämnas envar tillverkare eller försäljare, som därom ansöker och vid ansökningsförfarandet fogar en avgift av 25 kronor. Märket får blott användas i kombination med sökandens eget varumärke. Över de firmor och företag, vilka erhållit dylikt medgivande, föres hos kommissionen en förteckning, vilken tid efter annan offentliggöres.

För stödande av standardiseringskommissionens och till densamma anslutna kommittéers och organisationers verksamhet utgår anslag av statsmedel. Som villkor för bidragets åtnjutande gäller, att från enskilt håll till verksamhetens befrämjande lämnats bidrag i penningar, utfört arbete eller annan antaglig form eller ock utfästelser om dylikt bidrag till belopp eller värde, motsvarande sammanlagt minst 150 procent av statsanslaget, minskat med ett belopp av högst 3,500 kronor, motsvarande avgifter till vissa internationella standardiseringsorganisationer. Statsanslagets fördelning mellan kommissionen och de olika kommittéerna respektive organisationerna sker genom kommissionen.

Frukt- och trädgårdsutredningens förevarande förslag om standardiseringsåtgärder å trädgårdsnäringsens område grundar sig närmast å ett av särskilda, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet tillkallade utredningsmän den 22 september 1933 avgivet betänkande, vilket utmynnade i ett förslag om igångsättande av en med statsmedel bedriven standardiseringsverksamhet beträffande jordbruksprodukter samt frukt och andra trädgårdsalster.

Ur 1933 års utredningsmäns betänkande må sammanfattningsvis följande här återgivas:

Utredningsmännen funne, att standardiseringen hade stora uppgifter att fylla på den inhemska marknaden. Enligt utredningsmännens uppfattning vore det klart att den enda väg, som i ett normalt läge och på längre sikt kunde säkerställa den inhemska marknads bevarande åt den egna produktionen, bestode i marknadsförandet av varor som i fråga om kvalitet, ensartad beskaffenhet, förpackning m. m. uppfyllde konsumenternas krav i minst lika hög grad som importerade varor. Efter en undersökning av de i nämnda avseende rådande förhållandena funne utredningsmännen ådagalagt, att de svenska produkterna ej sällan stode tillbaka för de utländska och att detta som regel finge tillskrivas bristande standardisering och anpassning efter marknadens krav. Beträffande frukt befunde sig standardiseringsarbetet visserligen i ett jämförelsevis framskridet skede, men ännu återstode åtskilligt att göra innan den svenska frukten kunde anses skickad att framgångsrikt konkurrera med den utländska eller tillförsäkra sig den uppskattning å marknaden, som dess kvalitet i och för sig kunde motivera. I fråga om andra trädgårdsprodukter hade visserligen ansatser till standardisering förekommit men i stort sett låge arbetsfältet jämförelsevis obearbetat trots att behovet av standardiseringsåtgärder vore påtagligt. Med hänsyn till standardiseringens stora betydelse icke blott för producenterna utan även för handeln och konsumtionen ansåge utredningsmännen, att det allmänna borde lämna sin medverkan till åstadkommande av en mera målmedveten och på saken mera direkt inriktad standardiseringsverksamhet.

Standardiserad produkt måste vara av bestämd, till sina egenskaper oföränderlig typ. Härvid syftades på de egenskaper, som vore konstituerande för varans kvalitet, klass, sortering o. s. v. vid dess marknadsförande, men givetvis icke på varans kondition, vilken ju kunde undergå förändringar, särskilt om längre tid förflöte innan varan nådde konsumenten. För att standardvaran skulle igenkännas av köparna samt erhålla det företräde å marknaden, vartill dess kvalitet m. m. borde berättiga densamma, erfordrades jämväl att varan eller dess emballage åsattes standardbeteckning (kvalitetsmärke) enligt särskilt fastställt och för allmänheten kungjort system. Huru ifrågavarande system lämpligen borde vara beskaffat finge närmare prövas i samband med standardiseringsarbetet. Olika metoder vore här tänkbara såsom t. ex. märkning med beteckningen S. S. (Svensk standard) eller ett s. k. nationalmärke av det slag, som användes i England, eller ock individuella märken för olika varuslag. Märkningen borde naturligtvis dessutom avse varans benämning samt standardklass eller sortering, där olika sådana fastställts, varjämte olika andra uppgifter för vissa varuslag kunde tänkas lämpliga såsom exempelvis namn och adress å producenten, varans packningsdatum, varukvantiteten i viss förpackning m. m.

Vad anginge standardiseringsverksamhetens organisation, borde det arbete, som vore förenat med normers fastställande och härför behövliga undersökningar och utredningar, utföras av producenternas olika facksammanslutnin-

gar i den mån för uppgiften lämpliga sådana vore för handen eller upprättades, samtidigt som det borde överlämnas åt Sveriges standardiseringskommission att leda, fördela, övervaka och sammanhålla arbetet samt vid det samma tillhandagå med råd, upplysningar och medverkan i andra hänseenden. Sålunda syntes standardiseringsarbetet exempelvis för frukt och bär närmast böra omhänderhavas av pomologiska föreningen samt för rotfrukter och grönsaker av samma förening eller annan riksorganisation av trädgårdsodlare. Arbetet borde avse icke blott ifrågakommande produkters standardisering utan jämväl i tillämpliga fall produkternas förpackning och emballering samt såvitt möjligt deras distribution och allmänna marknadsförande. Vidare skulle den för normernas omsättning i det praktiska livet erforderliga upplysnings-, instruktions- och organisationsverksamheten i huvudsak åvila organisationerna. För organisationernas arbete med utarbetande av normer föreslogs statsbidrag skola utgå med intill hälften av den sammanlagda kostnaden. Utredningsmännen förordade därjämte, att organisationerna efter prövning i varje särskilt fall skulle erhålla statsbidrag till sådan upplysnings- och organisationsverksamhet, som stode i samband med standardiseringens genomförande. Utredningsmännen förutsatte, att det centrala handhavandet av standardiseringsarbetet skulle överlämnas till Sveriges standardiseringskommission, vilken jämväl skulle hava att pröva och fastställa utarbetade förslag till standard. För övertagandet av dessa arbetsuppgifter borde kommissionen utbyggas bl. a. därutinnan, att en särskild teknisk avdelning komme till stånd med uppgift att biträda kommissionen vid handläggningen av standardiseringsfrågor berörande jordbruket och trädgårdsodlingen. Denna avdelning skulle bl. a. ha till åliggande att tillhandagå kommissionen med erforderliga utredningar i samband med prövningen av från olika organisationer inlämnade förslag till standard, att hålla kommissionen underrättad om standardiseringsarbetet inom organisationerna samt medverka vid sagda arbetes allmänna ledning, fördelning och övervakande, att representera kommissionen inom de kommittéer, utskott eller dylikt, som av skilda organisationer tillsattes för standardiseringsarbetet, att i mån av behov ställa hos kommissionen tillgängligt upplysningsmaterial till organisationernas förfogande, att medverka vid dessas standardiseringsutredningar och lämna de råd och anvisningar i avseende å arbetet, som kunde befinnas behöfliga, samt att undersöka och följa de förhållanden inom organisationerna som vore av betydelse för utdelningen av statsbidrag till desamma. Kommissionens utbyggande på sätt ovan antytts beräknades medföra en årlig ökning av kommissionens utgiftsstat med 14,000 kronor. Av detta belopp beräknades 2,000 kronor kunna täckas genom medlemsavgifter från organisationerna. Till bestridande av återstoden, 12,000 kronor, föresloges statsanslag skola utgå.

Frukt- och trädgårdsutredningen har — efter att bland annat hava redogjort för de åtgärder, som i vissa andra länder vidtagits på förevarande område — anfört i huvudsak följande:

Vad i 1933 års utredningsmäns betänkande anförts rörande *betydelsen av standardisering* syntes i särskilt hög grad äga tillämpning å frukt och andra trädgårdsalster. Såvitt utredningen kunde bedöma, gjorde sig också behovet av standardiseringsåtgärder starkare gällande i fråga om dessa varor än beträffande jordbruksprodukter. Det vore därvid tillräckligt att erinra om, att jordbruket till följd av de statliga ingripandena på detta område numera ej hade att räkna med någon mera betydande konkurrens från utlandets sida. Redan den omständigheten att i åtskilliga främmande länder under trycket av de försvarade avsättningsförhållandena för trädgårdsalster allt längre gående åtgärder vidtagits för att begränsa tillförseln till exportmark-

naderna till endast högklassiga produkter av standardtyp gjorde det för trädgårdsnäringsens del angeläget, att arbetet för hithörande produkters kvalitativa förbättring och standardisering här i landet bedreves med kraft och målmedvetenhet. Utredningsmännen hade emellertid på ett övertygande sätt visat, att jämväl i fråga om avsättningen å den inhemska marknaden standardisering skulle vara till stor nytta. Vad utredningsmännen anfört härom syntes i ännu högre grad gälla de nuvarande förhållandena än vid tiden för avgivandet av utredningsmännens betänkande. Som utredningen i annat sammanhang framhållit hade den svenska trädgårdsnäringsens produktionsvolym under de sista fem åren starkt utökats samtidigt som konsumtionen av trädgårdsalster och då i främsta rummet vissa grönsaker stigit. Jämsides därmed hade distributionen av produkterna tagit andra former än förut. Medan producenterna tidigare i stor utsträckning för försäljning av sina varor trädde i direkt kontakt med konsumenterna vore detta numera allt sällsyntare. De större odlarna nödgades för avsättningen av sina produkter uppsöka allt avlägsnare marknader, vilket i sin ordning lett till en utökning av mellanhändernas antal. Självfallet hade denna utveckling medfört en stark aktualisering av standardiseringsfrågan. Behovet av enhetliga varutyper, som lämnade säkerhet för viss bestämd kvalitet samt gjorde individuell värdesättning och behandling av de särskilda varupartierna överflödiga, gjorde sig särskilt starkt påmint vid en övergång från lokal till interlokal handel. Att de nuvarande förhållandena vore allt annat än tillfredsställande belystes därav att, enligt vad utredningen inhämtat, den största distributören inom landet av trädgårdsprodukter nödgades i 25 å 30 % av samtliga inköp verkställa prisreduktioner på grund av bristande behandling och förpackning av varan. Utredningen funne det därför synnerligen angeläget, att det initiativ till frågans lösning, som tagits genom förut omnämda utredning, fullföljdes i vad frukt och trädgårdsprodukter anginge. Utredningen ville i detta sammanhang framhålla, att utredningen vid överläggningar med åtskilliga representanter för såväl produktionen av som handeln med dessa produkter kommit till den uppfattningen att ett betydande intresse för saken föreläge. Från producenternas sida betonades särskilt, att en genomförd standardisering vore ett oeftergivligt villkor för att en central försäljningsorganisation skulle kunna utvecklas och vinna framgång. Även om vissa spörsmål i fråga om standardiseringen vore gemensamma för såväl jordbruks- som trädgårdsprodukter torde enligt utredningens förmenande hinder ur principiell synpunkt icke möta mot att frågan om trädgårdsprodukternas standardisering nu fördes fram till en lösning oberoende av spörsmålet om standardisering av lantmannaprodukter i allmänhet.

Beträffande de *allmänna principer*, som borde tillämpas vid standardiseringens genomförande, har det synts utredningen varken erforderligt eller lämpligt att för närvarande uppdraga några närmare riktlinjer för arbetets bedrivande. Utredningen har emellertid betonat angelägenheten av att standardiseringen föreginges av noggranna marknadsundersökningar och att normer fastställdes uteslutande för varor, beträffande vilka ej endast behovet av större enhetlighet blivit till fullo ådagalagt utan även utsikterna för reglernas tillämpning i praktiken befunnits goda. Utredningen har i detta ämne vidare anfört bland annat följande:

Det borde stå öppet för envar att begagna sig av utarbetade normer. Detta borde även gälla de beteckningar och märken, som vore avsedda att känneteckna olika sorter, kvalitets- och storleksklasser m. m. Att införa något särskilt skydd för eller straff till förekommande av missbruk av dylika sort-

och gradbeteckningar syntes ej böra komma i fråga. Enligt utredningens mening skulle en sådan åtgärd lätt kunna komma att motverka standardiseringens syfte. Reglernas strikta tillämpning borde i stället främjas genom en målmedveten propaganda- och upplysningsverksamhet. Sedan reglerna nått en mera allmän spridning syntes de för övrigt komma i åtnjutande av det civila rättsskydd, som enligt rättsordningen tillkomme handelsbruk och andra sedvänjor på handelsns område.

För standardiseringens förverkligande vore endast en del vunnet genom utarbetande av regler och bestämmelser på området. Det viktigaste vore självfallet att bestämmelserna bringades i tillämpning. I sådant syfte borde införandet av ett särskilt reklammärke (nationalmärke) för standardiserade varor tagas i övervägande. Det syntes vara klart att, om ett sådant märke fastställdes, det ej kunde överlämnas åt vem som helst att fritt begagna det samma. Vilka bestämmelser, som härutinnan borde gälla, vore en fråga som liksom själva märkningsförandet finge närmare övervägas i samband med standardiseringens praktiska genomförande. En acceptabel lösning skulle måhända vinnas därigenom att märket inregistrerades på någon trädgårdsodlarnas centralorganisation, på vilken det sedan skulle ankomma att meddela auktorisation för dess begagnande samt öva kontroll över att meddelade tillstånd icke missbrukades. För standardiseringssträvandenas framgång vore i övrigt av stor betydelse, att en effektiv och ändamålsenligt inriktad propaganda- och upplysningsverksamhet bedrevs för att bibringa producenterna insikt om standardiseringens inneboende fördelar. Denna verksamhet syntes böra handhas av odlarnas egna organisationer. Betydelsefullt vore även att standardiseringen från det allmännas sida på allt sätt uppmuntrades och stöddes. I sådant hänseende ville utredningen förorda, att fastställda standardiseringsbestämmelser skulle lända till efterrättelse vid fullgörande av leveranser jämlikt stadgandena i gällande upphandlingsförordning.

Med avseende å spørsmålet om *standardiseringsverksamhetens organisation* har utredningen anfört bland annat följande:

Utredningen ansåge sig — såvitt anginge frukt- och trädgårdsprodukter — böra förorda 1933 års utredningsmäns förslag att den centrala ledningen av standardiseringsarbetet skulle anförtros åt Sveriges standardiseringskommission, detta så mycket mera som det för närvarande vore ovisst om och när en centralt ledd standardiseringsverksamhet på jordbrukets område kunde komma till stånd och det ej borde ifrågakomma att upprätta ett särskilt centralorgan för standardiseringen av enbart trädgårdsalster. Emellertid syntes standardiseringskommissionens befattning med hithörande standardiseringsfrågor i huvudsak böra inskränkas till att, såsom fallet vore på det industriella standardiseringsområdet, för fastställande av standard kontrollera att prövningen av det grundläggande förslag, varur standarden framginge, vore fullständig och ovedersäglich. Några andra principfrågor än sådana som på ett eller annat sätt rörde standardens tillkomst borde enligt utredningens mening icke göras till föremål för kommissionens bedömande.

Vidkommande frågan huru standardiseringsverksamheten lämpligen borde inordnas under standardiseringskommissionen, ansåge sig utredningen böra föreslå, att det förberedande arbetet med normers utarbetande och härför erforderliga undersökningar förlades till en särskilt kommitté, vari samtliga de intressen, som berördes av standardiseringen, vore representerade. Med hänsyn till den mera formella befattning, som kommissionen förut-sattes skola taga med ifrågavarande verksamhet, vore det av synnerlig vikt att berörda kommitté gäves en så allsidig sammansättning som möjligt. Ut-

redningen ville för sin del förorda, att i kommittén inträdde såsom representanter för producenterna tio ledamöter, av vilka Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund skulle utse tre och riksförbundet svensk frukt två ledamöter samt Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund, Sveriges pomologiska förening, svenska trädskoleägareföreningen, skånska plantskoleförbundet och Sveriges konservindustriförbund var för sig en ledamot, såsom representanter för handeln fyra ledamöter, av vilka Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, kooperativa förbundet och konsumtionsföreningen i Stockholm med omnejd vardera skulle utse en ledamot, samt två ledamöter för konsumentintressena, förslagsvis utsedda av Sveriges husmodersföreningars riksförbund och Stockholms allmänna restaurant aktiebolag. Dessutom syntes lantbruksstyrelsen, Sveriges allmänna lantbrukssällskap och styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut vardera böra utse en ledamot. För uppehållande av kontakten med standardiseringskommissionen borde denna slutligen genom en ledamot vara representerad i kommittén. Antalet ledamöter i kommittén skulle enligt den sålunda skisserade planen komma att uppgå till 20. Med hänsyn till de skiftande arbetsuppgifter, som skulle tillkomma kommittén, syntes denna lämpligen böra arbeta på subkommittéer.

Då enligt utredningens förslag standardiseringskommissionens uppgift i avseende å standardiseringen av trädgårdsprodukter i huvudsak skulle bliva att hava kontroll över att förslag till standard, innan de slutligen fastställdes, blivit så allsidigt som möjligt övervägda och sovrade, syntes endast smärre förändringar i kommissionens organisation, stadgar etc. betingade av berörda utvidgning av kommissionens verksamhet. För beredande av utrymme åt trädgårdsodlingens intressen borde antalet ledamöter i kommissionen utökas. En ledamot borde utses av chefen för jordbruksdepartementet. Vidare borde lantbruksstyrelsen och trädgårdsnäringens standardiseringskommitté utse vardera en ledamot. Därest någon ytterligare utökning av representationen skulle befinnas erforderlig ägde kommissionen enligt stadgarna taga initiativ härtill. I avseende å besluts fattande borde sådana bestämmelser stadgas, att säkerhet vunnos för att frågor om fastställande av standard eller andra angelägenheter, som berörde trädgårdsnäringen, icke avgjordes utan att den inom kommissionen representerade sakkunskapen å vederbörande område vore i tillfälle att medverka. I fråga om sammansättningen av kommissionens arbetsutskott syntes den ändringen böra vidtagas, att de av kommissionen utsedda ledamöterna utökades med en representant för trädgårdsodlingen.

Beträffande de ändringar i standardiseringskommissionens stadgar och arbetsordning, som skulle bli en följd av den nu ifrågasatta utvidgningen av dess organisation och arbetsuppgifter, syntes detaljerat förslag ej nu behöva framläggas. Utredningen förutsatte att kommissionen vid ett realiserande av utvidgningen själv föranstaltade om ifrågavarande omarbetning med tillbörligt beaktande av trädgårdsnäringens intressen.

Vad slutligen angår frågan om *kostnaderna* för ifrågavarande standardiseringsverksamhet har utredningen uttalat följande:

De arbetsuppgifter, som enligt det föregående skulle tillföras Sveriges standardiseringskommission, syntes, såvitt nu kunde bedömas, icke föranleda ökade utgifter för lokaler eller personal. Utredningen utginge därvid ifrån, att det tekniska arbete, för vars utförande utredningsmännen föresloge, att en särskild teknisk avdelning inom kommissionens kansli skulle inrättas, förlades till förut omförmälda kommitté. En sådan anordning syntes å andra sidan nödvändigöra att kommittén anställde en avlönad, i frågor rörande

trädgårdsnäringen erfaren sekreterare eller verkställande ledamot. Ehuru denna befattning åtminstone till en början syntes kunna innehavas vid sidan av annan tjänst, borde arvodet för densamma ej sättas alltför lågt. Utredningen hade för sin del räknat med ett belopp av 2,500 kronor. Kommitténs kostnader för skrivhjälp, lokaler, telefon, trycksaker, skrivmaterialier och övriga expenser kunde uppskattas till likaledes 2,500 kronor. Lades härtill 500 kronor, utgörande kommitténs bidrag till standardiseringskommissionens löpande utgifter, vore man uppe i ett sammanlagt belopp av 5,500 kronor. Härtill komme kostnader för subkommittéer, marknadsundersökningar, sammanträden etc. Storleken av dessa kostnader kunde för närvarande ej exakt beräknas men syntes med all sannolikhet ej komma att understiga sistnämnda summa. I fråga om kostnadernas bestridande borde den principen gälla, att vederbörande organisationer tillskote hälften i form av penningbidrag, utfört arbete eller annan antaglig form, medan återstoden täcktes genom statsanslag. För industriens vidkommande tillämpades en något avvikande princip, nämligen den att bidrag från enskilt håll skulle lämnas motsvarande minst 150 procent av det för standardiseringsarbetet utgående statsbidraget. Att utredningen ansåge sig böra förorda ett något frikostigare understöd till standardiseringen på trädgårdsnäringens område ägde sin grund i det förhållandet, att trädgårdsodlarnas organisationer i allmänhet vore ekonomiskt svaga och för närvarande representerade endast ett mindretal av odlarna.

Enligt de riktlinjer för standardiseringens genomförande, som i det föregående skisserats, skulle den för standardnormernas omsättning i praktiken erforderliga upplysnings- och instruktionsverksamheten i huvudsak komma att åvila trädgårdsodlarnas organisationer. Det syntes vara klart, att denna arbetsuppgift kunde komma att ställa stora krav på organisationernas ekonomi. I betraktande härav och med hänsyn till standardiseringens stora betydelse icke blott för producenterna utan även för handeln och konsumenterna ansåge utredningen att statsbidrag borde kunna medgivas även för täckande av kostnader, som vore förenade med dylik verksamhet. Att på nuvarande stadium verkställa en uppskattning av förberörda kostnader syntes ej vara möjligt. Därest utredningens i annat sammanhang framförda förslag om anvisande av ett allmänt anslag till propaganda- och upplysningsverksamhet på trädgårdsnäringens område vunne statsmakterna bifall, syntes någon särskild medelsanvisning för ändamålet ej erforderlig.

I yttrandena över utredningens nu omhandlade förslag har detsamma i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran. För statskontorets yttrande har redogörelse tidigare lämnats. Ur övriga yttranden må här återgivas följande:

Lantbruksstyrelsen: Åtgärder borde vidtagas i syfte att tillförbinda städer av viss storlek att för den öppna handeln med potatis, frukt och andra vegetabilier fastställa handelsregler, som säkerställde tillämpningen av antagna kvalitets- och standardiseringsbestämmelser.

Kommerskollegium: Utredningens förslag anslöte sig i huvudsak till det förslag rörande standardisering och kvalitetsmärkning av lantmannaprodukter, härunder inbegripna även trädgårdsalster, vilket framlades år 1933. De av utredningen i detta hänseende nu föreslagna stödåtgärderna hade tillstyrkts eller i huvudsak lämnats utan erinran av de handelskammrar, som yttrat sig i ärendet, med undantag av handelskammaren i Göteborg. Sistnämnda handelskammare hade ansett denna verksamhet böra i första hand ankomma på odlarna själva och deras organisationer och hade funnit det föreslagna organiserandet av standardiseringsverksamheten onödigt vidlyftigt.

Kollegium finge erinra, att kollegium i utlåtande den 4 december 1933 över förslag rörande standardisering av lantmannaprodukter framlåtit önskvärdheten av att standardiseringsarbetet på jordbruksområdet fortsattes och utvecklades. Det av utredningen nu framlagda förslaget till ordnandet av standardiseringsverksamheten för trädgårdsnäringens del hade kollegium i huvudsak icke något att erinra mot. Av handelskamrarna i Jönköping och Malmö uttalat önskemål, att den enskilda partihandeln med grönsaker och andra trädgårdsprodukter måtte på lämpligt sätt bliva representerad i den kommitté, som skulle handhava det förberedande arbetet med normernas utarbetande, funne kollegium dock böra vinna beaktande.

Hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Stockholms län och stad (efter hörande av Stockholms län och stads trädgårdsråd), *Uppsala, Kronobergs, Jönköpings, Gotlands, Östergötlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län* ävensom *Kalmar läns norra och södra* samt *Älvsborgs läns norra och södra* hushållningssällskaps förvaltningsutskott tillstyrkte förslaget eller lämnade detsamma utan anmärkning. Förvaltningsutskottet i *Östergötlands län* funne dock det föreslagna anslagsbeloppet vara otillräckligt. — Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i *Västmanlands län* ville föreslå, att åtminstone en ledamot av kommittén finge utses av hushållningssällskapen.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i *Södermanlands län* (genom dess trädgårdskommitté): Vad utredningen föreslagit syntes alltför litet genomgripande. Det vore en angelägenhet av största vikt att få till stånd en allsidigt genomförd standardisering. En förnyad prövning av trädgårdsnäringens produktions- och avsättningsförhållanden förordades.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i *Skaraborgs län*: Utan att direkt vilja motsätta sig kravet på en standardisering av trädgårdsprodukter ville utskottet dock uttala sina tvivel, huruvida en standardisering kunde bli av något avsevärdare gagn för trädgårdsnäringen, och samtidigt betona, att den stora mängden av insemellan skiftande produkter, som inom näringen producerades, gjorde en allmänare standardisering hart när ogenomförbar. Härtill komme, att ett stort antal produkter vore av så skiftande och svårbestämbar beskaffenhet, att några tillämpliga standardiseringsnormer svårigen kunde fastställas. Då standardiseringen följaktligen måste begränsas till ett utpräglat mindretal av näringens produktslag, syntes det tveivelaktigt, huruvida vinsten komme att svara mot omkostnader och besvär.

Lantbruksakademien hade icke något att erinra mot utredningens förslag.

Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: De föreslagna åtgärderna avsåge viktiga ändamål, men styrelsen funne det ej alldeles avgjort, att åtgärderna kunde genomföras såsom i betänkandet angivits.

Sveriges allmänna lantbrukssällskap: Då man enligt utredningens förslag åsyftade att erhålla en central försäljningsorganisation, vars verksamhet skulle omfatta icke blott frukt utan även andra trädgårdsalster, kunde det starkt ifrågasättas, huruvida det icke vore mera ändamålsenligt och praktiskt att även förlägga standardiseringsverksamheten för ifrågavarande produkter till denna organisation. Antagligen komme den praktiska betydelsen av fastställd standard i varje fall att bliva beroende av dess tillämpande inom försäljningsorganisationen.

Givetvis vore det önskvärt, att vid utarbetandet av standardiseringsnormer erfarenheter och önskemål inhämtades från de olika grupper, som komme att beröras av desamma. Detta kunde emellertid också ske genom att försäljningsorganisationen sökte samarbete med organisationer och företag eller tillkallade personer, som för detta ändamål kunde komma ifråga. Som

det måste ligga i försäljningsorganisationens eget intresse, att standardiseringsnormerna bleve så ändamålsenliga som möjligt, torde man kunna förutsätta, att ett sådant samarbete komme att sökas. Standardiseringsarbetet torde härigenom kunna bedrivas mera smidigt och effektivt och bättre anpassas efter förefintliga praktiska behov än genom den föreslagna stora kommittén, som knappast kunde väntas bliva särskilt arbetsduglig.

Även om standardiseringsarbetet huvudsakligen bedrevs genom producentorganisationerna komme det otvivelaktigt att bliva förenat med ej obetydliga kostnader. De anslag, som utredningen föreslagit skola utgå för ändamålet, syntes därför böra ställas till organisationens förfogande. För det första året torde det av utredningen angivna beloppet vara tillfyllest, enär arbetet antagligen icke kunde komma igång förr än ett stycke in på nästa budgetår. Emellertid kunde förutses, att det i samband med ordnandet av försäljningen av olika produkter komme att krävas ett omfattande undersökningsarbete och att därvid kostnader av delvis engångsnatur uppstode, vilka torde motivera ökade anslag under de närmaste åren.

Sveriges standardiseringskommission tillstyrkte i princip det föreliggande förslaget. Enär antalet av kommissionens ledamöter vore begränsat till högst trettio, vore det emellertid icke möjligt att alla förekommande näringsgrenar kunde bli representerade i densamma. I sin arbetsordning hade kommissionen därför bestämt, att vid fastställelse av standard skulle särskilt utsedd sakkunnig representant för den organisation, som utarbetat förslaget, lämnas tillfälle att närvara. Kommissionen ansåge tillräckligt att trädgårdsnäringsen bleve representerad med en medlem i kommissionen.

Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges pomologiska förening och riksförbundet svensk frukt tillstyrkte förslaget eller lämnade detsamma utan anmärkning.

Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund: Mot förslaget att Sveriges standardiseringskommission skulle handhava den centrala ledningen av standardiseringen hade styrelsen intet att invända men styrelsen ville framhålla vikten av att grunderna för standardiseringens praktiska genomförande noga klarlades och reglerna för detta arbete utarbetades av en kommitté, vars sammansättning vore representativ för såväl trädgårdsodling som handel. Denna kommitté, vilken av utredningen föreslagits, borde ofördröjligen tillsättas och helst åläggas att inom en viss begränsad tid vara färdig med avlämnande av förslag till regler för standardiseringen.

Sveriges köpmannaförbundet: De åtgärder för standardisering och kvalitetsmärkning, som utredningen förordade, syntes förbundet välbetänkta. Det standardiseringsarbete, riksförbundet svensk frukt utfört, hade varit ägnat att popularisera den svenska frukten och enligt förbundets mening borde vid det fortsatta standardiseringsarbetet de erfarenheter i möjligaste mån tillgodogöras, som riksförbundet svensk frukt på detta område vunnit under samarbete med företrädare för engros- och detaljhandel. Förbundet funne det välbetänkt, att det förberedande arbetet beträffande standardisering uppdroges åt en kommitté, där såväl odlarna som återförsäljarna samt konsumenterna vore representerade. Mot förslaget att standardiseringsarbetet härefter överlämnades till Sveriges standardiseringskommission hade förbundet ingen erinran att göra.

Kooperativa förbundet: Det vore av vikt, att vid standardiseringen tillbörlig hänsyn toges till sådana omständigheter som växlande smakriktningar, traditioner m. m. så att produktionens förmåga av anpassning till förändringar i efterfrågan icke försvagades. Vad den organisatoriska apparaten för standardisering anginge, ville styrelsen ifrågasätta, huruvida icke någon av jordbruks- och trädgårdsnäringsens officiella institutioner borde i

sista hand — i stället för Sveriges standardiseringskommission — ompröva och fastställa normerna.

En planmässigt genomförd standardiseringsverksamhet å trädgårdsnäringens område torde få anses vara en viktig åtgärd för befrämjande av denna närings intressen i olika avseenden. I den under senare år allt oftare återkommande diskussionen om näringsens möjligheter att i konkurrensen med utlandet hävda de svenska produkternas ställning på den inhemska marknaden har frågan härom alltmera trätt i förgrunden. Utredningens förslag om igångsättande av en med bidrag av statsmedel bedriven standardiseringsverksamhet å förevarande område finner jag mig därför böra förorda.

Vad angår sättet för standardiseringens genomförande kan jag ansluta mig till utredningens förslag. Jag tillstyrker sålunda att verksamheten inordnas under Sveriges standardiseringskommission, som icke haft något att erinra häremot. Med hänsyn till vikten av att trädgårdsodlingens intressen bliva tillräckligt representerade i kommissionen torde antalet ledamöter däri få utökas med högst tre. Beträffande standardiseringsverksamhetens bedrivande i övrigt har jag ej något att erinra mot vad utredningen föreslagit. Kostnaden för den föreslagna utvidgningen av kommissionens arbete torde i överensstämmelse med förslaget böra för nästa budgetår beräknas till 11,000 kronor. Efter samråd med chefen för handelsdepartementet förordar jag, att hälften av detta belopp eller 5,500 kronor tillägges det anslag, som redan under tionde huvudtiteln äskats såsom bidrag till standardiseringsverksamheten för budgetåret. Förslag härom kommer att framläggas av nämnde departementschef.

Organisationsbidrag m. m.

Allmänna synpunkter.

Frukt- och trädgårdsutredningen har till en början framhållit, hurusom något behov av en från produktionen fristående handelsorganisation icke förefanns, så länge produktionen kunde vinna avsättning på den lokala marknaden. Odlaren själv eller ombud för honom saluförde i allmänhet varorna å närmaste avsättningsort, å torgen eller genom de lokala detaljaffärerna. I och med att produktionen inom vissa områden med för trädgårdsodling särskilt gynnsamma produktionsbetingelser stegrats utöver det lokala behovet hade emellertid odlarna inom dessa områden nödgats för avsättningen av sina produkter uppsöka allt avlägsnare marknader. Utvecklingen av handelsformerna hade därvid icke kunnat hålla jämna steg med den ökade omsättningen. Till följd av nödvändigheten att söka avsättning för lokala odlingsöverskott hade en ganska betydande partihandel uppstått. Denna omhänderhades till övervägande del av de enskilda odlarna själva. Samtidigt med denna partihandel kvarstode vissa lokala av gammal

hävd invanda försäljningsformer. Det måste konstateras, att de nuvarande distributionsförhållandena lede av åtskilliga svåra brister, ofta grundade på en osund konkurrens mellan olika odlare eller mellan odlare i skilda delar av landet. Till närmare utveckling härav har utredningen anfört bl. a.

Varuförflyttningen hade ofta skett planlöst och utan hänsynstagande till de lokala odlarintressena. Det förekomme ej sällan att en marknad tillfördes i förhållande till konsumtionsbehovet onormalt stora kvantiteter av visst varuslag, medan andra konsumtionsorter lede brist därå. De enskilda odlarna hade svårt att uppehålla den kontakt med de olika marknaderna som vore en nödvändig förutsättning för att handeln skulle fylla sin uppgift att verka utjämnande mellan över- och underskottsområden. Under senare år hade visserligen varuförmedlingen mellan olika orter i viss omfattning ombändertagits av särskilda grossister. Därjämte florerade emellertid en ej obetydlig kringföringshandel med trädgårdsprodukter. Uppköpare reste omkring i över-skottsområdena och övertog till låga priser vad odlarna ej kunde finna avsättning för å den lokala marknaden. Denna kringföringshandel hade i stort sett varit till övervägande skada för odlarna.

Samtidigt som utredningen således funnit sig kunna konstatera, att svåra brister finnas i fråga om varudistributionen, har utredningen å andra sidan ansett sig böra framhålla, att stora svårigheter föreligga att få handeln med ifrågavarande produkter ordnad på ett sätt som tillgodoser såväl odlarnas önskemål om att vinna full avsättning för produktionen som deras anspråk på att erhålla skäliga priser för produkterna. Utredningen har härom anfört bl. a.

Erinras kunde att det på förevarande område i allmänhet rörde sig om varor som till följd av sin ringa hållbarhet måste avsättas under en mycket kort tidrymd, ofta blott några dagar. Därtill komme att produktionen vore i hög grad ojämn, beroende på växlingar i väderlek och bärgningsförhållanden. Produkter som det ena året utmognade under en viss tidsperiod måste kanske påföljande år skördas under en helt annan tidsperiod; en och samma marknad tillfördes måhända en vecka dubbelt så stor varukvantitet som under föregående vecka o. s. v. Omständigheter av denna art gjorde det synnerligen vanskligt att på förhand verkställa de kalkyler angående marknadsläget som inom varje näringsgren måste vara av särskilt stor betydelse för genomförandet av ett effektivt försäljningssystem. Ytterligare borde framhållas att all ordnad partiförsäljning förutsatte standardiserad sortering och förpackning av olika slags varor. Så länge trädgårdsprodukterna tillfördes marknaden, blandade om varandra i olikartade, ofta föga lämpliga emballage och utan sortering vore en rationell partihandel omöjlig. Till avhjälpande av förefintliga brister härutinnan hade utredningen framlagt vissa förslag till åstadkommande av enhetliga sorterings- och förpackningsregler. Därest de förhoppningar som utredningen ansett sig kunna knyta till dessa förslag bleve uppfyllda, vore otvivelaktigt mycket vunnit även i fråga om partihandeln. Utredningen hade emellertid framhållit att standardiseringsarbetets framgång i hög grad vore beroende på att handeln leddes in i sådana banor att standardiseringens inneboende fördelar komme till sin fulla rätt.

Utredningen har härefter övergått till att undersöka möjligheterna för ett bättre ordnande av förhållandena å förevarande område. Dessa undersökningar ha bibragt utredningen den uppfattningen, att goda resultat kunna

vinnas genom en vidgad ekonomisk samverkan mellan odlarna. Utredningen har i nämnda hänseende anfört bl. a.:

I våra grannländer Danmark och Norge liksom i Holland hade en fast organisation för handeln med trädgårdsprodukter uppbyggts på grundval av ekonomisk samverkan mellan producenterna. Genom sammanförande av odlarna i ekonomiska organisationer hade läget för trädgårdsnäringen i dessa länder kunnat avsevärt förbättras utan att andra samhällsgrupper därigenom tillfogats men. Det finnes ingen anledning antaga annat än att denna linje skulle vara framkomlig även i vårt land. Erfarenheterna från jordbrukarnas föreningsrörelse, vilken under de senare åren vunnit stor spridning och kommit att få avgörande betydelse för framställningen och distributionen av lantbrukets produkter, utvisade också att betydande resultat kunnat ernås genom ett ekonomiskt samgående. Det erkändes allmänt att jordbruket genom sin ekonomiska föreningsrörelse beretts ett starkt stöd.

Det finge dock icke förbises, att förutsättningarna för ett framgångsrikt genomförande av en gemensam försäljningsverksamhet i fråga om trädgårdsodlingen vore väsentligt annorlunda än beträffande jordbruket, där sådan verksamhet i hög grad gynnats av den under de senare åren upprätthållna statliga regleringen av jordbrukets produkter. Karaktären av handeln med trädgårdsprodukter och dessa produkters beskaffenhet manade givetvis också till att man ginge fram med en viss försiktighet då det gällde att omändra de olika, ofta genom gammal hävd tillämpade avsättningsformerna. Utredningen hade dock ansett betydelsen av ett samgående så stor att de förefintliga svårigheterna ej borde få hindra att försök gjordes till lösning av frågan.

En kooperativ verksamhet för åstadkommande av bättre avsättningsförhållanden kunde tänkas genomförd på olika sätt och under olika former. I nyssberörda länder hade ett system med kooperativa auktioner med framgång tillämpats. Det syntes utredningen sannolikt, att auktionssammanslutningar efter danskt eller norskt mönster, d. v. s. byggda på principen om leveransplikt från medlemmarnas sida, skulle här i landet nå lika goda resultat som i grannländerna. Vid överläggningar med ett antal för frukt- och trädgårdsodlingen representativa personer hade det emellertid visat sig, att man hyste stora betänkligheter beträffande möjligheten att nu vinna tillräcklig anslutning till en sådan organisation. Man ansåge det taktiskt riktigt att medlemmarna i en nystartad organisation ej frånhändes rätten att leverera produkter till sina gamla avnämare. Först sedan organisationen vunnit en viss styrka ansåges frågan om leveransplikt vara mogen för lösning. Med hänsyn härtill syntes jämväl spørsmålet om anordnande av kooperativa auktioner böra ställas på framtiden. Utredningen ansåge sig nämligen icke kunna förorda att odlarna toge de med auktioner utan leveranstväng förenade riskerna.

Då alltså tanken på kooperativa auktioner icke syntes realiserbar under den närmaste framtiden, hade vid överläggningarna andra utvägar till lösning av förevarande spørsmål varit under diskussion. Man hade därvid enat sig om att söka få till stånd en kooperativ försäljningsorganisation med huvuduppgift att söka avsättning för förefintliga överskott från olika produktionsområden. Ett förslag till dylik organisation hade även utarbetats.

Förslag till ekonomisk organisation.

Frukt- och trädgårdsutredningen har i sitt betänkande lämnat en redogörelse för det organisationsförslag, som, enligt vad nyss anförts, uppgjorts vid överläggningar med representanter för näringen. Detta går ut på att

riksförbundet svensk frukt och till detsamma anslutna lokalorganisationer, s. k. centraler, skulle ombildas till en hela näringen omfattande organisation. Rörande innebörden i övrigt av organisationsförslaget har utredningen anfört bl. a. följande.

De lokala organisationernas uppgift borde i första hand vara att verka utjämnande mellan tillgång och efterfrågan å den lokala marknaden. Centralen borde vid rik tillförsel verkställa inköp och vid underskott å marknaden söka tillföra densamma erforderliga produkter. I den mån centralen icke inom sitt distrikt funne avsättning för det överskott som kunde förefinnas å de olika lokala marknaderna, borde den söka genom riksförbundet försälja detsamma. Riksförbundet borde å sin sida söka taga hand om detta samlade överskott å trädgårdsprodukter för placering på de stora konsumtionsorternas underskottsmarknader, varvid särskilt borde beaktas att denna försäljning icke som nu skedde så att prisläget för hela landet nedtrycktes och försäljningen för odlarna inom nämnda underskottsområden onödigtvis försvårades.

Förutom den nämnda försäljningsverksamheten skulle riksförbundet handhava en del andra gemensamma uppgifter. Det skulle övervaka och taga initiativ i fråga om de lokala organisationernas verksamhet, verka för enhetlig prissättning och standardisering samt vidare söka genomföra ordnad och enhetlig bokföring, revision och annan kontroll. Genom dess förmedling skulle inköp av emballage och andra erforderliga förnödenheter kunna underlättas. En viktig uppgift för riksförbundet skulle dessutom bliva att bedriva upplysning och propaganda beträffande näringens produkter.

Då uppbyggandet av den föreslagna riksorganisationen med all sannolikhet komme att draga avsevärt arbete och medföra åtskilliga kostnader samt trädgårdsnäringens utövare i allmänhet icke besutte den ekonomiska bärkraft att de kunde antagas på kort tid tillskjuta erforderliga medel för målets vinnande, har utredningen ansett sig böra åt organisationen utverka statsmakternas stöd. Dyligt stöd borde enligt utredningen lämnas dels i form av ett icke alltför knappt tilltaget engångsanslag såsom bidrag till organisationsarbetet, förslagsvis 50,000 kronor, dels också i form av garanti för kapitalanskaffning. I sistnämnda hänseende har utredningen hemställt, att fullmäktige i riksgäldskontoret måtte bemyndigas att efter beslut av Kungl. Maj:t i mån av behov tillhandahålla av Kungl. Maj:t anvisad bankinrättning svenska statens obligationer, uppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av 300,000 kronor att av bankinrättningen läggas som säkerhet för lån till riksorganisationen intill samma belopp. Till motivering av detta förslag har utredningen anfört i huvudsak följande.

Vid en kooperativ försäljningsverksamhet av ifrågasatt art erfordrades ett relativt stort rörelsekapital. Därförutan syntes en sådan verksamhet av någorlunda omfattning icke kunna komma till stånd. Att för anskaffande av sådant kapital endast lita till medlemmarnas insatser syntes icke vara möjligt. Odlarnas ekonomiska ställning vore i allmänhet icke sådan att man vid startandet av organisationen kunde ifrågasätta inbetalning av insatser av någon betydelse. Så småningom borde dock insatskapitalet kunna bringas upp till erforderlig storlek. Att i någon nämnvärd omfattning räkna med personliga garantier såsom säkerhet för kapitalanskaffning borde ej heller ifrågakomma. I avsaknad — åtminstone till en början — av realsä-

kerheter syntes svårigheter vid nämnda förhållanden möta att i erforderlig utsträckning erhålla bankkredit. Sådan komme troligtvis att kunna fås i den mån affärsverksamheten utvidgades och sedvanlig affärskredit kunde beviljas. Men därutöver erfordrades vid rörelsens början ytterligare kapital.

Utredningen ville erinra hurusom vid olika tillfällen anvisats statsmedel för utlämnande av lån till företag av liknande beskaffenhet. Sålunda hade t. ex. ganska betydande belopp alltsedan 1934 års riksdag årligen beviljats för lämnande av lån på billiga villkor till ekonomiska föreningar av fiskare med uppgift att befordra avsättningen av medlemmarnas fångster.

Staten hade vid andra tillfällen lämnat stöd till organisationsväsendet inom olika områden genom att i viss utsträckning ställa garanti för vederbörande organisations förbindelser, därvid såsom säkerhet för förbindelsernas fullgörande deponerats svenska statens obligationer.

Utredningen hade haft under övervägande vilken av dessa båda utvägar man vid ett eventuellt stödjande från statens sida i förevarande fall borde välja. Därvid hade utredningen — med beaktande av att den blivande försäljningsorganisationen till en början huvudsakligen behövde kapital för den löpande affärsverksamheten och att förty behovet under olika säsonger kunde komma att växla ganska betydligt — funnit den senast omnämnda formen vara att föredraga såsom den för ifrågavarande ändamål mest lämpliga. Garantien syntes böra lämnas genom deposition av statsobligationer såsom säkerhet för kredit intill visst högsta belopp i någon av Kungl. Maj:t anvisad bank, förslagsvis svenska jordbrukskreditkassan eller aktiebolaget jordbrukarbanken. Krediten borde i första hand kunna utnyttjas av den centrala organisationen, riksförbundet, men möjlighet borde därjämte finnas för de lokala organisationerna att i viss utsträckning med anlitan av den beviljade krediten erhålla rörelsekapital. Då behovet av kapital vore beroende på rörelsens omfattning, vore det givetvis synnerligen svårt att på förhand beräkna storleken av det erforderliga garantibeloppet. Utredningen hade efter samråd med representanter för näringen och med stöd av den erfarenhet, som vunnits bl. a. inom riksförbundet svensk frukt, funnit sig böra föreslå att garantien finge omfatta ett kreditbelopp av högst 300,000 kronor.

Utredningen har vidare anfört att, därest bidrag i någon form lämnades organisationen, en viss kontroll från statens sida borde utövas över företagets verksamhet. Dylik kontroll syntes lämpligen böra ske genom att en av Kungl. Maj:t utsedd revisor eller kontrollant följde verksamheten med skyldighet att för Kungl. Maj:t eller lantbruksstyrelsen avgiva rapporter. Kungl. Maj:t borde vidare äga att meddela de föreskrifter och villkor i övrigt, vilka kunde anses erforderliga för garantiens och organisationsbidragets beviljande. Därvid syntes bl. a. närmare bestämmelser böra lämnas angående kreditens utnyttjande, varjämte syntes kunna ifrågakomma att begränsa garantiens giltighetstid, förslagsvis till fem år, i syfte att Kungl. Maj:t skulle kunna efter utgången av garantitiden på nytt pröva frågan.

Ändrade bestämmelser för lån från statens fruktodlingslånefond.

Statens fruktodlingslånefond bildades efter beslut av 1934 års riksdag. Genom kungörelsen den 24 maj 1934 (nr 196) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från fonden förordnades att lån finge utlämnas för,

bl. a., uppförande och iordningställande av förvaringslokaler för inom landet odlad frukt ävensom, i samband därmed, för anläggning, avseende fruktens tillgodogörande, såsom anläggning för fruktmosberedning eller safttillverkning. Enligt kungörelsen den 18 juni 1937 (nr 595) om ändring i vissa delar av nämnda kungörelse kan lån numera utlämnas jämväl för uppförande och iordningställande av förvarings- och packningslokaler för inom landet odlad potatis. Lån för nu nämnda ändamål må beviljas icke blott enskild fruktodlare utan jämväl ekonomisk förening av fruktodlare eller potatisodlare.

Frukt- och trädgårdsutredningen har föreslagit, att berörda bestämmelser måtte ändras sålunda, att lån må utlämnas för uppförande och iordningställande av förvarings- och packningslokaler för inom landet odlade *trädgårdsprodukter* ävensom, i samband därmed, för anläggning, avseende tillgodogörande av sådana produkter. Till motivering av detta förslag har utredningen anfört i huvudsak följande.

Medan enligt nuvarande bestämmelser lån kunde utlämnas, såvitt avsåge potatis, för uppförande och iordningställande av såväl förvarings- som packningslokaler, kunde i fråga om frukt lån endast erhållas för uppförande och iordningställande av förvaringslokaler. Denna bristande överensstämmelse mellan reglerna för de olika lånen borde, då den icke syntes vara motiverad av några sakliga skäl, bringas att upphöra.

Sannolikt komme de å förevarande område redan förefintliga eller blivande ekonomiska föreningarna att mera allmänt bedriva verksamhet med såväl frukt som trädgårdsprodukter i övrigt. I allmänhet komme väl de av föreningarna gjorda anläggningarna att användas för förvaring, packning eller beredning av icke blott frukt utan även andra trädgårdsalster; i vissa fall komme anläggningarna kanske att avse enbart frukt eller endast grönsaker o. s. v. Med hänsyn härtill skulle det, särskilt ur synpunkten att bereda hjälp åt den ifrågasatta försäljningsorganisationen, vara önskvärt att bestämmelserna för fruktodlingslånefonden ändrades därhän att lån ur fonden för nu berörda ändamål kunde lämnas jämväl för andra trädgårdsprodukter än frukt och potatis.

Då det för närvarande syntes utredningen omöjligt att beräkna i vad mån fonden, därest bestämmelserna för densamma ändrades i enlighet med vad nyss anförts, komme att tagas i anspråk, ansåge sig utredningen icke böra ifrågasätta någon höjning av fondens kapital, vilket i statsverkspropositionen till 1938 års riksdag föreslagits skola utgöra 100,000 kronor.

Yttranden.

Utredningens förslag om organisationsbidrag och lånegaranti för en för trädgårdsnärigen gemensam organisation har tillstyrkts av *lantbruksstyrelsen* och *kommerskollegium*. Lantbruksstyrelsen har föreslagit att såsom villkor för tillgodonjutande av statsunderstöd för nämnda ändamål skulle uppställas, att riksförbundet svensk frukt ombildades — förslagsvis under benämning Sveriges frukt- och trädgårdsodlares riksförbund, försäljningsförening u. p. a. — att handhava försäljning av såväl frukt och bär som övriga trädgårdsprodukter och så organiserades, att försäljningen av frukt och bär, å ena sidan, och övrig trädgårdsproduktion, å den andra,

bedreves på särskilda avdelningar inom förbundet, vardera avdelningen med egen bokföring, att affärsledningen vore gemensam både i fråga om avsättningen för de bägge nämnda produktionsområdena och för tillhandahållande av förnödenheter av skilda slag samt att riksorganisationens styrelse utgjordes av neutral ordförande samt lika antal ledamöter för vardera av här nämnda produktionsområden.

Statskontoret har såsom förut nämnts tillstyrkt anvisande av ett anslag å 30,000 kronor för uppbyggande av en trädgårdsnäringsens skilda grenar omfattande sammanslutning. Av principiella skäl har statskontoret icke ansett sig kunna biträda förslaget, att statsobligationer skulle ställas till förfogande för den blivande organisationen. Om och i den mån staten ansåges böra träda emellan i sådant hänseende, syntes detta böra ske på det sätt att — såsom i andra fall förekommit — organisationen beviljades ett statslån, för vilket ändamål medel i så fall borde anvisas å fonden för låneunderstöd. Statskontoret kunde dock ej tillstyrka ett dylikt lån med mindre än att godtagbar säkerhet — i form av borgen eller på annat sätt — ställdes därför.

Statskommissarierna *Örtengren* och *Spilhammar* ha i sin förut omförmälda reservation uttalat sig för att den tilltänkta sammanslutningen icke endast skulle tjäna som försäljningsorgan utan jämväl verka för standardisering av produkter och förpackningar samt för ändamålsenliga odlingsmetoder ävensom utöva propagandaverksamhet. En förutsättning för att en dylik sammanslutning skulle kunna fylla en sådan vidgad uppgift syntes emellertid vara att den erhöles en sådan sammansättning att rättvis representation bereddes samtliga de grenar inom trädgårdsodlingen som förekomme: fruktodling, bärodling, köksväxtodling etc. Därest garantier i sådant hänseende vunnes, syntes, enligt reservanternas mening, någon reducering av det för organisationens åvägbringande av utredningen föreslagna beloppet, 50,000 kronor, icke böra ifrågasättas. Däremot ansåge sig reservanterna böra biträda statskontorets majoritets avvisande inställning gentemot den ifrågasatta lånegarantien.

Fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret ha icke haft något att erinra mot den av utredningen föreslagna formen för ett underlättande av organisationens lånemöjligheter. Därest lånegarantien komme till stånd, borde enligt fullmäktiges mening obligationerna deponeras i riksbanken. Riksgäldsfullmäktige ha understrukit önskvärdheten av att kreditgivningen förmedlades av ett penninginstitut, som ansåges ur olika synpunkter vara därtill särskilt lämpat. I anledning av att utredningen i sitt betänkande såsom lämpliga kreditinstitutioner angivit svenska jordbrukskreditkassan och aktiebolaget jordbrukarbanken ha fullmäktige i riksbanken anfört, att det icke kunde anses falla inom jordbrukskreditkassans verksamhetsområde att till en och samma låntagare lämna kredit till så avsevärda belopp, som det här syntes bliva fråga om. Sistnämnda fullmäktige ha också givit uttryck åt den uppfattningen, att garantien endast borde omfatta de krediter, som upptoges av den centrala organisationen. De lokala organisationerna borde ej kunna för-

foga över garantien för erhållande av rörelsekapital på annat sätt än genom att lån upptoges hos centralorganisationen. Fullmäktige ansåge sig vidare böra — oavsett om organisationen uppbyggdes på föreslaget sätt eller om man till en början sökte utveckla de lokala organisationerna — betona angelägenheten av att organisationen i möjligaste mån konsoliderade sin ställning. Detta syntes kunna ske på så sätt, att före utbetalningen av förskotten till medlemmarna, dels avdroges vad som beräknades vara erforderligt för att täcka organisationens omkostnader, dels avsattes en icke obetydlig del för fonderingsändamål. Bestämmelser härom syntes böra lämnas av Kungl. Maj:t, då närmare föreskrifter och villkor för garantiens beviljande och utnyttjande meddelades.

Styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut har funnit det osäkert, om den högst önskvärda förbättringen i partihandeln med trädgårdsprodukter kunde åvägbringas genom den föreslagna riksorganisationen.

Överståthållarämbetet har lämnat utredningens ifrågavarande förslag utan erinran. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* har funnit det uppenbart, att en organisation av partihandeln med trädgårdsprodukter i allmänhet skulle vara av stor betydelse för vinnande av bättre och jämnare avsättningsmöjligheter. Den av utredningen förordade lösningen av frågan syntes länsstyrelsen lämplig och ändamålsenlig. Länsstyrelsen ville dock ifrågasätta huruvida anledning kunde finnas för staten att ikläda sig garantier för verksamheten, innan organisationens förmåga att själv bestrida omkostnaderna för denna närmare klarlagts.

Hushållningssällskapens förvaltningsutskott ha i stort sett givit utredningens förslag sin anslutning. Förslagen i sin helhet ha således, fränsett vissa detaljmärkningar, *tillstyrkts* av hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Örebro, Västmanlands, Västerbottens och Norrbottens län. *Avstyrkande* yttranden ha avgivits beträffande hela organisationsplanen av Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott samt i fråga om den föreslagna lånegarantien av hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Östergötlands, Gotlands och Gävleborgs län. Beträffande förslagen har slutligen en *tvexsam* eller avvaktande hållning intagits av Skaraborgs och Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

De förvaltningsutskott som tillstyrkt utredningens förslag ha som skäl här för i allmänhet åberopat samma eller liknande synpunkter som utredningen.

Förvaltningsutskottet i Kristianstads län har anfört, att handeln med svenska trädgårdsprodukter för närvarande vore ytterst desorganiserad. Odlarna sålde oftast var för sig till detaljister och grossister och vanligen i konsignation. Odlarna kunde därigenom ej nämnvärt inverka på det pris, de erhöle för sina produkter, utan priserna bestämdes mest av tillgångens storlek för tillfället antingen denna tillgång vore verklig eller konstlad. På grund av konsignationshandeln berodde det ofta på tillgången, om köparen skulle godkänna varorna vid framkomsten och betala överenskommet pris eller kassera varorna och erbjuda ett väsentligt lägre pris, vilket odlaren i så fall merendels finge nöja sig med i stället för att låta partiet gå tillbaka. Dy-

lika missförhållanden komme att rättas till i den mån den tilltänkta organisationen finge hand om handeln. *Styrelsen för andelsföreningen, fruktcentralen i Kristianstad* har ansett erforderligt, att den föreslagna lånegarantien höjdes till att avse 500,000 kronor.

Flera förvaltningsutskott ha framhållit vikten av att organisationen vunne tillräcklig anslutning och bleve försedd med tillräckliga ekonomiska resurser. Med hänsyn härtill har *Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* ansett sig böra förorda höjning av det ifrågasatta organisationsbidraget.

Av de förvaltningsutskotts yttranden, vari uttalanden förekommit mot utredningens förslag, torde få återgivas följande:

Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott: När det gällde åstadkommande av ekonomisk samverkan mellan odlarna inom trädgårdsnäringsen syntes det ligga närmast till hands att tillämpa i stort sett samma tillvägagångssätt, som vid uppbyggandet av jordbrukets olika ekonomiska organisationer. Därvid hade man gått en helt motsatt väg än den av utredningen föreslagna i det att arbetet till att börja med inriktats på att få till stånd lokala organisationer, vilka sedermera sammanslutit sig i en hela landet omfattande topporganisation. Risken för ett misslyckande vore mycket stor med det tillvägagångssätt som utredningen tänkt sig. Utskottet ville därför föreslå, att anslaget å 50,000 kronor ställdes till förfogande för uppgörande — lämpligen genom Sveriges allmänna lantbrukssällskaps försorg — av en fullständig och detaljerad plan och för åtgärder i övrigt till åstadkommande av en motsvarande organisation inom trädgårdsnäringsen som inom jordbruket.

Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott: Att utredningen icke fattat Kooperationens bärande idé visades bäst av kravet på rikligt statsunderstöd, något som vore lika främmande som skrämmande för den verkliga kooperatören. Det vore ju troligt, att det skulle gå lätt att organisera, då medlemmarna icke skulle behöva ikläda sig någon som helst risk, ansvar eller förbindelse att vid försäljning eller köp betjäna sig av organisationen, men tyvärr vore nog utsikterna stora för att det endast bleve en organisation på papperet. Funnes icke så stort intresse bland näringsidkarna för saken, att de själva ville bidra till att anskaffa eller garantera något kapital till sin rörelse, syntes det vara klokast att börja i mindre skala och sedan med eget samlat kapital bygga organisationen stark.

Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott: Utskottet hyste starka betänkligheter mot förslaget att riksförbundet svensk frukt skulle ombildas att handhava avsättningen även av andra trädgårdsprodukter. Fruktodlarna vore i stor utsträckning jordbrukare, medan sistnämnda trädgårdsprodukter framställdes av en helt annan yrkeskategori, trädgårdsmästarna. Vissa svårigheter syntes möta att sammanföra dessa olika yrkesgrupper i samma organisation.

Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott: Det föreläge stor fara att en riksorganisation för försäljning av trädgårdsprodukter endast skulle komma att hjälpa storföretagarna till avlastning av sina produkter på vidsträcktare områden, varigenom de små företagen, i stället för att bliva hjälpta, skulle utsättas för en ännu hårdare konkurrens. En försäljningsorganisation kunde ju ej handla med annat än stora och enhetliga partier och det syntes därför bliva i huvudsak storodlare, som kunde få sina varor försälda genom organisationen.

Utredningens förslag i förevarande delar ha vidare tillstyrkts av *Sveriges allmänna lantbrukssällskap*, *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*, *Sveriges pomologiska förening*, *riksförbundet svensk frukt*, *Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund* och *Sveriges köpmannaförbund*. Lantbrukssällskapet har framhållit att utöver det föreslagna organisationsbidraget, 50,000 kronor, ytterligare statsanslag för samma ändamål antagligen komme att visa sig erforderliga. Sällskapet har därjämte understrukit vikten av att organisationens stadgar och grunderna för dess verksamhet utformades så, att en fortlöpande anskaffning av eget kapital komme att äga rum och statens garanti snarast möjligt kunde undvaras.

I sak avstyrkande yttranden ha avgivits av *handelskamrarna i Stockholm, Norrköping, Visby, Malmö, Göteborg* och *Karlstad*, *Sveriges grossistförbund*, *svenska engrossistföreningen i frukt och grönsaker* samt *fruktengrossistföreningen i Stockholm*. Därvid har åberopats, att den organisation, som den nuvarande engroshandeln utgör, kunde handha partihandeln på ett jämväl för odlarna tillfredsställande sätt och att det därför icke vore påkallat att utbygga distributionsapparaten med ett nytt partihandelsorgan, som skulle draga betydande kostnader, då flertalet svenska produkter salufördes praktiskt taget endast under 5 à 6 månader om året. Det har även framhållits, att såväl odlare som partihandlare för närvarande arbetade på att skapa en bättre och mera effektiv varudistribution och att det inte syntes kunna bestridas, att beaktansvärda resultat vunnits på denna väg. Vidare har uttalats bl. a., att riksorganisationen med den monopolställning, den i praktiken skulle erhålla, säkerligen skulle komma att i möjligaste mån driva upp priserna på trädgårdsprodukter. *Handelskammaren i Örebro* har ställt sig tveksam beträffande nyttan av en partihandelsorganisation men har på anförda skäl icke velat motsätta sig utredningens förslag härutinnan. *Handelskammaren i Luleå* har framhållit, att partihandeln med trädgårdsalster inom kammarens verksamhetsområde funnit sin naturliga och i stort sett tillfredsställande organisation genom privat initiativ och att någon särskild producentorganisation för avsättning av ortens trädgårdsprodukter icke syntes erforderlig. Vidare har *handelskammaren i Jönköping* bl. a. med hänsyn till att en näringsorganisation icke borde erhålla annat stöd från statens sida än som vore oundgängligen påkallat, ansett sig böra ifrågasätta, om anslag för förevarande ändamål borde beviljas.

Kooperativa förbundet har funnit det uppenbart, att icke ens med väsentligt större bidrag från det allmänna än vad utredningen förutsatte för organisationsarbetets underlättande det för närvarande framstode såsom möjligt att tänka sig den föreslagna partihandelsorganisationen genomförd till producenternas gagn. Riskerna för allvarliga finansiella svårigheter framstode enligt förbundets mening som mycket betydande, för den händelse organisationen nu skulle forceras fram. Förbundet ville för övrigt bestämt avråda från att starta en dylik organisation, innan själva förutsättningarna för en rationalisering av partihandeln genom ett allmänt tillämpande av standardisering i fråga om trädgårdsprodukter skapats. Ur det allmännas synpunkt vore det otvivelaktigt långt mera rationellt, att det föreslagna organi-

sationsbidraget i stället finge begagnas för ett befordrande av de standardiseringssträvanden, varom utredningen framlagt förslag.

Utredningens förslag till viss ändring av bestämmelserna för lån från statens fruktodlingslånefond har i yttrandena tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

I likhet med frukt- och trädgårdsutredningen finner jag det synnerligen angeläget, att åtgärder vidtagas till avhjälpande av de stora brister, som enligt vad den förebragta utredningen givit vid handen för närvarande vidlåda distributionen av trädgårdsprodukter. En förbättring av förhållandena på förevarande område framstår såsom särskilt trängande, då åtgärder i prisstödjande syfte icke torde kunna med framgång genomföras, så länge odlarna icke förmå komma till rätta med den pristryckande konkurrens, som enligt samstämmiga uttalanden i utredningens betänkande och däröver avgivna yttranden förekommer såväl mellan olika odlingsområden som mellan odlare inom samma trakt. Rättelse i nämnda hänseende torde å andra sidan icke kunna vinnas på annan väg än genom en vidgad ekonomisk samverkan mellan odlarna själva. Utredningens förslag om bildande av producentsammanslutningar för försäljning av odlarnas produkter anser jag därför värt allt beaktande. Utan att taga ställning till förslagets detaljer, vilka det torde böra ankomma på producenterna att utforma, finner jag det otvivelaktigt att detsamma utgör ett steg i rätt riktning. Enligt vad jag erfarit föreligger också bland näringens representanter stort intresse för dess realiserande. Jag torde således få nämna, att vissa organisationer inom näringen tillsatt en särskild kommitté, kallad trädgårdsodlingens samarbetsdelegation, vilken har i uppdrag att närmare undersöka förutsättningarna för bildandet av en ekonomisk riksorganisation av trädgårdsodlare samt att i anslutning därtill verka för bildande av lokala organisationer med huvudsakligt ändamål att på förmånligaste sätt avyttra medlemmarnas produkter. Med hänsyn till frågans stora vikt för näringen i dess helhet finner jag det fullt befogat, att staten i likhet med vad som skett på andra områden av näringslivet bidrager till kostnaderna för denna och liknande verksamhet. På grund härav och då det synes angeläget att strävandena i förevarande syfte snarast möjligt leda till resultat förordar jag, att ett reservationsanslag av 75,000 kronor för budgetåret 1938/1939 ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för främjande av organisationsarbetet på trädgårdsnäringsens område. Utredningen har föreslagit, att staten, därest en ekonomisk riksorganisation kommer till stånd, intill ett visst begränsat belopp skulle ställa garanti för upplåning av erforderligt kapital åt en blivande riksorganisation. Mot detta förslag ha erinringar riktats från statskontoret, som ansett att erforderliga medel borde anvisas under fonden för låneunderstöd. Då emellertid föreningens kreditbehov närmast torde avse rörelsekapital under en organisationstid och kredit kan antagas bli en erforderlig i växlande omfattning under året, synes organisationen bäst betjänt med att erhålla en kredit i räkning. De sakkunnigas förslag bereder möjligheter till ordnande av en sådan kredit, som däremot ej kan givas direkt av en statlig institution. I detta speciella läge finner jag mig, efter sam-

råd med chefen för finansdepartementet, böra med hänsyn till de svårigheter, vari näringen för närvarande befinner sig, tillstyrka utredningens förslag jämväl i förevarande del. Efter att hava samrått med representanter för näringen rörande storleken av nämnda kapitalbehov finner jag mig böra föreslå att garantien må omfatta ett kreditbelopp av högst 500,000 kronor. Som villkor för garantiens beviljande synes böra gälla att organisationens stadgar och grunderna för dess verksamhet utformas så, att organisationen inom en ej alltför avlägsen framtid kan undvara statens stöd. I likhet med fullmäktige i riksbanken är jag av den uppfattningen att till riksorganisationen anslutna lokalföreningar ej böra få begagna sig av garantien på annat sätt än genom att lån upptages hos riksorganisationen. Beträffande formen för lånegarantien ansluter jag mig till utredningens av fullmäktige i riksgäldskontoret och riksbanken biträdda förslag att denna bör lämnas genom deposition av statsobligationer såsom säkerhet för organisationens förbindelser. Ifrågavarande deposition bör ske i riksbanken. Fullmäktige i riksgäldskontoret torde således böra erhålla bemyndigande att efter beslut av Kungl. Maj:t tillhandahålla en blivande riksorganisation av trädgårdsodlare med huvudsakligt ändamål att försälja trädgårdsprodukter svenska statens obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av högst 500,000 kronor för att av organisationen deponeras i riksbanken såsom säkerhet för lån intill samma belopp i kreditinrättning som Kungl. Maj:t anvisar. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter och villkor i övrigt, vilka kunna anses erforderliga för beviljande av organisationsbidrag eller garanti för kapitalanskaffning. Vad utredningen samt nyssnämnda fullmäktige anfört i sådant hänseende har icke givit mig anledning till någon erinran.

Det av utredningen framlagda förslaget om ändrade bestämmelser för lån från statens fruktodlingslånefond anser jag mig böra tillstyrka. Därest riksdagen ej uttalar sig däremot, torde således lån ur fonden få utlämnas för uppförande och iordningställande av förvarings- och packningslokaler för inom landet odlade trädgårdsprodukter ävensom, i samband därmed, för anläggning, avseende tillgodogörande av sådana produkter.

Kringföringshandeln med trädgårdsprodukter m. m.

Jämlikt § 11 tredje stycket förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet är envar medgivet att utan anmälan eller särskilt tillstånd till salu kringföra livsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster av inhemsk husslöjd. Med jordbruksprodukter avses i detta sammanhang jämväl trädgårdsprodukter.

Frukt- och trädgårdsutredningen har beträffande kringföringshandeln med trädgårdsprodukter hemställt om sådan ändring av näringsfrihetsförordningen att frö, träd och buskar undantagas från de produkter, som enligt nyssnämnda författningsrum må fritt kringföras.

Utredningen framhåller, att frågan om den ambulerande handeln med trädgårdsprodukter i samband med väckta förslag till reglering av kring-

föringshandeln överhuvud vid upprepade tillfällen varit föremål för statsmakternas prövning. I fråga härom må hänvisas till den redogörelse, som lämnas å sid. 135 och 136 i betänkandet. Jag vill här endast erinra om att enligt den till 1932 års riksdag avlätna propositionen nr 41 med förslag till lag om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning m. m. det skulle stå var och en fritt att till salu kringföra, bland annat, andra trädgårdsprodukter av inhemskt ursprung än växtplantor och frö. Första lagutskottets majoritet avstyrkte propositionen. Tre av majoritetens ledamöter reserverade sig i fråga om utskottets motivering. I en annan reservation yrkade fem utskottsledamöter bifall till propositionen med vissa jämkningar, innebärande, bland annat, att bland inhemska trädgårdsprodukter, som icke skulle få fritt kringföras, skulle upptagas trädplantor och buskar i stället för växtplantor. Första kammaren biföll utskottets avslagsyrkande med den reservationsvis framförda motiveringen. Andra kammaren biträdde bifallsreservationen. I följd härav förföll frågan. Spörsmålet om skärpt lagstiftning rörande kringföringshandeln i allmänhet och speciellt beträffande sådan handel med trädgårdsprodukter har efter 1932 genom i ämnet väckta motioner varit föremål för uppmärksamhet vid samtliga riksdagar till och med 1936 utan att dock föranleda vidare åtgärd.

Beträffande kringföringshandeln med trädgårdsprodukter i allmänhet har utredningen anfört bland annat följande:

Vid flera tillfällen hade klagomål framförts däröver, att kringföringshandeln med trädgårdsprodukter bedrivits i sådan omfattning och på sådant sätt att den blivit till skada för trädgårdsnäringen i dess helhet. Bland annat hade anmärkts, att denna handel vore ägnad att motverka en ur såväl konsument- som producentsynpunkt önskvärd och i vissa fall nödvändig rationalisering av handeln i allmänhet. De ambuleringar försäljarna uppköpte mer eller mindre sekunda produkter, vilka ej kunde finna avsättning genom den normala handeln, till ytterligt låga priser och saluförde dem praktiskt taget utan någon sortering. Följden bleve att stora mängder sekunda produkter komme ut i marknaden och förstörde priserna på de högkvalitativa produkterna. Kringföringshandeln hade vidare ofta en chansartad och spekulativ karaktär. Distributionen skedde mestadels utan någon som helst plan, vilket medförde anhopning av produkter på vissa platser med ty åtföljande osäkerhetsmoment i den fasta handeln. Vidare hade framhållits att kringföringshandeln i vissa fall motverkade strävandena att på trädgårdsnäringens område genomföra en rationell produktionskontroll. Sålunda anförde åtskilliga riksorganisationer i en skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 januari 1935 att trädgårdsodlarna genom nämnda handel försåges med mindervärdiga frön, plantor och träd. Sveriges pomologiska förening uppgav i skrivelsen, att föreningen kunde påvisa fall, då tusentals fruktträd gått till spillo för odlarna därigenom att olämpliga sorter tillförts dem genom kringresande försäljare. Svenska trädskoleägareföreningen framhöll, att saluförandet genom ambuleringar handel av okontrollerade trädskolealster vore till otrolig skada för odlingen. Det arbete, som nedlades på frambringandet av förstklassiga träd och buskar för plantering, skadades i oanad omfattning. Sveriges fröhandlareförening ansåg, att förbud för okontrollerad handel med frö, lökar, plantor etc. borde införas. Erfarenheten hade visat, att de varor, som tillfördes odlarna genom kringföringshandeln, vore av sekunda kvalitet. Speciellt gällde detta importerade varor. Föreningen Sveriges trädgårdskonsulenter framhöll, att den okon-

trollerade ambulerande handeln med trädskolealster, speciellt fruktträd, ej lämnade någon som helst garanti för sortäktighet. Odlarna finge oftast sorter, som ej passade deras odling. Därigenom förlorade odlarna intresset för en rationell trädgårdsodling. Till de av förenämnda organisationer anförda synpunkterna anslöto sig Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, riksförbundet svensk frukt, Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund samt Stockholms läns och stads trädgårdsråd.

De upprepade klagomål, som framkommit mot den fria kringföringshandeln med trädgårdsalster, syntes icke kunna fränkännas visst berättigande. Obestridligt vore således att den oreglerade kringföringshandeln utom hemorten oftast skedde planlöst och utan hänsynstagande till konsumtionsbehovet å de orter, som berördes av densamma. Härigenom irriterades marknadsläget och åstadkomes onödiga prissvängningar till nackdel för såväl odlare som konsumenter. I regel syntes även de varor som utbjödes genom den ambulerande handeln vara av mindre god kvalitet och sortering. Å andra sidan borde dock framhållas, att kringföringshandel utom hemorten, rätt utövad, hade en viss uppgift att fylla. Det kunde således knappast göras gällande annat än att en dylik form av varuförmedling inom vissa landsdelar väsentligt underlättade konsumenternas inköp av trädgårdsprodukter och man finge ej heller bortse från att densamma, då den bedreves av odlarna eller deras ombud, förkortade distributionsvägen fram till konsumenterna. Ur de synpunkter utredningen hade att anlägga på ifrågavarande handel kunde alltså skäl anföras både för och emot en begränsning av densamma.

Kringföring av trädgårdsprodukter inom den ort, där försäljaren vore bosatt eller dreve fast handel, förekomme numera — om man undantog de största städerna — endast i mindre omfattning. Några större olägenheter av dylik handel hade, såvitt landsbygden anginge, icke försports. De klagomål, som framförts mot nämnda försäljningsform, syntes i huvudsak avse förhållandena i Stockholm och i särskild grad den där florerande gatuhandeln med frukt, blommor och vissa grönsaker. Utredningen ansåge sig också kunna i stort sett vitsorda riktigheten av de gjorda klagomålen i vad Stockholmsmarknaden beträffade. Enligt vad utredningen inhämtat vore det till stor del utländska produkter som utbjödes till försäljning genom gatuhandeln. Mindervärdiga kommissions- och restpartier övertogs till låga priser av månglarna, vilka sedan utbjöde desamma å gator och andra allmänna platser. Självfallet medförde detta ej endast stora hygieniska vådor utan även stora olägenheter för de bofasta handlarna. Ur den inhemska trädgårdsnäringens synpunkt vore det också ett angeläget önskemål att berörda handel i möjligaste mån begränsades eller ställdes under effektiv kontroll.

Inom utredningen hade vissa åtgärder till avhjälpande av de missförhållanden, som enligt vad nyss anförts vidlåde den ambulerande handeln med trädgårdsalster i allmänhet, varit föremål för diskussion. Utredningen hade emellertid stannat vid att icke framlägga något förslag härutinnan. Som skäl härför ville utredningen i första hand åberopa, att riksdagen så sent som 1935 och 1936 avslagit då framkomna motioner i ämnet. Vidare ville utredningen erinra om att Kungl. Maj:t den 23 oktober 1936 tillsatt en särskild kommitté, benämnd livsmedelslagstiftningssakkunniga, med uppgift att verkställa en förutsättningslös utredning rörande en ur enhetliga synpunkter planlagd, utvidgad livsmedelslagstiftning. Då vid nämnda utredning frågan om den ambulerande handeln med trädgårdsprodukter syntes bli föremål för övervägande ur allmänt hygieniska synpunkter, syntes anledning icke nu föreligga att närmare ingå på den sidan av spørsmålet. Och frågan om en reglering av nämnda handel med hänsyn till dess skadliga inverkan på marknaden för trädgårdsprodukter syntes böra ses i sammanhang

med spørsmålet om en mera omfattande revision av näringsfrihetslagstiftningen.

Utredningen har i fortsättningen framhållit, att utredningen genom vad sålunda anförts icke tagit ställning till de anmärkningar, som framförts mot kringföringshandeln med vissa för trädgårdsnäringen viktiga förnödenheter, nämligen *frö och vissa slag av plantskolealster*. Nämnda fråga påkallade med hänsyn till dess stora betydelse för produktionen särskild uppmärksamhet. I den mån de framförda anmärkningarna ägde stöd i verkligheten måste det från det allmännas synpunkt framstå som en angelägenhet av vikt att finna medel för avlägsnande av de påtalade missförhållandena.

Rörande sagda spørsmål har utredningen i övrigt anført följande.

Enligt lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror ålåde det säljare av utsädesfrö att senast vid varans avlämnande skriftligen till köparen avgiva riktiga och med säljarens namn och adress försedda uppgifter om varan i vissa avseenden, som vore av betydelse för bedömning av dess lämplighet till utsäde. Sålunda skulle i fråga om rotfruktsfrö och köksväxtfrö ävensom, där så ske kunde, beträffande annat frö uppgivas fröets sort. Vidare skulle uppgift lämnas om fröets renhetsgrad, ogräshalt och grobarhet, dock erfordrades för köksväxtfrö ej uppgift om renhetsgraden och ogräshalten. Nämnda uppgifter innebure en försäkran, att fröet vore så beskaffat som uppgifterna angäve. Fullgjordes ej uppgiftsplikten eller funnes lämnad uppgift vara oriktig medförde detta bötesstraff. Föreskrifter rörande tillsyn å efterlevnaden av nämnda lag funnes meddelade i en kungörelse den 15 november 1928 (nr 444), enligt vilken allmän åklagare samt vissa hos frökontrollanstalt eller hushållningssällskap anställda personer ägde taga prov av vissa slag av saluhållet jordbruksfrö ävensom, där sådant av köparen påkallats, av annan inköpt frövara varå lagen ägde tillämpning. Den, som verkställt dylik provtagning, ålåde att insända provet till statens centrala frökontrollanstalt, som hade att utan kostnad för provtagaren analysera provet.

Syftet med berörda lagstiftning vore, såsom av referatet framginge, att förhindra spridning av mindervärdigt frö. En oumbärlig förutsättning för att detta syfte skulle uppnås vore att kontrollen över lagen fungerade tillfredsställande. Enligt vad utredningen inhämtat föreläge i fråga om frö, som tillfördes odlarna genom kringresande försäljare, betydande svårigheter att kontrollera lagens efterlevnad. Sedan lagen trädde i kraft hade till statens centrala frökontrollanstalt endast inkommit prov från en sådan försäljare. Man skulle till äventyrs härav vilja sluta, att någon kringföringshandel med frö icke förekomme eller att beskaffenheten av genom nämnda handel saluhållet frö icke givit anledning till någon anmärkning. Tyvärr förhölle det sig icke så. Representanter för såväl odlarna som fröhandeln hade inför utredningen framhållit att ambulering handelen med trädgårdsfrö i ej ringa utsträckning bedrevs, särskilt i Norrland och mellersta Sverige. Kvaliteten å sålunda saluhållet frö vore ofta underhållig, vilket i viss mån sammanhängde med att de bättre fröfirmorna icke tillhandahölle frö åt gårdfarerhandlare. Bestämmelserna i frölagen rörande ansvar för oriktiga uppgifter samt om civilrättsliga påföljder för säljaren kunde sällan eller aldrig tillämpas vid ifrågavarande handel, dels därför att säljaren som regel ej kunde påträffas, då fel upptäcktes, och dels på den grund att det med en beivran förenade arbetet icke stode i rimlig proportion till värdet av de små kvantiteter varom här vore fråga. För övrigt bestode gårdfarerhandlarnas klientel mest av mindre trädgårdsmästare, lägenhetsägare och kolonister m. fl., vilka

icke ägde insikt vare sig om frölagens existens eller om utsädeskvalitetens betydelse för produktionen.

Vad plantskolealster beträffade hade utredningen inhämtat, att ambulerande handel med dessa varor bedreves över hela landet. Några större olägenheter härav syntes dock icke föreligga annat än i fråga om träd och buskar. Enligt vad som från sakkunnigt håll uppgåves vore sistnämnda alster icke lämpade för kringföring, då de icke tålde sol och torka. Genom kringförandet och den ofta återkommande visningen för kunderna lede plantorna ej sällan sådan skada, att de icke förmådde utveckla sig normalt. Vidare framhölles, att kvaliteten å produkterna nästan genomgående vore dålig. Vid plantskolorna utgallrades årligen stora mängder fruktträd, vilka visat sig vara mindre lämpliga för odling eller eljest av sekunda kvalitet. Ansvarskännande plantskolor brände de kasserade träden men mindre nogräknade plantskolor sålde dem till låga priser till ambulerande försäljare. Vid inköp genom gårdfarihandeln erhöles odlarna ingen som helst garanti beträffande sortäkthet. Huruvida ett fruktträd vore av den sort, som uppgivits, kunde nämligen icke konstateras förrän trädet första gången bure frukt. På grund härav undginge gårdfarihandlarna det juridiska och moraliska ansvar, som plantskolorna och de bofasta försäljarna gentemot sina kunder måste bära.

Med hänsyn till de missförhållanden, som enligt vad sålunda anförts vore förbundna med kringföringshandeln med frö, träd och buskar, hade den tanken framförts till utredningen, att all kringföringshandel med dylika alster borde helt förbjudas. Ehuru vissa skäl talade för en sådan åtgärd, ansåge sig utredningen dock icke böra giva sin anslutning därtill. Förslag hade även framförts om märkning medelst plomberad etikett av alla fruktträd, som utlämnades från plantskolor, så att av etiketten framginge såväl plantskolans som sortens namn. På grund av de svårigheter, som en tillämpning av det föreslagna systemet skulle medföra för handeln med ifrågavarande produkter, funne sig utredningen icke kunna förorda förslaget. Vid överläggningar med representanter för de intressen, som närmast berördes av ifrågavarande handel, hade utredningen bibragts den uppfattningen, att en väsentlig förbättring i de nuvarande förhållandena skulle inträda, därest kringföring till avsalu utom hemorten av frö, träd och buskar underkastades samma reglering, som för närvarande gällde för gårdfarihandel i allmänhet. En sådan anordning skulla innebära, att nyssberörda handel endast finge äga rum efter tillstånd av länsstyrelsen i det län, där handeln skulle äga rum. För egen del ville utredningen förorda införandet av ett dylikt tillståndstvång, därvid utredningen dock förutsatte, att länsstyrelsernas prövningsrätt ej tillämpades så, att försäljning genom vederhäftiga ombud onödigtvis försvårades. Enligt utredningens mening föreläge däremot icke tillräckliga skäl att nu begränsa friheten att inom vederbörandes hemort medelst kringföring försälja ifrågavarande alster.

I de i ärendet avgivna yttrandena har utredningens förslag beträffande kringföringshandeln med frö, träd och buskar i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran. På några håll har dock yppats tvekan angående den praktiska betydelsen av den föreslagna åtgärden. Vissa förslag till ändring eller komplettering hava jämväl framkommit, varjämte i en del yttranden förslaget helt avstyrkts.

Lantbruksstyrelsen har anfört följande.

Styrelsen ville icke motsätta sig utredningens förslag om sådan ändring av näringsfrihetsförordningen, att frö, träd och buskar undantoges från produkter, som enligt § 11 tredje stycket samma förordning finge fritt kringföras, ehuru såvitt styrelsen kunde bedöma knappast någon reell förändring till det bättre i det nuvarande tillståndet härigenom skulle inträda.

Då enligt styrelsens mening den ekonomiskt viktigaste försäljningsartikel, som här avsåges, vore fruktträd, låge problemet om dessa växters saluförande genom kringföringshandel till på något annat sätt, än vad utredningen syntes hava tänkt sig. Vål kunde en länsstyrelse pröva försäljningsombudets personliga vederhäftighet, däremot svårigen ett fruktträds lämplighet för odling, vilket i detta sammanhang vore det enda, som skäligen borde beaktas. Skulle grundläggande åtgärder till gagn för fruktodlingen vidtagas, måste därför frågan om kringföringshandel med fruktträd upptagas från en annan utgångspunkt.

Ett under hand till utredningen framfört förslag om märkning medelst plomberad etikett av alla fruktträd, som utlämnades från plantskolor, så att av etiketten framginge såväl plantskolans som sortens namn, hade utredningen ansett sig icke kunna förorda. Detta utredningens ställningstagande hade motiverats med de svårigheter, som en tillämpning av detta system skulle medföra för handeln med ifrågakvarande produkter. Lantbruksstyrelsen kunde icke dela utredningens uppfattning, att särskilda svårigheter skulle möta för handel med fruktträd, därest dessa försåges med plomberad etikett. Vilka slag av svårigheter, som åsyftades, hade utredningen icke närmare angivit.

Enligt styrelsens mening låge de påtalade svårigheterna i varje fall icke i det tekniska tillvägagångssättet vid plombering, då varje träd, som lämnade en plantskola, under alla förhållanden plögade förses med etikett, som angäve sortnamn, utan snarare i det förhållandet, att ursprungsorten för ett fruktträd — därest blott den plantskola, som uppdragit trädet, finge plomberingsrätt respektive -skyldighet — ofta vore en helt annan än den plantskola, varifrån odlaren inköpt det träd, som skulle planteras.

Innan tullen på fruktträd år 1927 höjdes till 60 öre per kilogram, utgjorde importerade fruktträd en väsentlig del av vederbörande mellanhanders okontrollerbara försäljning av fruktträd. Då import av fruktträd numera praktiskt taget icke förekomme, vore det uteslutande inom Sverige uppdragna fruktträd, som bleve föremål för försäljning av ambulerande försäljare. Ett genomförande av plombering utav fruktträd från alla plantskolor utan speciell kontroll skulle otvivelaktigt leda till samma resultat, som om länsstyrelserna i överensstämmelse med utredningens förslag finge utöva provningsrätt på kringföringshandeln av fruktträd. Fördomsfria personer kunde nämligen etablera sig som plantskoleägare blott genom att i avvaktan på försäljning av varorna jordslå plantorna och sålunda blott till skenet bedriva plantskoleörelse. Sedan 1906 funnes en sammanslutning mellan plantskoleägare, benämnd Svenska trädskoleägareföreningen. Av landets cirka 70 plantskolor tillhörde 36 bland de förnämsta denna förening. Flera utanför nämnda organisation stående plantskolor torde i huvudsak vara blott återförsäljare utan fackkunskap. En betydande olägenhet av att hälften av antalet plantskolor stode utanför organisationen vore bland annat den, att det icke vore möjligt att åstadkomma den begränsning i antalet frukt-sorter, som vore nödvändig för fruktodlingens rationalisering efter ekonomiska principer. Ur den rationella fruktodlingens synpunkt vore det av allra största vikt, att plantskolekötseln, särskilt ifråga om uppdragningen av fruktträd, så bedreves, att denna icke bleve ett självändamål för plantskoleägarna utan inlänkades som ett väsentligt led i de pågående rationaliseringssträvandena inom landets fruktodling. Den ifrågasatta plomberin-

gens syfte vore icke att meddela uppgift om trädets utsprungsort men väl om den säljande plantskolan, som vore ansvarig för att trädet vore av önskvärd kvalitet och av rätt sort, vare sig det uppdragits av plantskolan själv eller efter kontraktsodling av annan plantskola. Då emellertid åtskilliga återförsäljare av fruktträd blott till skenet bedreve plantskolerörelse, avsåge plomberingstvång för fruktträd att lämna allmänheten garanti för önskvärd kvalitetsvara. Då styrelsen hölle före, att fruktträd, varav skörderesultat uppnåddes först åtskilliga år efter planteringen, vore en så viktig handelsvara, att denna borde stå under den bästa kontroll, som för närvarande kunde åvägbringas, syntes inga andra hänsyn böra tagas än till sådan plantskolerörelse, som vore till direkt gagn för fruktodlingens utveckling. Under sådana förhållanden vore en auktorisation av blott till Svenska trädskoleägareföreningen anslutna plantskolor en tänkbar utväg. Endast dessa skulle erhålla rätt att verkställa plombering av saluhållna fruktträd. Därest ett sådant förfaringssätt beslutades, skulle endast kvalificerade plantskolor själva eller genom ombud kunna försälja fruktträd. Detta skulle innebära, att de auktoriserade plantskolorna i medvetande om sitt ansvar icke skulle kunna bedriva handel med annat än fullvärdiga alster. Härmed skulle vinnas tvenne syften: dels att allmänheten tillhandahölles goda fruktträd av för odling lämpade sorter, dels ock att plantskolorna nödgades ansluta sig till befintlig facklig organisation för att trygga möjligheten att kunna avyttra sin produktion. Det sistnämnda skulle i sin ordning kunna medföra ett för fruktodlingens utveckling reglerande samarbete mellan plantskolorna och de fruktodlingen företrädande produktions- och försäljningsorganisationerna. En åtgärd av detta slag, nämligen tvång för plantskolor att ansluta sig till viss organisation, vore dock enligt styrelsens mening att anse som ett alltför stort ingrepp i den enskildes verksamhet. I stället torde böra föreskrivas, att alla plantskolor, som uppdroge och försålde fruktträd, skulle förse till försäljning avsedda fruktträd med plomberad och med tydliga tryckbokstäver försedd tygetikett, upptagande den säljande plantskolans namn och adress samt fruktträdets sortnamn, ävensom att dylik plombering icke finge ske utan skriftligt medgivande av statlig myndighet, sedan från vederbörande hushållningssällskap och Sveriges pomologiska förening inhämtats upplysningar om varje enskild plantskolas lämplighet att handhava ifrågavarande uppgift samt om företagets skötsel m. m.

Övriga i ärendet hörda myndigheters och organisationers ståndpunktstagen till utredningens förslag i förevarande del framgå av följande sammanställning över yttrandenans innehåll.

Kommerskollegium: Utredningens förslag hade tillstyrkts av handelskamrarna i Stockholm, Norrköping, Jönköping, Malmö, Örebro och Visby. Handelskammaren i Göteborg hade ej velat motsätta sig den föreslagna ändringen. Kollegium hade för sin del icke något att erinra mot utredningens förslag.

Överståthållarämbetet: Från sitt eget förvaltningsområde saknade ämbetet visserligen erfarenhet ifråga om skadliga verkningar för trädgårdsodlingen av kringföringshandeln med frö, träd och buskar men ansåge, med hänsyn till den förebragta utredningen, riktigt att åtgärder vidtoges i det syfte, som med remitterade förslaget avsåges.

Emellertid kunde ämbetet ej dela en förhoppning om att med den föreslagna åtgärden skulle vara vunnet ett i möjligaste mån pålitligt medel till förhindrande av saluförande utav underhålligt frö samt mindervärdiga träd och buskar. Vid meddelandet av tillstånd till gårdfarihandel skedde nämligen ej någon prövning av varans beskaffenhet eller pris. Skulle åsyftat

resultat ernås måste tillståndsmyndigheten jämväl övervaka, att den, som finge tillstånd att kringföra varor av ifrågavarande slag, ägde därför erforderlig kompetens, ävensom öva tillsyn över att varorna vore av god beskaffenhet. För ett övervakande och en tillsyn av nu antydd art syntes emellertid icke Kungl. Maj:ts befallningshavande eller överståthållarämbetet kunna förutsättas äga erforderlig sakkännedom. Påkallad insikt och erfarenhet torde däremot lantbruksstyrelsen förfoga över, vilken ju såsom statligt centralorgan handhade värden av trädgårdsnäringen. Uppgiften att meddela tillstånd till gårdfarihandel, varom fråga vore, syntes därför lämpligen böra betros denna myndighet.

Länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västerorrlands, Jämtlands och Västerbottens län tillstyrkte förslaget eller lämnade detsamma utan erinran. Länsstyrelsen i *Malmöhus län* har dock framhållit, att det syntes nödigt, att i blivande författningsrum uttryckligen stadgades skyldighet för sökande av tillstånd till gårdfarihandel av ifrågavarande slag att dokumentera fackkunskap på området. Länsstyrelsen i *Örebro län* ville förorda utfärdandet av en föreskrift därom, att yttrande över ansökning om dylikt tillstånd skulle infordras från vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

Länsstyrelsen i Kalmar län: Då för länets vidkommande dylik handel torde förekomma i mycket ringa omfattning och i varje fall veterligen ej förorsakat några särskilda olägenheter, syntes några särskilda åtgärder enligt styrelsens förmenande ej erforderliga.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Beträffande handeln med trädgårdsprodukter förmenade länsstyrelsen dess reglerande närmast vara en fråga om hygien och ordning. Att ingripa i näringsfrihetshänseende på denna handel syntes länsstyrelsen icke tillrådligt. Även med avseende å handeln med frö, träd och buskar ifrågasatte länsstyrelsen, om ändringar i näringsfrihetsförordningen kunde vara behövlige. I fråga om dessa produkter gällde ju mindre att skydda producenterna mot besvärande konkurrens än att tillse, att konsumenterna erhöle fullgod vara. Upplyningsverksamhet torde därvid vara viktigare än näringssskyddsåtgärder.

Länsstyrelsen i Norrbottens län: Länsstyrelsen tillstyrkte i princip utredningens förslag. Då det emellertid syntes mindre välbetänkt att nu lösrycka kringföringshandeln med frö, träd och buskar från dess sammanhang med spörsmålet om den ambulerande försäljningen av andra jordbruksalster, syntes med den av utredningen ifrågasatta författningsändringen böra anstå, till dess det mera vitt omfattande förslaget om handeln med jordbruks- och trädgårdsprodukter blivit framlagt.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län: Under hänvisning till att gårdfarihandeln i allmänhet vore på avskrivning, avstyrkte länsstyrelsen utredningens förslag.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Stockholms län och stad, efter hörande av trädgårdsrådet, *Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kristianstads, Malmöhus, Västmanlands, Gävleborgs, Västerbottens, Gotlands, Blekinge och Örebro län* samt *Kalmar läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott* tillstyrkte förslaget eller lämnade detsamma utan erinran.

Hushållningssällskapetets förvaltningsutskott i Södermanlands län förordade ny utredning.

Hushållningssällskapetets förvaltningsutskott i Hallands län ansåge de föreslagna bestämmelserna icke fullt tillfredsställande. En viss fara torde före-

finnas, att bestämmelserna kunde kringgå. Utskottet ville framhålla lämpligheten av att fullgoda fruktträd plomberades.

Älvsborgs läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott: Ett tillståndsbevis torde knappast medföra någon garanti för att den, som erhöle ett sådant bevis, skulle känna sig förpliktad att hålla högre standard på de kringförda varorna. Kringföringshandeln med ifrågavarande produkter borde därför icke regleras på föreslaget sätt.

Älvsborgs läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott: Kringföringshandeln med trädgårdsprodukter borde avvecklas, då den numera ej syntes hava någon uppgift att fylla.

Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott: Kringföringshandeln med varor av ifrågavarande slag borde helt förbjudas eller åtminstone begränsas uteslutande till välkända plantskolor.

Statens centrala frökontrollanstalt ville ifrågasätta, att till varje av länsstyrelse meddelat tillstånd rörande försäljning inom hemorten av frö skulle fogas det villkoret, att, innan försäljning av varan påbörjades, provtagning av varan utfördes av för tillsynen av efterlevnaden av lagen angående handel med utsädesvaror bemyndigad person.

Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut tillstyrkte utredningens förslag.

Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund beklagade, att utredningen icke ansett sig kunna framlägga mera genomgripande förslag till ändringar rörande kringföringshandeln med trädgårdsprodukter. Det vore av allra största vikt för näringens framtid, att pågående utredningar jämte följande lagstiftningsarbete påskyndades.

Sveriges pomologiska förening förordade, att hela frågan om handeln med trädskolealster upptoges till förnyad utredning. Därvid borde särskilt undersökas möjligheterna för en av statens växtskyddsanstalt utövad sundhetskontroll i plantskolorna särskilt beträffande fruktträd och bärbuskar samt för bestämmelser att åtminstone fruktträd skulle förses med hållbara plomberade etiketter, upptagande såväl sortens som den ansvariga trädskolans namn.

Riksförbundet svensk frukt: All kringföringshandel med fruktträd borde förbjudas. Emellertid vore genom ett sådant förbud ej tillräcklig kontroll av handeln med fruktträd uppnådd, utan ansåge förbundet ytterligare nödvändigt att bestämmelser utfärdades, som ålade alla uppdrivare av fruktträd att förse dessa med ursprungs- och sortbeteckning samt plombering.

Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund: Inga som helst bärande skäl föreläge för ett uppmuntrande av ifrågavarande handel inom andra områden av landet än där avstånden mellan konsumenter och producenter liksom konsumenterna och avsättningsorterna kunde försvara densamma. Största försiktighet tillrättades emellertid vid beviljandet av tillstånd för bedrivande av denna form av handel.

Svenska trädskoleägareföreningen och *Skånska plantskoleförbundet* ansåge, att all kringföringshandel med träd och buskar borde förbjudas.

Sveriges köpmannaförbund: Förbundet ville förorda sådan ändring i näringsfrihetsförordningen, att all ambulerande handel med trädgårdsalster underkastades samma reglering, som för närvarande gällde för gårdfarihandel i allmänhet.

Kooperativa förbundet: För att förebygga de olägenheter, som enligt utredningen vore förbundna med ambulerande försäljning av frö, träd och buskar, syntes det fullt tillräckligt att på fordonen respektive på plantornas etiketter o. s. v. ange vederbörande plantskolas och huvudleverantörs namn.

Förbundet finge bestämt avstyrka utredningens förslag om ändring i näringsfrihetsförordningen.

Sveriges fröhandlareförening: Med avseende på kringföringshandeln torde svårigheterna att effektivt kontrollera efterlevnaden av frölagen enligt föreningens mening vara oöverstigliga. Den enda fullt effektiva åtgärden vore att helt förbjuda, att frö finge säljas genom kringföring.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att allvarliga olägenheter vållas av kringföringshandeln med frö, träd och buskar samt att denna handel i hög grad motverkar de strävanden, som på senare tid i vidgad omfattning gjorts att höja kvaliteten på varor, som saluhållas. Med hänsyn till frågans stora betydelse för produktionen lär det vara synnerligen angeläget att i gör-ligaste mån söka bot för de rådande missförhållandena. Jag delar frukt- och trädgårdsutredningens, av flertalet hörda myndigheter och sammanslutningar biträdda uppfattning, att en förbättring skulle kunna ernås genom reglering av kringföring till avsalu utom hemorten av varorna i fråga i överensstämmelse med gällande bestämmelser för gårdfarihandel. En sådan reglering utesluter icke att framdeles, om så skulle befinnas erforderligt och lämpligt, ytterligare åtgärder vidtagas. Huruvida härvid de av lantbruksstyrelsen uppdragna riktlinjerna böra följas eller andra anordningar böra genomföras, torde icke vara nödvändigt att nu taga ställning till.

Jag tillstyrker alltså utredningens förslag om sådan ändring av näringsfrihetsförordningen, att frö, träd och buskar undantagas från de produkter, som enligt § 11 tredje stycket samma förordning må fritt kringföras. Åtgärd för genomförande av denna ändring ankommer på chefen för handelsdepartementet, som torde anmäla förslag till författning i ämnet.

Tullar.

Allmänna synpunkter.

I kap. 8 av betänkandet har utredningen inledningsvis uppehållit sig vid frågan, huruvida tullåtgärder i trädgårdsnäringens nuvarande läge kunde anses såsom lämpliga medel till åstadkommande av en ökad räntabilitet för näringen i dess helhet. Att tullarnas förmåga i nämnda hänseende vore begränsad syntes utredningen uppenbart. Å andra sidan kunde det knappast bestridas, att det nu rådande tullskyddet ur synpunkten av trädgårdsodlingens intressen varit till stor nytta. Till närmare belysning av frågan har utredningen anfört bl. a.

De betingelser, under vilka trädgårdsodlingen i Sverige bedreves, växlade inom olika delar av landet högst betydligt, beroende på olikheter i fråga om jordmån och klimatiska förhållanden. Främst gällde detta den fältmässiga kalljordsodlingen men i viss utsträckning även odling under glas. Vissa delar av sydligaste Sverige vore således mera lämpade för tidig kalljordsodling än landet i övrigt. I mellersta och norra Sverige måste växt-husen vara av en betydligt stabilare och därmed också dyrare konstruktion än i södra Sverige för att motså de påfrestningar snötäcket vid vissa till-

fällen medförde. Södra Sveriges mildare och ljusare höstar samt vårar medgäve ett bättre utnyttjande av det i växthusen nedlagda fasta kapitalet o. s. v. Dessa olikheter i fråga om produktionsförutsättningar medförde stora svårigheter att på ett riktigt sätt avväga storleken av ett tullskydd. En för produktionens bärighet inom viss del av landet nödvändig prisstegring innebure ej sällan för odlare i andra landsdelar en betydande förbättring av lönsamheten. Således kunde ett efter förhållandena i mellersta Sverige avvägt tullskydd för södra Sveriges vidkommande utgöra ett så starkt incitament till produktionsutvidgning, att den ökade produktmängd som härigenom tillfördes marknaden nästan helt uppvägde det genom tullen minskade utbudet av utländska produkter. De senare årens tullhöjningar å vissa trädgårdsalster hade givit exempel härpå. Det syntes således vara obestriddigt, att den stora expansion som växthusodlingen i södra Sverige under de sista åren undergått åtminstone delvis varit en direkt följd av tullhöjningar. Det höjda tullskyddet syntes även verksamt ha bidragit till att jordbrukarna i södra Sverige i den omfattning som skett upptagit odling av köksväxter på fritt land.

Vid bedömande av tullarnas betydelse för den inhemska trädgårdsodlingen borde emellertid hänsyn tagas även till andra förhållanden. Åtskilliga omständigheter tydde på att prisläget å inhemska trädgårdsalster skulle ha varit betydligt sämre, därest tullskyddet ej funnits. Det syntes i detta sammanhang böra erinras om att den starkt prohibitiva handelspolitik som, vad trädgårdsprodukter anginge, från vissa länders sida bedrivits under de senaste åren, föranlett andra länder, vilkas produktion varit speciellt inriktad på export av vegetabilier, att uppsöka nya marknader och vidtaga olika åtgärder, ägnade att stödja exporten. Vidare borde man taga i beaktande den inhemska marknadens känslighet för utbud från utlandet. Sålunda kunde redan vetskapen om att en större sändning utländska produkter vore på väg in i landet åstadkomma mycken oro på marknaden. Särskilt gällde detta lätt förstörbara eller mera ömtåliga varor, som måste säljas inom en mycket kort tidrymd. Fall hade inrapporterats, då importen av några ton gurkor eller tomater medfört en omedelbar sänkning av det inhemska tomat- resp. gurkpriset på över femtio procent. Om något sådant inträffade tidigt på säsongen då odlarna kalkylerat med goda priser, kunde resultatet därav bli ödesdigert för många. Stora svårigheter förelåge nämligen att återvinna en i början på säsongen skedd prissänkning.

Utredningen har även fäst uppmärksamheten på nödvändigheten att vid avvägningen av ett skydd mot utländsk konkurrens hänsyn toges jämväl till andra berättigade intressen än odlarnas. I nämnda hänseende har utredningen särskilt understrukit den betydelse införseln av trädgårdsalster har för vår utrikeshandel i allmänhet. Utredningen har härom anfört följande.

År 1937 uppgick importen av trädgårdsprodukter till icke mindre än cirka 56 miljoner kronor. Den skedde i stor utsträckning från länder där det befunnits angeläget att vinna avsättning för svenska exportvaror. Trädgårdsprodukterna hade blivit ett viktigt bytesmedel vid förhandlingar om varuutbytet med dessa länder och i betydande hänseenden hade handelspolitiska medgivanden måst göras beträffande desamma, ett förhållande som icke kunnat undgå att hos trädgårdsnäringens utövare skapa en viss misstämning. I vissa fall förelåge således traktatmässiga hinder mot en tullhöjning eller importreglering. Även där direkta sådana hinder icke förelåge måste hänsyn tagas till åtskilliga andra handelspolitiska överväganden. En avsevärd del av ifrågavarande införsel skedde bland annat från länder, anslutna

till den s. k. Oslokonventionen, vars allmänna innebörd kunde sägas vara en strävan mot friare handelsutbyte mellan olika länder.

Oaktat alltså viktiga betänkligheter förefunnes för vidtagande av åtgärder, vilka syftade mot en begränsning av importen, ha dock dessa betänkligheter icke synt utredningen böra hindra framläggandet av vissa begränsade förslag rörande tullar och importreglering. Det bör framhållas att utredningen därvid icke ansett sig böra göra de närmare övervägandena rörande avvägningen av de olika handelspolitiska intressen som beröras av förslagen. Dock har utredningen påpekat, att i några fall importen av för den svenska produktionen viktiga trädgårdsalster stigit i sådan grad, att vederbörande exportland icke skäligen kunde göra invändning mot en begränsning i och för sig. I sådana fall där statliga åtgärder möjliggjorde en prissättning som uppenbarligen för de svenska odlarna medförde förlustbringande verkningar syntes även berättigad anledning föreligga att söka motverka ett sådant förhållande.

I detta sammanhang torde böra nämnas, att utredningen anslutit sig till den av statsmakterna tidigare uttalade åsikten att ett skydd mot importen bör utformas genom åsättande av lämpliga tullar och icke genom importreglering. Endast i ett speciellt fall har utredningen förordat viss sådan reglering (blomsterlökar). Utredningen har ej heller ansett sig böra föreslå införande av märkningstvång beträffande utländska trädgårdsprodukter (kap. 9 i utredningens betänkande).

Ifrågasatta ändringar i tulltaxan.

Liljekonvaljerötter. Liljekonvaljerötter äro för närvarande tullfria. I den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan upptagas de under rubriken »icke ätbara rötter» (tulltaxenr 34, stat. nr 85).

Frågan om åtgärder för att bereda den inhemska odlingen av liljekonvaljerötter skydd mot importen av utländska rötter har varit föremål för motioner vid 1933 och 1937 års riksdagar (1933: II: 199 och 1937: II: 374).

Utredningen har icke ansett sig böra föreslå införande av tull å förevarande rötter och till motivering härför anfört följande.

Importen av konvaljegroddar utgjordes av dels »drivgroddar» och dels »utplanteringsgroddar». De förra vore vissa delar av äldre plantor och utgjordes av 3—5 år gamla rotstockar som i sin övre del bure kraftiga knoppar, innehållande blomanlag. Från rotstocken utginge tämligen långa och kraftiga rötter. En sådan planta kunde jämföras med en blomsterlök, då den planterades i jord och drevs till blomning genom att hållas vid hög temperatur under 3—4 veckor. Plantan vore därefter värdelös. Utplanteringsgroddar utgjordes av unga sidoskott. Varje skott bestode av en liten rotstock med därpå sittande rötter samt i spetsen en smal och tunn knopp. Denna innehöll anlag till blad, i regel icke till blommor. Dessa groddar kunde alltså icke drivas, men de planterades ut på fritt fält och gäve upphov till plantor, som två eller vanligen tre år senare kunde grävas upp och efter putsning och sortering lämnade driv- och utplanteringsmaterial.

Konvaljeodling för produktion av drivgroddar hade sedan ganska lång tid

tillbaka förekommit inom landet. Det ekonomiska resultatet av odlingen hade varit växlande. På grund av gynnsammare odlingsbetingelser syntes räntabiliteten ha varit störst i södra Sveriges kustlandskap. Odlingen hade här erhållit en särskild betydelse, då den på senhösten, huvudsakligen i november och förra hälften av december, krävde mycket arbete och därigenom kunnat bereda sysselsättning åt en del av den arbetarstam som tidigare på hösten haft sin utkomst av betupptagning. Odlingens lönsamhet vore i hög grad beroende på de priser som tyska liljekonvaljegroddar betingade. Nämnda priser hade företett starka växlingar. För några år sedan utbjödo tyskarna liljekonvaljegroddar till priser som lågo under produktionskostnaderna i Sverige. De senaste årens importpriser hade däremot varit betydligt högre. För att förhindra uppkomsten av dylika för den inhemska odlingen skadliga prissvängningar hade förslag framförts därom att liljekonvaljegroddar, vilka för närvarande vore tullfria, skulle beläggas med tull.

Utredningen hade med hänsyn till det anförda övervägt ett förslag att belägga drivgroddar med en nettotull av 50 öre för kg, vilket skulle göra den inhemska odlingen mindre riskfylld. Emellertid föreläge beträffande ifrågavarande tullposition i viss mån stridiga intressen mellan odlare som uppdroge konvaljegroddar för försäljning samt handelsträdgårdsmästare som endast dreve sådana. För de sistnämnda utgjorde drivgroddar en viktig förnödenhet, vars pris genom tullhöjningen skulle komma att fördyras, i varje fall om groddarna inköptes från utlandet. Odlingen inom landet av drivgroddar syntes ännu icke ha nått sådan omfattning att importen, särskilt av kvalitativt högtstående drivgroddar, kunde undvaras. Det borde även framhållas att svenska drivgroddar under vissa förhållanden lämpade sig mindre väl för drivning under senvintern. Å andra sidan borde tagas i beaktande att nyssnämnda odling sysselsatte en större arbetarstam än konvaljedrivningen samt att mängden groddar som behövde importeras säkerligen utgjorde en ringa andel av hela försäljningen under vintern. Med hänsyn till berörda intressekollision och då utländska drivgroddar för närvarande betingade ett ej obetydligt högre pris än de svenska ansåge utredningen det lämpligt att avvakta huru lönsamheten av den inhemska konvaljeuppdragningen samt importen av utländska drivgroddar komme att i fortsättningen gestalta sig, innan slutlig ställning toges till ifrågavarande tullspörsmål.

Vad därefter anginge det andra slaget av konvaljegroddar eller s. k. utplanteringsgroddar syntes det ej böra förekomma att belägga dessa med tull.

Rotknölar av gladiolus samt s. k. perenna växter. Jämväl förevarande växtdelar hänföras i gällande tulltaxa till »icke ätbara rötter» (tulltaxenr 34, stat. nr 87) och äro således tullfria.

Frukt- och trädgårdsutredningen har beträffande tullpositionen anført följande.

Ur botanisk synpunkt vore *rotknölar* (egentligen stamknölar) av *gladiolus* att jämställa med till stat. nr 88 hörande lökliknande stam- och rotknölar av blomsterväxter. Anledningen till att gladiolusknölar brutits ut ur sistnämnda grupp vore att vid tiden för antagandet av nu gällande tulltaxa den då rådande tullfriheten för dessa knölar var bunden genom handelsavtal med Tyskland. Enligt utredningens åsikt föreläge starka skäl att nu överflytta gladiolusknölar till den tullposition där de tarifftekniskt sett hörde hemma. Från sakkunnigt håll hade uppgivits, att uppdragning inom landet av gladiolusknölar numera kunde ske med mycket gott resultat. Därest varan belades med samma tull som blomsterlökar, d. v. s. 50 öre för kg, komme odlingen med största sannolikhet att raskt gå framåt. Då drivning av gladiolusknölar

på senare tid nått en avsevärd omfattning samt gladiolus även i stor utsträckning odlades på kalljord för snitt och till prydnad av rabatter syntes det utredningen angeläget att halvfabrikaten i största möjliga utsträckning framställdes inom landet. En tull av 50 öre för kg skulle — om tullen i sin helhet utnyttjades — medföra en fördyring av råvaran med 16 à 18 kronor för 1,000 stycken.

S. k. *perenna växter* bestode huvudsakligen eller nästan enbart av rötter (t. ex. dahlior) men i allmänhet vore de utrustade med en längre eller kortare rotstock och på denna sittande knoppar eller blad, kanske också en kort upprätt stamdel. Ofta vore de försedda med en eller flera rosetter av övervintrande, kraftiga blad. Somliga av halvfabrikaten vore typiska, ehuru helt små buskar t. ex. *helianthemum*, *lavendel* m. fl. Det insågs lätt, att beteckningen rötter för samtliga nämnda halvfabrikat vore synnerligen vilseledande och att svårigheter ofta måste uppstå vid tullbehandlingen. Vid en bokstavig tillämpning av tulltaxan skulle större delen *perenna växter* hänföras till »andra levande växter», stat. nr 95, och således draga en tull av 20 öre för kg. Så skedde nu visserligen icke men det hade uppgivits att växterna blivit föremål för olika behandling å olika tullstationer. Som regel syntes de dock hänföras till icke ätbara rötter och alltså icke beläggas med tull.

Så gott som alla slag av »rötter» till *perenna växter* uppdroges numera inom landet i mer än tillräcklig mängd för att det inhemska behovet därav skulle bli tillgodosett. Trots detta importerades en hel del dylika rötter från utlandet — huvudsakligen från Holland — vilket delvis förklarades därav att utländska resande, som försålde andra halvfabrikat, jämväl upptog order å *perenna växter*. Då samtidigt med nämnda import överproduktion rådde inom landet funne utredningen det skäligt att den inhemska odlingen bereddes skydd av tull. Med hänsyn till svårigheterna i vissa fall att vid tullbehandlingen skilja på »rötter» och »levande växter» syntes storleken av en sådan tull lämpligen böra bestämmas till samma belopp som nu utginge för »andra levande växter», stat. nr 95, eller 20 öre för kg. För sådana växter, som i allmänhet utplanterades i *perenna rabatter* och vore föremål för uppdragning inom landet, innebure nämnda tull vid nettoför tullning ett tullsnydd av 20 à 25 procent av importpriset (exklusive tull). Vid bruttoför tullning tillkomme cirka 10 procent för emballage.

Med hänvisning till det anförda har utredningen föreslagit *dels* att rotknölar av *gladiolus* skulle utbrytas ur tullrubriken »rötter, icke ätbara» etc. och i stället inbegripas under rubriken »blomsterlökar; ävensom lökliknande stam- och rotknölar, ej särskilt nämnda, av blomsterväxter» med en tull av 50 kronor för 100 kg, *dels* ock att andra levande rötter av blomsterväxter än liljekonvaljerötter skulle beläggas med en grundtull av 7 kronor och en tilläggstull av 13 kronor för 100 kg. Sistnämnda tullar syntes böra beräknas efter verkliga nettovikten med tillägg av närmaste emballage.

Friska, avskurna blommor. Samtliga friska, avskurna prydnadsblommor upptogos ursprungligen i 1929 års tulltaxa (tulltaxenr 36) med en tull av 5 kronor för kilogram. År 1932 belades ifrågavarande blommor med en tilläggstull av 5 kronor för kilogram att gälla från och med den 1 februari samma år. Sistnämnda tull borttogs året därpå. I samband därmed nedsattes grundtullen å *mimosa* och *ljung* (stat. nr 89: 1) till 2 kronor för kilogram.

Såsom skäl för dessa ändringar åberopades pågående handelspolitiska förhandlingar med Frankrike.

I motioner vid 1936 års riksdag (I: 104 och II: 254) hemställdes, att tilläggstullen av 5 kronor för kilogram måtte, såvitt anginge andra blommor än mimosa och ljung (stat. nr 89:2), återinföras för tiden 1 mars—1 december. Med hänsyn till gällande traktathinder föranledde motionerna ingen åtgärd.

Frukt- och trädgårdsutredningen har i fråga om tullpositionen anfört bl. a.

Importen av avskurna blommor hade under åren efter tilläggstullens borttagande starkt stigit och 1937 års importkvantitet utgjorde den största som någonsin förekommit. Stegringen hänförde sig till samtliga årets månader men hade relativt sett varit störst under september—november. Sistnämnda omständighet vore enligt utredningens förmenande ägnad att ingiva oro, då blomsterodlingen under nämnda period vore av stor betydelse för växthusproduktionens lönsamhet. Från blomsterodlarnas sida hade framhållits att import av rosor, nejlikor och orchidéer vore onödig under tiden 15 mars—15 november, då vi under denna tid kunde fylla behovet genom egen produktion. Även om detta påstående vore något överdrivet i vad anginge början och slutet av perioden syntes det likväl komma sanningen ganska nära. Det borde i detta sammanhang anmärkas att odlingen inom landet av nämnda växtslag avsevärt utvecklats under senare år såväl kvantitativt som kvalitativt. Med hänsyn härtill ansåge utredningen att kravet på ett återinförande av den tidigare gällande tilläggstullen av 5 kronor för kg vore fullt motiverat, såvitt anginge nyssnämnda tidsperiod. Utöver detta tullskydd syntes å andra sidan endast orchidéodlingen för närvarande vara i behov av ytterligare skydd. På grund av orchidéernas ringa vikt och förhållandevis höga priser vore en tull å dessa blommor av 10 kronor för kg av mycket ringa betydelse i skyddshänseende. Skulle en tull å detta blomslag få någon nämnvärd inverkan på importen syntes den ej böra sättas lägre än 30 kronor för kg, motsvarande 20 % av det inom landet gällande priset å orchidéer av det vanligaste slaget. Då orchidéer med fördel kunde odlas året runt samt konkurrensen från utlandet beträffande dessa blommor huvudsakligen gjorde sig gällande under vintermånaderna syntes vidare en skyddstull för den inhemska orchidéodlingen böra utgå med samma belopp under hela året.

Under hänvisning till det anförda har utredningen föreslagit, att orchidéer skulle beläggas med en grundtull av 15 kronor för kilogram och en tilläggstull av samma storlek samt att övriga till stat. nr 89:2 hänförliga blommor och blomdelar under tiden 15 mars—15 november skulle beläggas med en tilläggstull av 5 kronor för kilogram.

Rosenbuskar. Förädlade rosenbuskar upptagas i tulltaxan under tulltaxe-nr 40 (stat. nr 95) med en grundtull av 7 öre och en tilläggstull av 13 öre för kilogram. Enligt en i utredningens betänkande förefintlig, såsom okontrollerad angiven siffra skulle den årliga införseln av dylika buskar uppgå till omkring tre miljoner stycken eller nära 300 ton.

I en vid 1932 års riksdag väckt motion (II: 50) hemställdes, att förädlade rosenbuskar och stamrosor måtte åsättas en tull av 1 krona för kilogram. Motionen avlogs. Enahanda yrkande framfördes sedermera till Kungl. Maj:t av skånska plantskoleförbundet i skrivelse den 4 december 1936. Över denna framställning avgåvos yttranden av lantbruksstyrelsen, kommerskol-

legium, generaltullstyrelsen, Skånes handelskammare och Sveriges handels-trädgårdsmästareförbund. Beträffande det närmare innehållet i dessa yttranden torde jag få hänvisa till betänkandet, där ett referat av desamma återfinnes (sid. 162 och 163). Lantbruksstyrelsen tillstyrkte en tullhöjning för förädlade rosenbuskar till 80 öre för kilogram. Kommerskollegium och generaltullstyrelsen funno sig, under hänvisning bl. a. till då pågående utredning rörande eventuell kompensation för de ökade kostnader som bleve en följd av lantarbetstidslagen, icke för det dåvarande böra tillstyrka någon höjning av tullen. Jämlikt beslut av Kungl. Maj:t har plantskoleförbundets framställning sedermera överlämnats till frukt- och trädgårdsutredningen för att tagas i övervägande vid fullgörande av utredningens uppdrag.

Vid överläggningar inför utredningen har *ordföranden i skånska plantskoleförbundet* i huvudsak anfört följande.

De svårigheter, vari de svenska rosenodlarna f. n. befunne sig, började för omkring fem år sedan och sammanhänge intimt med de i utlandet och speciellt i Holland rådande lägre arbetskostnaderna. En mycket stor andel av drivningskostnaden för rosenbuskar i Sverige utgjordes av arbetslöner. I Holland idkades rosenodling såsom specialkultur å små brukningsdelar om 3 å 4 tunnland och lejd arbetskraft användes där mera sällan. Därtill komme att de klimatiska förutsättningarna för drivning av rosenbuskar i Holland vore betydligt gynnsammare än i Sverige. En starkt bidragande orsak till de holländska rosenbuskarnas prisbillighet vore även, att statsinköp därav förekomme. Dessa statsinköp avsåge i första hand mindre handelsduglig vara, som de svenska odlarna nödgades kassera utan att för densamma erhålla någon som helst ersättning. Utländska rosenbuskar såldes ej sällan i Sverige för ett partipris inklusive tull m. m. av 15 öre stycket. Då produktionskostnaden i Skåne utgjorde omkring 25 öre stycket, vore det uppenbart, att importen vore till stort men för de svenska odlarna. En höjd tull vore desto mera påkallad som holländska rosenbuskar i detaljhandeln betingade samma pris som de svenska. Skillnaden mellan parti- och minutpriset delades mellan minuthandlarna och importörerna, vilka senare till största delen bestode av fröhandlare och mellansvenska plantskolor som själva ej bedreve någon rosenodling. Holländska rosenbuskar kunde ej sägas vara av sämre kvalitet än de svenska. De inhemska vore dock bättre aklimatiserade efter svenska förhållanden. Det vore ej ovanligt, att holländska rosenbuskar utgaves för svenska.

På föranstaltande av *frukt- och trädgårdsutredningen* har vid trädgårdsavdelningen vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut verkställt vissa beräkningar rörande utgifterna vid odling av rosenbuskar i Skåne. En närmare redogörelse för dessa beräkningar, vilka i vissa hänseenden undergått bearbetning och komplettering inom utredningen, lämnas å sid. 164 och 165 i betänkandet. Beräkningarna ha givit vid handen, att produktionskostnaden i Skåne per försåld rosenbuske av prima kvalitet uppgår till 23.1 öre, därav 57 % eller 13.2 öre utgör kostnader för arbetskraft. Enligt vad utredningen inhämtat försåldes utländska rosenbuskar av normal kvalitet år 1937 till ett pris av 19 kronor 50 öre för 100 stycken. Då kostnaderna för frakt, tull och spedition beräknats till 4 kronor per 100 stycken skulle inköpspriset här i landet således utgöra omkring 23.5 öre per rosenbuske. Enligt vad ut-

redningen uppgivit förekommer det emellertid, att utländska rosenbuskar utbjudas till väsentligt lägre priser. För utredningen har således företetts en offert från en dansk plantskola i september 1937, lydande å 11 kronor per 100 stycken buskar av prima kvalitet. Beträffande den ifrågasatta tullhöjningen har utredningen i övrigt anfört följande:

Beträffande den ifrågasatta tullhöjningen har utredningen i övrigt anfört följande.

Av den förebragta utredningen syntes framgå, att den inhemska rosenodlingen hade att dragas med stora svårigheter till följd av den hårda utländska konkurrensen. Erinras kunde i detta sammanhang, att den holländska prydnadsväxtodlingen vore föremål för statliga stödåtgärder av olika slag, vilka underlättade de holländska odlarnas möjligheter att konkurrera på den svenska marknaden. Utredningen hade inhämtat att holländska staten år 1936 inköpte rosenbuskar för ett belopp av 25,473 floriner. Under år 1937 motsvarade framställningarna om statsinköp 139,000 floriner. Det hade bekräftats, att dessa inköp avsåge att från marknaden avlyfta i första hand mindre gott buskmaterial. De svenska odlarna nödgades däremot kassera dylikt material utan att därför erhålla någon gottgörelse. Med hänsyn till nämnda omständigheter och i betraktande av att den inhemska odlingen för närvarande beredde sysselsättning åt en betydande arbetarstam ansåge utredningen det synnerligen önskvärt att densamma lämnades erforderligt stöd. Till belägg för odlingens betydelse i sistnämnda hänseende ville utredningen meddela, att enligt av skånska plantskoleförbundet verkställda undersökningar under sommaren 1937 förädlades i runt tal 3,200,000 rosenbuskar i Sverige. Som ytterligare skäl för ett förstärkt skydd för odlingen kunde även anföras, att denna vore av mycket gammalt datum. Vidare borde framhållas, att det nuvarande tullskyddet endast uppginge till omkring 9 % av varans värde.

Därest de på utredningens föranstaltande verkställda beräkningarna lades till grund för ett bedömande av odlingens lönsamhet skulle enligt utredningens åsikt en höjning av tullen från 20 till 60 öre för kilogram lämna ett visserligen knapphändigt men dock nöjaktigt skydd för odlingen. Med hänsyn härtill ansåge sig utredningen böra förorda, att ifrågavarande tull bestämdes till sistnämnda belopp. Tulländringen syntes lämpligen böra genomföras på det sätt, att rubriken under tulltaxenr 39 i tulltaxan ändrades till »förädlade träd av äpple, päron, plommon och körsbär samt förädlade rosenbuskar».

Snittgrönt. Adiantum och asparagus, vilka vanligen benämnas snittgrönt, hänföras för närvarande till tulltaxenr 43 (till prydnad användbara kvistar och blad m. m., stat. nr 98) med en tull av 50 öre för kilogram. Ifrågavarande tull utgör blott några procent av värdet. Enligt vad frukt- och trädgårdsutredningen inhämtat sker den övervägande delen av importen av snittgrönt från Danmark.

En höjning av tullen å snittgrönt har varit ett länge närt önskemål för de svenska handelsträdgårdsmästarna. År 1928 hemställde Sveriges handels-trädgårdsmästareförbund i framställning till Kungl. Maj:t att tullen å adiantum och asparagus plumosus måtte höjas från 50 öre till 5 kronor för kilogram. Höjningen motiverades med att importen av snittgrönt vore till skada för den svenska blomsterodlingen, då vi själva kunde producera tillräckligt

inom landet. I januari 1933 hemställde Stockholms läns och stads trädgårdsråd i skrivelse till chefen för jordbruksdepartementet, att asparagus, medeola, adiantum och levande blad av övriga ormbunkar måtte åsättas en tull av 5 kronor för kilogram. Samma yrkande framfördes motionvis vid 1933 och 1934 års riksdagar (1933 II: 11 och 1934 II: 244). I yttrande över förstnämnda framställning anförde lantbruksstyrelsen, att då ifrågavarande slag av snittgrönt användes på samma sätt som friska avskurna klommor, de borde hänföras till samma stat. nr som dessa (89) och följaktligen tulltaxeras på samma sätt (5 kr. för kg). Ingen av framställningarna föranledde någon åtgärd.

Frukt- och trädgårdsutredningen har nu föreslagit, att adiantum och asparagus sprengeri och plumosus skulle åsättas en tilläggstull av 4 kronor 50 öre för kilogram, varigenom den totala tullbeskattningen skulle komma att utgöra 5 kronor för kilogram. Till motivering av detta förslag har utredningen anförat bl. a.

Vid överläggningar med representanter för blomsterodlingen hade utredningen bibragts den uppfattningen att de svenska odlarna kunde fylla behovet av asparagus under hela året och behovet av adiantum under större delen av året. Under den mörka årstiden vore odlingen av stor betydelse för flertalet blomsterodlare. Med hänsyn till det anförda funne utredningen sig kunna biträda förslaget om höjning av tullen å ifrågavarande alster till 5 kronor för kilogram, vilket motsvarade ett genomsnittligt tullskydd å adiantum av omkring 25 % å asparagus sprengeri av något över 60 % samt å asparagus plumosus av 25 %. Det borde anmärkas, att den huvudsakliga delen av snittgrönt utgjordes av asparagus plumosus, medan asparagus sprengeri användes i mycket liten omfattning. Representanter för blomsterhandeln hade för utredningen uppgivit att den föreslagna tullhöjningen ej komme att menligt inverka på försäljningen av blommor. Då odlingen inom landet kunde utökas praktiskt taget hur mycket som helst syntes tullen för övrigt näppe-ligen komma att medföra någon större fördyring av varan. Däremot vore det att förvänta, att en del odlare komme att utbyta vissa kulturer, å vilka överproduktion för närvarande rådde, mot odling av snittgrönt.

Matlök. Tull å matlök (tulltaxenr 53, stat. nr 109) utgår för närvarande med 5 öre för kilogram under tiden 1 januari—31 maj och med 20 öre för kilogram under tiden 1 juni—31 december. Den högre säsongtullen infördes vid 1936 års riksdag. Dessförinnan från och med år 1925 utgick den lägre tullsatsen, 5 öre för kilogram, under hela året.

I yttrande över de motioner, som lågo till grund för 1936 års tulländring, föreslog lantbruksstyrelsen, att säsongtullens giltighetstid skulle avse tiden 1 augusti—31 mars. Som motivering härtill anförde styrelsen, att lök vore mycket hållbar och icke borde föras i marknaden i för stora partier på en gång.

Frukt- och trädgårdsutredningen har i sitt betänkande föreslagit, att den högre tullens giltighetstid skulle förlängas med två månader och avse tiden 1 juni—sista februari. Till motivering av sitt förslag har utredningen anförat bl. a.

Under senare delen av 1920-talet och början av innevarande decennium var odlingen av matlök till följd av den i starkt tempo stegrade importen mindre lönsam. Yrkanden om ett förstärkt tullskydd framfördes under nämnda tid vid upprepade tillfällen till statsmakterna utan att föranleda någon åtgärd. Först år 1936 vunno odlarna gehör för sina önskemål, i det att nu gällande säsongtull å lök, 20 öre för kg under tiden 1 juni—31 december, då infördes. Som en följd härav hade lökpriserna under hösten 1936 och 1937 legat högre än före tullhöjningen. Dock hade den högre tullen endast ofullständigt kunnat lämna odlingen det stöd som varit av förhållandena påkallat. Orsaken härtill syntes vara att söka däri, att säsongtullens giltighetstid blivit för knappt avmätt. Enligt vad utredningen inhämtat kunde hela den inhemska produktionen icke till skäliga priser vinna avsättning före årsskiftet, då den lägre tullen trädde i kraft. Det hade konstaterats, att en stor mängd odlare den 1 januari 1936 innehade stora lager av lök, vilka i konkurrens med den utländska varan måste säljas till låga priser. Efter säsongtullens införande hade lökimporten tredubblats i januari och fördubblats i februari månad. De till handelsstatistiken under de första månaderna år 1937 deklarerade importvärdena å lök (exklusive tull) utgjorde 9 öre för kg mot 14 å 18 öre år 1935 och 1936 samt 12 å 14 öre år 1934. Under den senaste säsongen syntes odlarna, varnade av erfarenheterna under föregående säsong, ha försålt större delen av skörden under hösten. Priset å svenskodlad lök hade i anledning härav ej obetydligt nedgått.

Gurkor och tomater. Gurkor (ur tulltaxenr 55, stat. nr 112) äro för närvarande åsatta en grundtull av 20 öre, tomater (tulltaxenr 57, stat. nr 115) en grundtull av 15 öre för kilogram. Därutöver utgår tilläggstull å gurkor med 30 öre för kilogram under tiden 15 mars—30 september samt å tomater med 35 öre för kilogram under tiden 1 maj—30 november. Vid 1936 års riksdag väcktes motionsvis (I: 104 och II: 254) förslag om utsträckning av tilläggstullarnas giltighetstider till den 15 december. Förslagen, som tillstyrktes av lantbruksstyrelsen, vunno ej bifall.

Frukt- och trädgårdsutredningens förslag i fråga om förevarande produkter innebär en höjning av tilläggstullarnas belopp med 10 öre för kilogram samt en förlängning av deras giltighetstid beträffande gurkor till och med den 31 oktober och för tomater till och med den 15 december.

Utredningen har till en början erinrat om att den totala tullbeskattningen å gurkor och tomater vid 1934 års riksdag för respektive odlingssäsonger höjdes för gurkor från 40 till 50 öre och för tomater från 25 till 50 öre för kilogram. Till motivering av dessa höjningar anförde bevillningsutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 13 bl. a.

Svenska drivhusgurkor plögade föras i marknaden från början av april och tomater från början av maj. Från länder med i förhållande till Sverige olikartade växtodlingsförhållanden, betingade närmast av dagsljusintensiteten å skilda breddgrader under olika delar av året, vore vid nyssnämnda tidpunkt av året importen fortfarande avsevärd men avtoge sedermera i fråga om gurkor i maj och i fråga om tomater i juli. Från sakkunnigt håll hade gjorts gällande att även en jämförelsevis ringa mängd billiga varor hade stor benägenhet att verka prisbildande för stora partier av samma slag. I anslutning härtill kunde framhållas att med avseende å inom landet under glas odlade gurkor och tomater försäljningspriset under månaderna

april—juli vore av den största betydelse för dessa odlingars ekonomiska resultat. I förevarande sammanhang syntes böra omförmälas att i ett land med en omfattande produktion av grönsaker statsmedel under de två senaste åren ställts till förfogande till betydande belopp för att till viss del gottgöra grönsaksodlarna lidna förluster och för att lätta marknaden genom inköp av varupartier som icke vid auktion uppnått ett förut bestämt pris. Särskilt avseende syntes böra fästas därvid att inom landet funnes en stor produktion av gurkor och tomater ävensom att upprätthållandet av denna produktion, vid vilken ungdom funne sysselsättning i icke ringa omfattning, vore nog så betydelsefullt.

I anslutning till berörda utlåtande har frukt- och trädgårdsutredningen anfört följande.

Vad utskottet anfört syntes fortfarande äga giltighet. Enligt utredningens lönsamhetsundersökning vore grönsaksodlingen i södra Sverige till större delen inriktad på tomater av tidig odling, d. v. s. för försäljning huvudsakligen under månaderna maj och juni. Sålunda härrörde ej mindre än två tredjedelar av de inkomster som odlarna i nämnda landsdel erhöle genom köksväxtodling under glas från produktion av tidiga tomater. I mellersta Sverige intoge den tidiga odlingen av gurkor en liknande ställning; enligt undersökningen härstammade därifrån över en tredjedel av nyssberörda inkomster. För odlare med kombinerad köksväxt- och blomsterodling syntes den tidiga tomatodlingen vara den ur inkomstsynpunkt mest betydande av köksväxtkulturerna. I mellersta Sverige intoge vid sidan därav gurkodlingen en framträdande plats. Anmärkas borde i detta sammanhang att i Stockholmstrakten de mindre odlarna för sin utkomst huvudsakligen vore beroende av tidiga tomat- och gurkkulturer.

Gurkimporten under april och tomatimporten hade snarare stigit än sjunkit i förhållande till åren närmast före 1934. I medeltal för åren 1936 och 1937 importerades av gurkor i april 84.7 ton samt av färska tomater i maj 174.1 ton. Dessa kvantiteter syntes få anses såsom betydande, särskilt i betraktande av att huvuddelen därav syntes ha utbjudits på Stockholmsmarknaden. I april 1936 infördes till Stockholm 62 ton gurkor; i maj samma år 116 ton tomater.

Av vad sålunda anförts syntes framgå att ifrågavarande säsongtullar icke fyllt sitt syfte att åstadkomma en begränsning av importen under den för odlarna mest betydelsefulla delen av produktionssäsongen. Med hänsyn härtill ansåge sig utredningen böra förorda en höjning av samma tullar med 10 öre för kg. Då svårigheter numera icke förelåge att mera allmänt under senhösten utsträcka produktionsperioden för såväl gurkor som tomater syntes i samband därmed säsongtullarnas giltighetstider böra förlängas för gurkor till och med den 31 oktober och för tomater till och med den 15 december. Utredningen ville emellertid varna för att med utgångspunkt från berörda förslag göra några antaganden beträffande produktpriserna. I betraktande av den inhemska odlingens omfattning och utvecklingsmöjligheter samt den inbördes konkurrensen mellan odlarna vore det mindre sannolikt att de ifrågasatta tullhöjningarna komme att medföra högre utförsäljningspriser.

Sparriskonserver. Konserver av sparris äro i gällande tulltaxa upptagna under tulltaxenr 143: 2 (stat. nr 319). Varan är åsatt en grundtull av 50 öre och en tilläggstull av 25 öre för kilogram.

I skrivelse den 10 maj 1937 till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har riksdagsmannen Th. Gardell anfört att sparrisodlingen å Gotland på grund av den stegrade importen kämpade mot stora svårigheter. Gardell framhöll i samband därmed angelägenheten av att denna odling, som beredde innehavare av mindre jordbruk sysselsättning och biinkomster, stöddes av statsmakterna. Enligt en skrivelsen bifogad, av sparriskommittén inom riksförbundet landsbygdens folk upprättad promemoria hade odlingen tidigare lämnat en god avkastning, vilket i sin ordning bidragit till att densamma utökats. Till följd av de senare årens katastrofala prissänkningar hade odlingen emellertid blivit förlustbringande. Sparriskommittén föreslog, att odlingen genom importreglering eller dylikt skulle beredas sådant skydd att genomsnittspriset å färsk sparris vid fabrik icke komme att understiga 1 krona 40 öre för kg.

Sedan berörda framställning överlämnats till frukt- och trädgårdsutredningen för att tagas i övervägande vid fullgörande av dess uppdrag, har utredningen verkställt viss undersökning rörande sparrisodlingen inom landet. I fråga om resultatet av denna undersökning, som återfinnes å sid. 170 och 171 i utredningens betänkande, har utredningen anfört, att av densamma syntes framgå att den gotländska sparrisodlingen för närvarande kämpade med vissa svårigheter, huvudsakligen som en följd av att den störste avnämaren av färsk sparris å Gotland sänkt priserna å varan. Liknande svårigheter syntes däremot icke föreligga för odlingen inom andra delar av riket. I betraktande härav och då tullen för sparriskonserver för närvarande uppginge till omkring tre fjärdedelar av importpriset exklusive tull hade utredningen icke funnit sig böra föreslå någon ändring beträffande samma tull.

Äpplen och päron. Nämnda frukter, vilka i tulltaxan upptagas under nr 67: 5 (stat. nr 130 och 131), äro åsatta en grundtull av 10 öre för kilogram. Därutöver utgår för äpplen under tiden 1 juli—31 december och för päron under tiden 1 juli—30 november tilläggstull med enahanda belopp. Den nu gällande tullbeskattningen har bundits i handelsöverenskommelsen med Amerikas Förenta stater av den 25 maj 1935; dock utgör denna överenskommelse icke hinder för viss tullhöjning under maj och juni.

Frukt- och trädgårdsutredningen har med stöd av vissa utredningar (betänkandet sid 183—190) funnit det angeläget, att åtgärder vidtoges för att den svenska vinterfrukten skulle kunna på ett effektivt sätt upptaga tävlan med den utländska. Ett första villkor härför vore enligt utredningens mening, att giltighetstiden för tilläggstullarna för äpplen och päron förlängdes. För närvarande föreligga emellertid handelspolitiska hinder mot en sådan förlängning liksom för andra statliga åtgärder i syfte att begränsa importen av ifrågavarande frukter.

Yttranden.

Utredningens samtliga tullförslag ha avstyrkts av traktatberedningen och kommerskollegium.

Traktatberedningen har i sitt utlåtande inledningsvis framhållit, att de av

utredningen företagna undersökningarna rörande trädgårdsnäringsens utveckling gäve en bild av en i stark expansion stadd näringsgren, vilken icke föredde sådana drag som i vanliga fall plägade anses kunna giva anledning till åtgärder till skydd mot utländsk konkurrens. I betänkandet hade på flera ställen såsom anledning till uppkomna svårigheter framhållits överproduktion, föranledd av en alltför stor tillströmning till yrket, vilken i sin tur framkallats ej blott av de ökade avsättningsmöjligheterna utan jämväl av lättheten att utan större kompetens eller kapitaltillgång etablera nya företag. Dessa av utredningen konstaterade omständigheter, vilka tydligen voro av grundläggande natur, syntes traktatberedningen redan från början göra det tveklaktigt huruvida importbegränsande åtgärder av det ena eller det andra slaget överhuvud taget kunde anses tjänliga i förevarande fall. Efter att ha redogjort för de allmänna synpunkter, som utredningen i övrigt anfört i fråga om lämpligheten att bereda trädgårdsnäringsen stöd genom importbegränsande åtgärder, har traktatberedningen anfört bl. a. följande.

De föreslagna tullåtgärderna, vilka i flertalet fall representerade ett högst betydande tullskydd, skulle så gott som uteslutande komma att drabba införseln från länder som i likhet med Sverige tillhörde den s. k. Oslo-gruppen. Dessa stater hade genom anslutning till 1930 års konvention om ekonomiskt närmande (Oslo-konventionen) och 1937 års överenskommelse om utveckling av handelsutbytet (Haag-överenskommelsen) i förhållande till varandra utfäst sig till största möjliga hänsynstagande. De hade därjämte i fråga om det mellanfolkliga varuutbytet i allmänhet givit uttryck åt sina föresatser att i samförstånd med alla länder som vore därtill villiga gemensamt arbeta för en utvidgning av de ekonomiska förbindelserna mellan staterna och därvid förklarat sig övertygade om att detta syfte i främsta rummet borde fullföljas genom en progressiv minskning av hindren för varuutbytet, avskaffande av de extraordinära försvarsåtgärder som (särskilt i form av kvantitativa restriktioner) i olika stater vidtagits till skydd mot verkningarna av världshandelskrisen, samt skapande av så vittgående och bestämda garantier som möjligt för stabilitet i det internationella handelsutbytet.

I betraktande härav och med hänsyn till den uppmärksamhet de till Oslo-gruppen hörande staternas gemensamma strävanden ägnats på andra håll, skulle ett förverkligande, helt eller i större utsträckning, av utredningens tullförhöjningsprogram icke kunna undgå att skapa allvarliga svårigheter för det fortsatta handelspolitiska samarbetet med såväl de nordiska länderna som övriga Oslo-makter. En sådan aktion måste dessutom befaras komma att jämväl i andra länder göra ett oförmånligt intryck och på många håll framstå såsom ett dåligt exempel, ägnat att försvåra det arbete på längre sikt som äsyftade en sanering av de internationella ekonomiska förhållandena, i främsta rummet genom en förbättring av villkoren för den mellanfolkliga handeln. Vid sådant förhållande syntes det uppenbart, att ett genomförande av förslagen skulle kunna tillstyrkas allenast under förutsättning av att de föreslagna åtgärderna kunde förväntas för ifrågavarande näringsgren medföra fördelar av sådan betydelse att de, med hänsyn tagen till det svenska folkhushållet i dess helhet, skulle kunna anses uppväga de nackdelar som åtgärderna otveklaktigt skulle föra med sig i handelspolitiskt hänseende och särskilt för den svenska exportens intressen. Att så skulle vara förhållandet hade traktatberedningen så mycket mindre kunnat finna som det i flertalet fall synts beredningen synnerligen tveklaktigt om äsyftat gagn överhuvud

taget skulle stå att vinna genom de ifrågasatta åtgärderna ens för de närmast berörda intressena. Det stöd åt den svenska frukt- och trädgårdsodlingen varav behov kunde finnas föreligga syntes sålunda få åstadkommas på andra vägar, varutinnan ju åtskilliga uppslag innehölles i de delar av betänkandet som hos traktatberedningen icke varit föremål för uppmärksamhet.

Med hänsyn till vad sålunda andragits, funne traktatberedningen sig böra avstyrka att utredningens förslag, såvitt det anginge mot införseln från utlandet riktade åtgärder, lades till grund för åtgöranden från statsmakternas sida.

I ett särskilt uttalande, som fogats till traktatberedningens utlåtande, har herr *E. von Heland* framhållit att det med hänsyn till trädgårdsodlingens betryckta läge syntes nödvändigt att vidtaga flesta möjliga åtgärder som befunnes ändamålsenliga till hjälp för den stora yrkesgrupp det här gällde. Enligt von Helands mening borde det, utan att större handelspolitiska svårigheter skulle uppstå, vara möjligt att vidtaga vissa av utredningen föreslagna jämkningar i tullhänseende. Särskilt syntes det vara av intresse för trädgårdsodlarna att önskemålen beaktades beträffande friska blommor, orchidéer, snittgrönt samt gurkor och tomater. Vidare borde utredningens förslag i fråga om rotknölar av gladiolus genomföras. Därest det traktatmässigt skulle visa sig oframkomligt att öka giltighetstiden för säsongtullen å matlök borde prövas lämpligheten och möjligheten av en förskjutning av densamma enligt lantbruksstyrelsens till 1936 års bevillningsutskott framförda förslag.

Kommerskollegium, som givit sin anslutning till den av traktatberedningen anförda motiveringen, har funnit sig av handelspolitiska hänsyn icke kunna förorda de av utredningen föreslagna tullhöjningarna.

Kommerserådet *Siegfried Matz* har anmält avvikande mening från kommerskollegiums utlåtande i förevarande delar samt anført.

Trädgårdsodlingens betryckta läge syntes reservanten böra föranleda, att vissa stödåtgärder vidtoges i syfte att åt näringens utöware bereda gynnsammare produktionsmöjligheter. Givetvis borde härvid en avvägning ske med hänsyn till de handelspolitiska intressen, som kunde äventyras, i händelse det av frukt- och trädgårdsutredningen föreslagna stödprogrammet skulle komma till genomförande. Väl vore sant att i första hand vissa av de s. k. Oslostaterna skulle komma att drabbas av de planerade åtgärderna, men de exportintressen, som för vederbörande land ifrågakomme, vore dock, om programmet i begränsad omfattning komme till genomförande, knappast av den storleksordning, att handelsutbytet i sin helhet skulle kunna sägas bliva berört i mera avsevärd grad, och de två länder, vilkas intressen närmast komme i fråga, hade också själva genom olika importrestriktioner tidvis berett känsliga svenska exportintressen betydande avbräck.

Sålunda syntes vissa av utredningen föreslagna jämkningar i tullhänseende kunna utan större betänkligheter genomföras — bl. a. ett överförande av artikeln rotknölar av gladiolus från pos. 87 till 88. Även en höjning av tullen å friska blommor syntes inom den av utredningen föreslagna ramen kunna förordas; likaså den föreslagna höjningen av tullen på orchidéer samt jämkningarna av säsongtullarna på lök, gurkor och tomater.

Övriga yttranden angående utredningens tullförslag äro i stort sett tillstyrkande. En del myndigheter och organisationer ha ansett, att utredningen på förevarande område gått alltför varsamt fram. Således har *Södermanlands*

läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anför, att vad utredningen föresloge i fråga om importbegränsande åtgärder syntes alltför ringa och för litet genomgripande. Utskottet ansåge, att utredningen känt sig alltför mycket bunden av nu rådande förhållanden. Utan radikala och långt gående åtgärder på området komme andra stödåtgärder att visa sig ganska verkningslösa. *Stockholms läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har förklarat sig anse att frågan om tullarnas ersättande med importreglering borde göras till föremål för allsidig utredning. *Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund* har ansett det böra övervägas, huruvida icke extra ordinära åtgärder, trots handelspolitiska svårigheter, kunde vidtagas för att hindra en alltför stor import från länder, vilka genom exportpremiering stimulerade exporten av trädgårdsprodukter. Enligt *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbunds* mening borde åtgärder vidtagas för en allmän reglering av importen av samtliga trädgårdsprodukter, så snart den av utredningen föreslagna riksorganisationen för försäljning av dylika produkter kommit till stånd. *Stockholms läns och stads trädgårdscentral* har anför, att då statsmakterna inom andra grenar av jordbruksnäringen vidtagit åtgärder till förhindrande av osund konkurrens av utländska varor syntes motsvarande åtgärder böra vidtagas för den i nämnda hänseende i minst lika hög grad beträngda trädgårdsnäringen. Med undantag för en del av blomsterodlingen skulle det av utredningen framlagda förslaget för näringen i dess helhet icke medföra någon effektiv och varaktig nytta. Under sådana förhållanden ansåge sig centralen böra hemställa, att en överarbetning eller eventuellt helt ny utredning måtte företagas. I sistnämnda yrkande har *Mälarearnas trädgårdsodlareförening* instämt. Föreningen har anför, att den i utredningens betänkande ej kunnat finna något förslag till egentlig åtgärd i prisreglerande syfte med undantag likväl för det föreslagna skyddet för snittgrönt och orchidéer, vilket dock vore av betydelse för en mycket begränsad krets av odlare, samt i någon mån även gurkor och tomater. Utredningen hade med andra ord totalt förbiset vikten av prisreglerande åtgärder i syfte att rädda näringen. En stödaktion för trädgårdsodlingen hade utsikt att medföra önskad effekt endast om den erhöle en vida djupare och bredare utformning än som skett i betänkandet och vilken som huvudsak innefattade någon form av importreglering.

Jag övergår härefter till att redogöra för de erinringar och yrkanden som i yttrandena framkommit i fråga om de särskilda tullförslagen.

Införande av tull å *liljekonvaljerötter* har påyrkats av *Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut*, *Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* och *Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund*. Till stöd för sin ståndpunkt har förbundet anför bl. a., att odling av liljekonvaljetroddar i vårt land ansåges ha framtiden för sig. Då den i första hand lämpade sig för herrgårdsträdgårdar med tillgång på billigare jord, kunde den komma att verka avlastande i fråga om produktionen av andra produkter.

De föreslagna tullarna å *rotknölar* av *gladiolus* och s. k.

perenna växter har *handelskammaren i Göteborg* ansett icke böra genomföras, då odlingen därav syntes spela en mycket liten roll för trädgårdsnäringen. Beträffande tullen å rotknölar av gladiolus har jämväl *Sveriges fröhandlareförening* ställt sig avvisande. Föreningen har gjort gällande, att en tull av 50 öre för kilogram å denna vara skulle innebära en fördyring av densamma med cirka 50 procent.

I fråga om tullen å friska, avskurna blommor (stat. nr 89:2) ha olika förslag framförts. *Lantbruksstyrelsen* jämte *Stockholms läns och stads* samt *Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* ha förordat, att den föreslagna tilläggstullen å 5 kronor för kilogram skulle utgå hela året. *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund* har föreslagit, att giltighetstiden för samma tull skulle bestämmas till 1 mars—30 november, medan *Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund* ansett det kunna ifrågasättas, om icke tullhöjningen borde avse tiden 15 november—15 mars. *Stockholms handelskammare* har anfört att, ehuru handelskammaren icke hade något att erinra mot utredningens förslag i förevarande del, det dock borde framhållas att nyttan av en tullhöjning å avskurna blommor under tiden 15 mars—15 november vore tvivelaktig, då under denna tid huvudsakligen vissa prunusarter och syrener importerades. Den föreslagna tullhöjningen å orchidéer från 5 till 30 kronor för kilogram kunde handelskammaren icke tillstyrka. Den inhemska orchidéodlingen syntes — med undantag för en art, varav någon nämnvärd import icke förekomme — vara obetydlig och några naturliga förutsättningar för densamma syntes enligt vad erfarenheten utvisade knappast föreligga. För uppdragande av orchidéer krävdes enligt uppgift ett milt havsklimat och handelskammaren funne det icke välbetänkt att tillgripa en tullförhöjning, som kunde åstadkomma handelspolitisk irritation men icke tillgodosåge ett naturligt, allmänt svenskt odlarintresse. *Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har anmärkt, att nyssnämnda tullhöjning väsentligen komme att bli till gagn för de mest kapitalstarka företagen. Startande eller utvidgning av orchidéodlingar, särskilt av dyrare sorter, krävde nämligen på grund av plantornas dyrhet mycket avsevärt kapital.

En höjning av tullen å rosenbuskar till 80 öre för kilogram har förordats av *lantbruksstyrelsen*, *Stockholms läns och stads hushållningssällskap*, *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*, *Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund* och *svenska trädskoleägarföreningen*. *Skånska plantskoleförbundet* har påyrkat en tull å varan av 1 krona för kilogram, medan *handelskammaren i Göteborg* ansett, att tullskyddet, då ett visst importbehov föreläge, borde stanna vid en lägre nivå än den av utredningen föreslagna, vilken syntes i det närmarste prohibitiv.

Beträffande s. k. snittgrönt har *Stockholms handelskammare* påpekat, att vintertid synnerlig brist rått på sådant grönt, och med hänsyn härtill ansett, att tullhöjningen, om den skulle genomföras, borde begränsas att gälla under tiden 15 mars—15 november. *Handelskammaren i Malmö* har framhållit, att från blomsterhandlarhåll ifrågasatts, huruvida icke tull-

höjningen lämpligen borde givas karaktären av en säsongtull att utgå under tiden 1 april—31 december.

Den föreslagna utsträckningen av giltighetstiden för den högre säsongtullen å m a t l ö k har avstyrkts av *Stockholms handelskammare*, *Sveriges grossistförbund* och *kooperativa förbundet*. Som skäl för avstyrkandet har förbundet anfört bl. a.:

Förbundet, som införskaffat upplysningar om bl. a. förhållandena vid årsskiftet 1936/37 på lökmarknaden, hade kommit till den bestämda uppfattningen, att de betydande lagren av osåld inhemsk lök i början av 1937 främst betingades av en tämligen allmänt utbredd, spekulativt influerad uppfattning hos odlarna om att relativt gynnsamma priser skulle kunna uttagas även under 1937 års första månader. Sålunda visade det sig under den senare delen av 1936 vid vissa tillfällen svårt att erhålla inhemsk lök i tillräckliga kvantiteter, varför anledning funnes att antaga, att om utbudet under senare delen av 1936 icke så starkt tillbakahållits, en sådan lageranhopning på nyåret 1937 icke behövt föreligga. I alla händelser var, enligt vad styrelsen hade sig bekant, situationen på lökmarknaden vid årsskiftet 1937/38 av allt att döma annorlunda beskaffad än vid årsskiftet 1936/37. Under december 1937 visade det sig sålunda svårt att erhålla tillräckliga kvantiteter inhemsk lök, vilket — med hänsyn till att odlarna nu måste antagas vara fullt bekanta med under vilken tidrymd säsongtullen utginge — finge anses tyda på att något större överskott icke vid senaste årsskifte förelåg. Några nämnvärda kvantiteter svensk lök hade icke heller utbjudits i marknaden under 1938 års första månader.

Med hänsyn härtill och då erfarenheterna av gällande säsongskydd ännu blott omfattade två skördeår, ansåge förbundet det icke välbetänkt att nu utsträcka giltighetstiden för säsongtullen.

Lantbruksstyrelsen har ansett, att därest en mera varaktig förbättring av den svenska lökodlingens lönsamhet skulle kunna möjliggöras, den högre tullsatsens giltighetstid borde avse tiden 1 augusti—31 mars.

Beträffande g u r k o r och t o m a t e r ha *handelskamrarna i Stockholm* och *Norrköping*, vilka icke gjort någon erinran mot den av utredningen föreslagna höjningen av tilläggstillarna å dessa varor, ifrågasatt huruvida verkligt behov förelåge för en utsträckning av giltighetstiden för samma tullar. *Kooperativa förbundet* har bestämt avstyrkt en ökning av det nuvarande tullskyddet för gurk- och tomatproduktionen. Förbundet har anfört, att utredningens undersökningar gåve vid handen, att en mycket betydande expansion av främst den inhemska tomatodlingen men även av gurkodlingen ägt rum under senare år. Denna produktionsökning hade givetvis kommit till stånd därför att produktionen tett sig lönande. Mot bakgrunden härav syntes anspråken på ett ökat tullskydd knappast förenliga med det allmännas intressen, i all synnerhet som ökat skydd syntes få antagas medföra en viss fördyring av dessa livsmedel och därmed en relativ förbrukningsminskning. Det borde uppmärksammas, att livsmedlen i fråga och speciellt tomaterna spelade en betydelsefull roll ur folknäringsynpunkt.

Generallullstyrelsen, som behandlat utredningens förslag endast ur rent t u l l t e k n i s k a s y n p u n k t e r, har anfört att förslagets genomföran-

de skulle medföra en väsentligt utvidgad och i vissa fall ur tullteknisk synpunkt mindre önskvärd specialisering av tulltaxans varugrupp II. Sålunda skulle tulltaxeringen av friska blommor, blad och levande rötter försvåras. De olägenheter, som härvid skulle uppstå, syntes dock icke vara av sådan betydelse, att de kunde anses utgöra hinder för genomförande av förslagen. Styrelsen har vidare ansett en ytterligare utbyggnad av systemet med tilläggstullar i enlighet med utredningens förslag mindre lämplig. Styrelsen hade därför helst önskat, att de eventuella tullhöjningarna icke skedde genom införandet av nya eller ändringar av nu gällande tilläggstullar utan genom ändringar av grundtullarna. Något förslag till sådana ändringar hade styrelsen dock icke ansett sig böra i detta sammanhang framlägga, utan syntes frågan härom böra anstå, till dess en av styrelsen tidigare ifrågasatt översyn av hela systemet med tilläggstullar komme till stånd.

Med avseende å de särskilda tullförslagen har generalltullstyrelsen i övrigt framhållit följande.

Utredningen hade ifrågasatt, att tullen och tilläggstullen å levande rötter av blomsterväxter, andra än liljekonvaljerötter, skulle beräknas å nettovikten med tillägg av närmaste emballage. Dylika rötter syntes för närvarande i stor utsträckning införas i grova trälådor utan särskilt inneremballage. I tullvikten skulle med de föreslagna bestämmelserna under sådana förhållanden komma att ingå även vikten av trälådorna, vilket kunde väntas medföra en alltför hård tullbeskattning. Emellertid hade upplysts, att man vid tullbeläggning av varuslagen i fråga kunde emballera dem i lätta lådor av plywood eller som närmaste emballage använda kartonger av papp, varigenom tullvikten skulle kunna nedbringas. Med hänsyn härtill och då det ur tullteknisk synpunkt onekligen skulle medföra vissa fördelar, om samma emballagebestämmelser komme att gälla för omhandlade rötter som för levande växter, ansåge styrelsen sig icke böra framlägga något ändringsförslag i denna punkt.

Vad anginge kvistar och blad av *adiantum* samt *asparagus sprengeri* och *plumosus* vore den föreslagna tilläggstullen uppenbarligen endast avsedd att drabba friska blad av nämnda växter. Detta syntes i tulltaxan böra utmärkas på det sätt, att uttrycket »s. k. snittgrönt» infördes med angivande inom parentes av benämningarna *adiantum* och *asparagus*. Då några andra arter av *asparagus* än *sprengeri* och *plumosus* icke syntes finna användning såsom snittgrönt, syntes dessa båda benämningar kunna bortfalla.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad som i olika hänseenden framkommit vid de av frukt- och trädgårdsutredningen verkställda undersökningarna rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringen torde det vara tveksamt, huruvida en förstärkning av tullskyddet i nuvarande läge skulle tjäna syftet att åstadkomma en förbättrad lönsamhet för näringen i dess helhet. De snart sagt obegränsade naturliga utvecklingsmöjligheterna, den jämförelsevis stora snabbhet, varmed trädgårdsodlingen kan anpassas efter ett ökat tullskydd, samt lättheten att etablera sig som självständig företagare inom yrket måste i och för sig anses ägnade att inge dylikt tvivel. Det bör i detta sammanhang uppmärksammas, att utredningen såsom en väsentlig anledning till uppkomna svårigheter inom näringen framhållit en stegrad in-

bördes konkurrens mellan odlarna, vilken i första hand gått ut över de mindre företagen. Ett ökat tullskydd skulle tydligen under nuvarande förhållanden icke åstadkomma någon förändring i detta avseende. Beträffande flera av de produkter, för vilka en höjning av tullskyddet föreslagits, har utredningen därjämte ansett sig kunna konstatera, att överproduktion föreligger. Av betydande vikt för frågans rätta bedömning äro även de olikartade produktionsbetingelser, under vilka trädgårdsodlingen inom olika delar av vårt land bedrivs. Vad utredningen anfört med avseende härå anser jag mig böra understryka. Det torde vara klart, att de stora skillnader i fråga om jordmån och klimat, som förefinnas särskilt mellan södra och mellersta Sverige, måste göra det vanskligt att utan effektiva anstalter av organisatorisk art tillgripa tullåtgärder såsom medel för ernående av en ökad räntabilitet. För att dylika åtgärder skola få avsedd verkan synes det bland annat nödvändigt att den ohämmade och i vissa fall osunda konkurrens, som enligt vad förut anförts råder mellan större och mindre odlare samt mellan odlare inom skilda landsdelar, i möjligaste mån bringas att upphöra. Det är min förhoppning att den tilltänkta riksorganisationen skall leda till resultat i nämnda hänseende. I avvaktan härå synes med frågan om ett förstärkt tullskydd för näringen böra anstå. Härför tala även handelspolitiska skäl.

Reglering av blomsterlökimporten.

Tidigare framställningar i frågan.

Importen av blomsterlökar och andra till stat. nr 88 hänförliga stam- och rotknölar har, fränsett år 1937, företett en oavbruten stegring sedan år 1932. Medan importen sistnämnda år uppgick till 1,770 ton och år 1933 till 1,977 ton, utgjorde den år 1936 2,600 ton. Under år 1937 nedgick införseln till 2,332 ton. Enligt vad utredningen anfört skulle detta bero på att 1937 års skörd av blomsterlökar varit osedvanligt dålig, vilket medfört att de holländska exportörerna dels höjt priserna och dels iakttagit större försiktighet vid beviljande av krediter.

Under åberopande av att den stegrade och ohämmade importen av ifrågasvarande halvfabrikat medfört en avsevärt minskad lönsamhet av lökdrivningen inom landet ha vid upprepade tillfällen under de senare åren krav framställts på vidtagande av åtgärder från statens sida till begränsning av densamma. På grund av importvarans karaktär av förnödenhet har man härvid icke — såsom i de flesta andra fall — förordat en tullhöjning å varan utan i stället föreslagit en direkt reglering av importen. Som skäl för en dylik reglering har i övrigt anförts, att en osund spekulation i lökdrivning förekomme inom vissa delar av riket. Det har således uppgivits att de mindre och ekonomiskt sämst lottade odlarna i stor utsträckning och särskilt i Stockholmstrakten bedreve sådan spekulation. Då det gällde att starta en trädgårdsodling vore holländska blomsterlökar det enklaste och billigaste startobjektet. Kredit för råvaran lämnades allmänt av de holländska export-

törerna och det förekomme ej sällan att speditören eller exportören beviljade kredit även för tull och frakt mot accepter. För att kunna betala lökarna och accepterna tvingades odlarna att till varje pris sälja sina lökblommor. Genom det ökade utbudet bleve marknaden snart mättad och småodlarna, som i regel ej hade fasta köpare eller någon ordnad försäljning, bleve i första hand lidande härpå.

I en motion vid 1934 års riksdag (II: 243) hemställdes, att riksdagen måtte föranstalta om utredning angående möjligheterna att begränsa blomsterlökimporten så att onödigt och för företagare skadlig import hindrades. Till stöd för motionen anfördes att försäljningen av drivna blomsterlökar under vissa tider av år 1933 visat ett fullständigt sammanbrott vad priser och avsättning beträffade. I utlåtande (nr 29) över motionen anförde bevillningsutskottet att det i motionen omförmälda missförhållandet på ett mera smidigt och effektivt sätt kunde avhjälpas genom åtgärder från odlarnas egen sida än genom statligt ingripande. I frågans dåvarande läge ansåge sig utskottet därför icke kunna biträda motionen. Skulle det framdeles visa sig att odlarna icke kunde genom egna åtgärder komma till rätta med frågan utan marknadsförhållandena även i fortsättningen till följd av importens storlek utvecklade sig i för odlarna ogynnsam riktning, kunde möjligen skäl finnas att till närmare övervägande upptaga frågan om ett statligt ingripande för ernående av en lämplig importbegränsning. Utskottets utlåtande bifölls av riksdagen.

Med hänvisning till bl. a. innehållet i berörda utskottsutlåtande har *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund* i en till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ställd, den 13 mars 1937 dagtecknad framställning, vilken överlämnats till frukt- och trädgårdsutredningen för att tagas i övervägande vid fullgörande av utredningens uppdrag, hemställt om vidtagande av omedelbara åtgärder till reglering av blomsterlökimporten. Förbundet anförde att förhållandena sedan 1933 utvecklat sig därhän att lökdrivningen blivit förlustbringande. Med anledning av bevillningsutskottets uttalande att missförhållandena på förevarande område borde kunna avhjälpas genom åtgärder från odlarnas egen sida meddelade förbundet vidare att förbundets Stockholmsavdelning för några år sedan sökt åstadkomma en begränsning av lökdrivningen på frivillighetens väg. Försöket hade strandat på att de odlare som icke voro medlemmar av förbundet icke kunnat förmås att minska sina inköp i erforderlig utsträckning. Vidare uppgavs att förbundet med holländska blomsterlökexportförbundet fört vissa förhandlingar angående en frivillig begränsning av importen. De överenskommelser som därvid träffats hade emellertid icke lett till avsett resultat.

Frukt- och trädgårdsutredningen.

För att utröna odlarnas egen uppfattning beträffande regleringsfrågan har utredningen i sin förut omförmälda *circulärskrivelse* till handelsträdgårdsmästareförbundets lokalavdelningar och hushållningssällskapens trädgårdstjänstemän anhållit om uppgifter i sådant hänseende. Enligt vad utred-

ningen anfört giva svaren å skrivelsen i denna del vid handen att bland odlarna en praktiskt taget enhällig mening råder därom att en statlig reglering av blomsterlökimporten är av behovet påkallad.

Frukt- och trädgårdsutredningen har även låtit verkställa vissa undersökningar rörande lökdrivningens lönsamhet (betänkandet sid. 154—157). Beträffande resultaten av dessa samt behovet av åtgärder till odlarens stödjande har utredningen anfört bl. a.

Av den förebragta utredningen syntes framgå att lönsamheten av lökdrivning under de senaste åren varit synnerligen otillfredsställande. Enligt utredningens åsikt vore detta särskilt beklagligt, då denna odling för många mindre, självägande trädgårdsmästare utgjorde deras huvudsakliga inkomstkälla under vintern. Att under den mörka årstiden i någon större utsträckning utbyta lökdrivningen mot annan blomsterodling eller produktion av köksväxter låte sig ej göra, i varje fall inte för de mindre trädgårdsmästarna. Därtill komme att lökdrivningen ur arbetarsynpunkt vore av stor betydelse då den dels krävde relativt mycket arbete och dels möjliggjorde för arbetsgivarna att under vintern bibehålla samma arbetsstyrka som under den ljusa årstiden. Med hänsyn härtill funne utredningen det angeläget att åtgärder vidtoges till odlarens stödjande.

På grund av vad sålunda anförts och då utredningen icke funnit någon annan godtagbar lösning av förevarande spörsmål hade utredningen ansett sig böra förorda ett tillmötesgående av det från odlarnas sida så gott som enhälligt framställda kravet på en statlig reglering av importen av blomsterlökar. Utredningen ville dock framhålla att genomförandet av en dylik reglering i praktiken komme att medföra stora svårigheter, av vilka en del vore av sådan art att de näppeligen kunde helt överbryggas. Att utredningen i trots härav ansåge sig böra framlägga förslag i frågan berodde därpå, att utredningen såsom förut nämnts icke funnit någon annan väg framkomlig. Framhållas borde också, att enligt vad utredningen inhämtat erfarenheterna i Norge av den där sedan 1932 rådande regleringen av blomsterlökimporten varit mycket goda. Detta medgäves även av dem som från början motsatt sig regleringens införande därstädes.

Från lökodlarnas sida hade föreslagits, att en importreglering skulle omfatta samtliga till stat. nr 88 nu hänförliga halvfabrikat samt dessutom azaleor och rhododendron (ur stat. nr 92) samt gladiolus (ur stat. nr 87). Till stat. nr 88 hörde för närvarande lökar av tulpaner, hyacinter och narcisser samt lökliknande stam- och rotknölar av åtskilliga blomsterväxter, av vilka de viktigaste syntes vara begonia, liljor, gloxinia, montbretia, iris och crocus. Enligt vad utredningen föreslagit borde till samma tullposition överflyttas gladiolus. Importen av till stat. nr 88 nu hänförliga växter syntes till över 90 % utgöras av tulpaner (60 à 65 %), hyacinter (5 à 10 %) och narcisser (15 à 20 %). Lökar av dessa blomslag inkomme till riket under augusti, september och oktober. Halvfabrikat av gladiolus, begonia och gloxinia infördes huvudsakligen under november—januari. Lökar av tulpaner, hyacinter och narcisser importerades i stor utsträckning av odlarna själva, övriga halvfabrikat huvudsakligen genom fröfirmor.

Därest en importreglering komme till stånd ansåge utredningen att därunder borde inbegripas samtliga växter som enligt utredningens förslag skulle hänföras till stat. nr 88, således även gladiolus. Däremot syntes icke tillräckliga skäl föreligga att för närvarande reglera importen av andra växter såsom t. ex. azaleor och rhododendron. Då tendensen till överproduktion varit mest framträdande i fråga om tulpaner och gladiolus, skulle det kunna ifrågasättas att inskränka regleringen till dessa blomslag. Emellertid syntes

det ur rent regleringstekniska synpunkter vara en fördel att hela tullpositionen medtoges. Därigenom vunne man vidare att produktionen på ett smidigare sätt kunde anpassas efter förändringar i efterfrågan på olika slag av lökblommor. Utredningen förutsatte nämligen att meddelade importtillstånd skulle avse tullpositionen i dess helhet och icke särskilda blomslag inom densamma.

Med hänvisning till det anförda har frukt- och trädgårdsutredningen hemställt att åtgärder måtte vidtagas för reglering för tiden från och med den 1 januari 1939 till och med den 31 december 1941 av införseln till riket av växtdelar, som i gällande statistiska varuförteckning upptagas under nr 88, ävensom rotknölar av gladiolus. Beträffande regleringens handhavande har utredningen föreslagit, att det skulle ankomma på lantbruksstyrelsen att meddela tillstånd till införsel. Införsel utan dylikt tillstånd skulle förbjudas. För att undvika onödig irritation skulle dock postförsändelser undantagas från förbudet. Meddelade importtillstånd skulle avse kalenderår. Det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser för regleringens handhavande.

I fråga om de allmänna principer som borde tillämpas vid importregleringen har utredningen anfört följande.

Såsom huvudregel borde uppställas, att regleringen skulle ske i enlighet med dess syfte att åstadkomma en skälig prisbildning å lökblommor. Begränsning av importen syntes lämpligen böra äga rum i relation till 1937 års importkvantitet i kg. räknad. Till stöd härför åberopades rent praktiska skäl. Jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den 6 mars 1936 (nr 50) angående införsel av levande växter och växtdelar m. m., vilken kungörelse trädde i kraft den 1 april 1936, hade det nämligen under år 1937 ålegat varje importör av ifrågavarande halvfabrikat att till statens växtskyddsanstalt i 2 exemplar överlämna specificerad inköpsfaktura, utställd på den verkliga varuemottagaren (icke på speditör eller annat ombud). Införsel hade varit tillåten endast under villkor att senast vid tulltaxeringen det ena exemplaret, försett med anstaltens påteckning att fakturan av anstalten granskats och godkänts, företetts för tullbehandlingsmyndigheten. Det andra exemplaret hade arkiverats hos anstalten. Till följd härav funnes hos växtskyddsanstalten exakta uppgifter rörande de kvantiteter som av de olika importörerna inköpts under år 1937. Däremot kunde motsvarande uppgifter för tidigare år endast med största svårighet erhållas. Med utgångspunkt från att 1937 års import något överstege det verkliga behovet av halvfabrikat och att en importbegränsning i första hand borde drabba de större odlarna syntes i övrigt följande regler böra följas vid tillståndsgivningen. Den som år 1937 infört högst 1,000 kg. eller yrkesmässigt dreve handel med växtdelar som omfattades av regleringen finge ej förvägras att under regleringsåret införa lika mycket som år 1937. Importör som sistnämnda år infört mer än 1,000 kg. finge ej förvägras att av 1937 års importkvantitet införa 1,000 kg. jämte 90 % av den del som överstege 1,000 men ej 5,000 kg., 80 % av den del som överstege 5,000 men ej 10,000 kg. samt 75 % av den del som överstege 10,000 kg. Om och i vad mån licenser borde utfärdas å högre kvantiteter än de förut nämnda borde avgöras med hänsynstagande till lokala förhållanden och omständigheterna i varje särskilt fall. Därvid borde bl. a. tagas i beaktande avsättningsmöjligheterna för lökblommor å de lokala marknaderna samt arten och storleken av sökandens rörelse. Odlare som år 1937 importerat över 4,000 kg. borde endast i enstaka undantags-

fall medgivas större kontingent än den förut angivna. Nya företagare (odlare) borde som regel tillåtas att införa den kvantitet, som normalt kunde anses svara mot omfattningen av deras rörelse, där denna kvantitet ej överstige 500 kg. I vilken utsträckning licenser eljest borde utlämnas till nytilkommande importörer borde bero på omständigheterna i det särskilda fallet.

Ansökningar om importtillstånd syntes lämpligen böra ingivas till lantbruksstyrelsen före den 1 november året innan införslen vore avsedd att äga rum; dock borde försummelse härutinnan ej medföra annan påföljd än att sökanden ej finge tilldelas större kvantitet än den som enligt vad ovan anförts ej finge förvägras honom. Beträffande ansökning som till styrelsen inkommit före nämnda dag och avsåge större kvantitet än den sist omnämnda borde yttrande inhämtas från Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund. Lämpligen syntes sistnämnda förbund före avgivandet av sådant yttrande böra höra den lokalavdelning av förbundet som ansökningen närmast berörde.

De årliga kostnaderna för importregleringen har utredningen uppskattat till 3,400 kronor, därav 2,400 kronor avsåge ersättning för skrivhjälp samt återstoden expenser. Under budgetåret 1938/1939 tillkomme vissa engångskostnader för anskaffande av skrivmaterial, blankettryck m. m. Storleken av sistnämnda kostnader har utredningen uppskattat till 1,000 kronor. Å andra sidan syntes de årligen återkommande utgifterna för nästa budgetår ej komma att uppgå till mer än tre fjärdedelar av vad i sådant hänseende beräknats för år.

Om regleringen genomfördes borde således enligt utredningens åsikt för budgetåret 1938/1939 posten grundavlönningar m. m. i lantbruksstyrelsens avlöningsstat, vilken post i 1938 års statsverksproposition upptagits med 79,200 kronor, höjas till 81,000 kronor samt anslaget till omkostnader vid styrelsen, vilket i samma statsverksproposition upptagits med 84,900 kronor, ökas till 86,650 kronor. Utredningen har härtill anmärkt att statsverkets utgifter för importregleringen i sin helhet syntes komma att täckas genom stämpelavgifter för utfärdade tillståndsbevis.

Utredningen har i förevarande sammanhang berört frågan, huruvida ur näringens synpunkter tillräckliga skäl funnes att bibehålla den nu gällande tullen å blomsterlökar, 50 öre för kilogram, därest utredningens förslag rörande reglering av importen genomfördes. Utredningen har härom anfört följande.

Tydligt vore att tullen å blomsterlökar med regleringens införande ej längre komme att få någon större betydelse såsom produktionsbegränsande faktor i vad lökdrivning anginge. Emellertid vore tullen åtminstone för vissa av halvfabrikaten att betrakta såsom skyddstull. Så vore fallet beträffande begonior och liljor samt montbretia och gloxinia. En stor del av utplanteringsmaterialet vid drivning av nämnda växter frambringades inom landet. Under de senaste åren hade även blomsterlökar i egentlig mening börjat uppdragas av inhemska odlare. Alnarps trädgårdar tillgodosåge således av egen produktion sitt rätt avsevärda behov av tulpanlökar för kommersiell drivning och enligt vad utredningen inhämtat hade enskilda odlare i Skåne på sista tiden upptagit lökodling för avsalu. Från sakkunnigt håll meddelades, att de naturliga betingelserna för sådan odling i vissa delar av nämnda landskap vore minst lika goda som i Danmark (Amager) och

att verkställda försök med uppdragning av tulpan- och narcisslökar lämnat goda resultat. Med hänsyn härtill hade utredningen icke ansett sig böra förorda ett borttagande av ifrågavarande tull.

Yttranden.

Traktatberedningen och *kommerskollegium* ha av handelspolitiska skäl avstyrkt utredningens förevarande förslag. Traktatberedningen har särskilt framhållit önskvärdheten av att, icke minst i förhållande till Oslo-makterna, undvika åtgärder av den extraordinära art som enligt Haagöverenskommelsen särskilt rekommenderats till avskaffande. I sitt förut omförmälda särskilda uttalande har herr *von Heland* anfört, att alltför starka betänkligheter ej borde möta mot regleringens genomförande, då huvudsyftet med denna vore att åstadkomma en sanering av blomsterlökdrivningen.

I samma riktning har kommerserådet *Matz* uttalat sig i sin förenämnda reservation. Den sistnämnde har tillagt, att därest utredningens stödprogram i vad anginge tullar och importreglering genomfördes i den begränsade omfattning, som av honom tillstyrkts, stödåtgärderna näppeligen vore ägnade att mera allvarligt rubba våra handelspolitiska relationer till de båda länder, vilkas intressen närmast berördes, nämligen Danmark och Holland. Av den totala importen från dessa länder omfattade de tullpositioner, som berördes av nyssnämnda begränsade stödprogram, endast cirka 0.2 respektive 1 procent.

Avstyrkande yttranden ha i övrigt endast inkommit från *Älvsborgs läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott*, *handelskammarna i Stockholm, Jönköping, Malmö, Göteborg och Karlstad* samt *kooperativa förbundet*.

Som skäl mot utredningens förslag har i huvudsak åberopats — förutom handelspolitiska betänkligheter — att en reglering borde ordnas på frivillighetens väg genom odlarorganisationerna. Stockholms handelskammare har vitsordat den rikliga tillgången på lökblommor, främst tulpaner. Dylika uppköptes till synnerligen låga priser av gatumånglare och dörrknackare och försåldes till priser, med vilka den bofasta handeln icke kunde konkurrera. Även från blomsterhandlarhåll hade fördenskull uttryckts önskemål om åtgärder till undanröjande av överproduktionen. Handelskammaren kunde emellertid icke tillstyrka en statlig importreglering utan ansåge det önskvärt att regleringen komme till stånd genom odlarna själva. Kooperativa förbundet har anfört, att det konkreta förslag till importreglering, som utredningen framlagt, syntes tydligt giva vid handen vilka svårigheter och olägenheter en kvantitativ reglering i praktiken komme att medföra. Ett dylikt system måste enligt förbundets uppfattning komma att leda till svåra slitningar inbördes mellan importörerna utan att den inhemska odlingen erhöle en utökning av skyddet av nämnvärd betydelse.

Sveriges fröhandlareförening har ansett tillräcklig anledning icke föreligga att under regleringen indraga begonior, liljor, gloxinior, montbretia, iris och crocus, vilka enligt föreningens mening icke i någon mån bidragit till den påtalade överproduktionen.

Lantbruksstyrelsen har anfört bl. a. följande.

I sitt till riksdagens jordbruksutskott den 30 mars 1937 avgivna yttrande i anledning av inom riksdagen väckt motion II: 116 angående tillsättande av en statlig nämnd för övervakande och reglering av handeln med frukt m. m. framhöll styrelsen, att importreglering av blomsterlökar vore det viktigaste önskemålet på grund av den särskilt i Stockholms-trakten bland trädgårdsodlarna själva förekommande spekulationen i blomsterlökdrivningen och att på grund härav regleringen av tillgången på blomsterlökar därstädes kunde och borde ske genom odlarnas egna organisationer. I yttrande den 19 april 1937 över en av Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund gjord framställning om, bland annat, importförbud å till blomsterlökar hänförliga varuslag framhöll styrelsen bland annat, att med det snaraste borde åstadkommas en handelsorganisation, som hölle jämna steg med trädgårdsproduktionens utveckling, och att centraliserat inköp av blomsterlökar av ekonomiska skäl syntes vara av särskild vikt för det stora antalet småodlare av lökblommor. Dessa vore nämligen mera utsatta för den risk, som vore förbunden med drivning av blomsterlökar, när de vid sina inköp direkt från holländska exportörer eller svenska mellanhänder erhöle hårdare betalningsvillkor och finge betala högre priser än de större importörerna bland lökdrivarna och därför icke vore nog konkurrenskraftiga. Det låge sålunda i trädgårdsmästarnas eget intresse, att den icke riskfria blomsterlökimporten lades i händerna på en odlarnas egen inköpsorganisation.

När frukt- och trädgårdsutredningen nu föreslagit importreglering av blomsterlökar och gladiolusknölar under begränsad tid — en treårsperiod — så kunde utredningen därmed hava åsyftat, att en central inköpsorganisation skulle kunna komma till stånd under denna period. Hade detta varit syftet — vilket icke framginge av betänkandet — funne styrelsen ifrågasatt medverkan från statsmakternas sida motiverad. Styrelsen hade sig nämligen bekant, att trädgårdsodlarna för närvarande saknade inköpsorganisation, som skulle kunna handhava den huvudsakliga importen av här ifrågavarande varuslag.

Enligt styrelsens mening åsyftade den föreslagna regleringen importreduktion av ett halvfabrikat, som praktiskt taget knappast producerades i vårt land, i syfte att göra produktionen av den färdiga varan mera lönande än nu. Samtidigt och närmast vore emellertid regleringen att betrakta såsom ett temporärt medel att vinna tid för bildande av en trädgårdsodlarnas egen inköpsorganisation. Ifrågavarande, av utredningen föreslagna åtgärd vore enligt styrelsens mening allenast att betrakta såsom ett försök att under högst en treårsperiod åstadkomma förbättrade inköpsmetoder för blomsterlökar m. m.

I fråga om den praktiska utformningen av en eventuell importreglering ha i yttrandena endast ett fåtal uttalanden gjorts. Lantbruksstyrelsen har ansett, att regleringen icke borde ske med hänsynstagande till lokala förhållanden och omständigheterna i varje särskilt fall, utan i form av en för varje år fixerad importbegränsning, oberoende av andra förhållanden än möjligen tillkomsten av nya företag. Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund har framhållit nödvändigheten av att de av utredningen föreslagna reduktionstalen beräknades så att importminskningen för hela landet komme att uppgå till minst 10 procent av 1937 års import. Skulle det för ernående av denna minskning bliva nödvändigt att ändra reduktionstalen, borde en sådan ändring gå ut över de största importörerna. Sveriges konditionerande

trädgårdsmästares förbund har ansett en importminskning, i förhållande till 1937 års införsel, av 25 procent vara lämplig. Sistnämnda förbund har även uttalat sig för att regleringen skulle handhavas av en statlig inköpsnämnd. I samband därmed har förbundet avstyrkt att ett enskilt förbund skulle få något inflytande på importkvantiteternas storlek. *Stockholms läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har icke kunnat ansluta sig till utredningens förslag att Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund i vissa fall skulle höras över licensansökningar. Det borde i stället ankomma på ett centralt råd, bestående av representanter för näringsens olika organisationer, att tillsammans med lantbruksstyrelsen avgöra huruvida sökande skulle få införa mer än den kvantitet, som enligt utredningens förslag ej finge förvägras honom.

Utredningens förslag, att importregleringen ej skulle äga tillämpning på postförsändelser, har mött kritik från *Sveriges fröhandlareförening*. Föreningen har anfört, att på denna väg årligen inkomme relativt stora partier lökar, vilkas kvalitet oftast lämnat mycket övrigt att önska. Till stöd för denna uppfattning har föreningen åberopat ett till allmänheten utsänt meddelande från statens växtskyddsanstalt, däri anstalten bestämt varnat mot köp av blomsterlök från firmor, som utbjuda reklamförsändelser mot förskottsbetalning. Föreningen har vidare gjort gällande, att det ifrågasatta undantaget från regleringen principiellt skulle innebära ett otillbörligt gynnande av de holländska postorderfirmorna på bekostnad av de reglering underkastade svenska importörerna. *Generaltullstyrelsen* och *statens växtskyddsanstalt* ha å andra sidan ansett det böra tagas under övervägande, huruvida icke, förutom postförsändelser, även mindre försändelser med viss fastställd maximivikt, inkommande annorledes än med post, borde undantagas från en eventuell reglering. *Generaltullstyrelsen* har förslagsvis angivit nämnda maximivikt till 5 kilogram. Statens växtskyddsanstalt har i ärendet åberopat ett av föreståndaren för anstaltens upplysnings- och kontrollavdelning Th. Lindfors avgivet utlåtande, vari anförts bl. a.

Utredningen hade »för att undvika onödig irritation» förordat, att importregleringen ej skulle äga tillämpning på postförsändelser. Avsikten härmed syntes vara, att personer, som för eget bruk inköpte blomsterlökar från utlandet, icke skulle åsamkas besvär och kostnader för anskaffande av licens eller rentav — om personen i fråga icke under 1937 importerat sådan vara — förvägras tillstånd till införsel. Utredningen syntes emellertid icke ha haft vetskap om att det stora flertalet av blomsterlöksförsändelser, som voro avsedda för importörens eget bruk, försändes på annat sätt än med post. Vanligen skedde detta så, att ett större antal mindre försändelser packades gemensamt i större kולי, vilka adresserades till en svensk speditör, som införtullade partiet i sin helhet och vidarebefordrade delförsändelserna till respektive adressater. För att åskådliggöra omfattningen av detta förfarande hade Lindfors genomgått de fakturor, som under tiden $\frac{1}{8}$ 1937— $\frac{1}{4}$ 1938 inkommit från en viss holländsk firma och som gällde försändelser av nämnda slag. Därvid konstaterades, att 5,260 delförsändelser innehållande 18,500 kg blomsterlök och 8,400 kg »rötter», till väsentlig del gladiolusknölar, under sagda tid inkommit från firman i kollektivförpackningar. Då ytterligare åtminstone två holländska firmor använde samma försändelsesätt, syntes man kunna

beräkna, att minst 10,000 småförsändelser årligen inkomme till riket på nu nämnda sätt. Om postförsändelser undantoges från importregleringen, syntes rättvisan kräva att samma bestämmelse bleve gällande också för de på annat sätt inkommande småförsändelserna. Det syntes därför böra förordas, att försändelser, som i vikt icke överstege en viss gräns, undantoges från införsel-förbudet. Visserligen öppnades här en möjlighet att i viss mån kringgå införsel-förbudet, eftersom samma person kunde rekvirera småpartier vid uppre-
 repade tillfällen, men de kvantiteter, som på så sätt kunde undandragas re-
 gleringen, syntes knappast kunna äventyra dennas ändamål. Då vikten av
 försändelser, avsedda för beställarens eget bruk, i flertalet fall understeg
 10 kg, syntes det Lindfors lämpligt att från regleringen undantaga sådana för-
 sändelser, vilkas vikt uppginge till högst 10 kilogram.

Stockholms läns och stads samt Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund och Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund ha hemställt att, om import-
 regleringen genomfördes, den nu gällande tullen å blomsterlökar måtte bort-
 tagas. Som skäl härför har åberopats, att lökodlingen utgjorde en av de
 viktigaste kulturerna för mindre och medelstora trädgårdar och att de av
 utredningen anförda skälen för tullens bibehållande vore av ytterst liten be-
 tydelse.

Såsom jag förut anført har frågan om en statlig reglering av blomsterlök-
 importen tidigare avvisats av 1934 års riksdag. Som skäl härför åberopa-
 des bl. a., att de rådande missförhållandena på lökdrivningens område syn-
 tes kunna på ett mera smidigt sätt avhjälpas genom åtgärder från odl-
 larnas egen sida än genom statligt ingripande. Det förslag till statlig
 importreglering, som av utredningen framlagts, synes bestyrka riktigheten
 av detta uttalande. Utredningen har vitsordat, att ett genomförande av för-
 slaget i praktiken komme att medföra stora svårigheter, av vilka en del
 vore av sådan art att de näppeligen kunde helt överbryggas. I annat sam-
 manhang har utredningen framhållit, att förevarande spørsmål till väsentlig
 del vore av organisatorisk art; enligt utredningens förmenande skulle en
 förbättring av det nuvarande tillståndet kunna uppnås därigenom att blom-
 sterlökimporten, vilken nu i största utsträckning sker genom odlarna själva,
 centraliserades till en odlarnas egen inköpsorganisation. Det förefaller med
 hänsyn härtill som om ett försök i den av 1934 års riksdag angivna rikt-
 ningen borde göras innan ett statligt ingripande sker. Såvitt jag har mig
 bekant har något dylikt försök icke gjorts under de sista åren. Utredningen
 har visserligen anført att den efter ett flertal överläggningar med represen-
 tanter för näringen kommit till den uppfattningen att förutsättningar icke
 funnes för en tillfredsställande lösning av frågan på frivillighetens väg.
 Genom odlarnas sammanslutande i den föreslagna riksorganisationen torde
 emellertid dylika förutsättningar kunna skapas. Det bör ligga i odlarnas
 eget intresse att i största möjliga utsträckning ansluta sig till denna organi-
 sation. Därest så sker, torde frågan komma i ett betydligt gynnsammare
 läge. Med hänsyn till det anförda anser jag mig icke böra för närvarande
 biträda utredningens förslag om en statlig reglering av blomsterlökimporten.

*Departements-
 chefen.*

Skulle det visa sig att odlarna icke kunna genom egna åtgärder komma till rätta med de rådande missförhållandena, torde spörsmålet om statens medverkan härtill få upptagas till förnyat övervägande.

Särskilda åtgärder till fruktodlingens stödjande.

Bidrag till fraktlindring vid transport av inhemsk frukt till Norrland.

Till främjande av en ökad avsättning och konsumtion av inhemsk frukt i Norrland har utredningen föreslagit, att bidrag av statsmedel skulle utgå vid transport å järnväg av äpplen och päron, som odlats inom landet. Bidragen borde begränsas till sändningar om minst 2,500 kg verklig vikt, d. v. s. vagnslasttransporter, och bestämmas till skillnaden mellan å ena sidan en frakt beräknad för sändningens verkliga vikt efter statens järnvägars taxa för hela transportavståndet samt å andra sidan den frakt som enligt samma taxa skulle för motsvarande sändning erläggas för ett transportavstånd av 750 kilometer. Huru bidragen i dylikt fall skulle komma att inverka vid transporter mellan olika orter framgår av en tabell å sid. 199 i utredningens betänkande. Som exempel kan nämnas, att vid transport från fruktdistriktet i södra Sverige (Skåne, Urshult) till Kiruna bidrag skulle utgå med 5 $\frac{1}{2}$ à 6 öre för kilogram, då sändningen omfattade minst 2.5 ton, cirka 3 $\frac{1}{2}$ öre för kilogram, då sändningens hela vikt uppginge till minst 5 ton, samt cirka 2 öre per kilogram, då vikten uppginge till minst 10 ton. För sändningar från Stockholm till Kiruna komme motsvarande bidrag att utgöra 3.35, 1.99 och 1.12 öre. Såsom villkor för åtnjutande av bidrag skulle gälla, att avsändaren vid fraktsedeln fogade en skriftlig försäkran att frukten odlats inom landet ävensom efter anmodan styrkte riktigheten härav. Utredningen har vidare föreslagit att, sedan standardregler för äpplen och päron fastställts, föreskrift skulle meddelas därom att bidragen endast skulle avse frukt som sorterats och förpackats enligt de fastställda reglerna. Utbetalande av bidrag har föreslagits skola ske medelst avdrag vid fraktens betalande å vederbörande järnvägsstation. I samtliga nu nämnda hänseenden skulle det ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser.

Enligt av utredningen verkställda beräkningar skulle för beviljande av fraktbidrag för inhemsk frukt i enlighet med nyss angivna huvudgrunder och under förutsättning att anordningen komme att medföra en ökning av fruktransporterna till Norrland med cirka 25 % erfordras ett årligt anslag av statsmedel av omkring 15,000 kronor. Utredningen har därför hemställt om anvisande för budgetåret 1938/1939 av ett förslagsanslag för ändamålet av 15,000 kronor.

Till närmare motivering av oförmälda förslag har utredningen anført bl. a. följande.

Avgifterna för transport å järnväg av äpplen och päron från fruktdistributionsdistriktet i södra Sverige till stationer, belägna inom de fyra nordligaste

länen, uppginge till betydande belopp. Fraktavgifterna per kg frukt för vagnslaster om 2.5 ton, 5 ton och 10 ton utgjorde sålunda, räknat från Skåne eller Urshultstrakten, i runda tal till Kiruna resp. 12, 7.8 och 5.4 öre, till Boden resp. 10.5, 7 och 5 öre samt till Vännäs resp. 9, 6 och 4.4 öre. I nämnde belopp vore avgifter för täckning ej inräknade. För ilgods utginge dessutom 20 % tillägg. Det syntes vara tydligt att dessa höga fraktkostnader måste inverka hämmande på konsumtionen av svensk frukt i Norrland i all synnerhet som den norrländska befolkningens köpkraft vore starkt begränsad. Av undersökningar, som av utredningen verkställdes rörande konsumtionen inom landet av trädgårdsprodukter (betänkandet sid. 243—258), framginge att äpplen och päron i norra Sverige konsumerades i betydligt mindre omfattning än i andra landsdelar samt att hos den övervägande delen av befolkningen i Västerbottens och Norrbottens län någon regelbunden förbrukning av dessa varor praktiskt taget icke förekomme. En ändring härutinnan vore icke endast påkallad ur näringsfysiologiska synpunkter utan skulle jämväl vara av största betydelse för avsättningen av den inhemska frukten. Det kunde icke anses tillfredsställande att under den inhemska fruktsäsongen avsättningsmöjligheterna i ett underskottsområde av Norrlands storlek låge relativt outnyttjade medan överflöd å svensk frukt vore rådande inom större delen av övriga landet. Som förhållandena nu vore pressades priserna i de under höstmånaderna i fråga om frukt självförsörjande delarna i mellersta Sverige genom stora utbud från fruktodlingsdistrikten i södra Sverige.

En naturlig utveckling för den svenska fruktdistributionen borde enligt utredningens mening vara, att den mellansvenska odlingen under höstmånaderna i största möjliga utsträckning förbehölles marknaden på de större konsumtionsorterna inom denna del av landet, under det att fruktodlingen i södra Sverige bereddes ökade möjligheter att finna avsättning för sitt produktionsöverskott i Norrlands underskottsområden. En sådan förskjutning av distributionen skulle på ett verksamt sätt kunna befrämjas genom lämpligt avvägda fraktbidrag.

Av vad sålunda anförts syntes framgå att beviljande av fraktbidrag vid transport av färska äpplen och päron till Norrland kunde bli till ömsesidig båtad för såväl fruktproducenterna som för den norrländska befolkningen och utredningen ansåge sig förty böra förorda anordnande av sådana bidrag. De grunder som därvid borde tillämpas måste naturligen bli beroende på de ändamål bidragen skulle tjäna. Då med bidragen bl. a. avsåges att stimulera till ökad konsumtion av frukt särskilt i övre Norrland, borde de vid transporter till nämnda landsdel vara av sådan storleksordning att en för konsumenterna märkbar sänkning av utförsäljningspriset där vore att påräkna. Vidare borde bidragen så avvägas att frukten från södra Sverige erhöle en relativt större konkurrenskraft å Norrlandsmarknaden än för närvarande. Bidragen borde med andra ord utgöra en anledning för fruktproducenterna i de sydligare distrikten att i större utsträckning än hittills söka marknad i Norrland med verkan att konkurrenstrycket från södra Sverige å de stora konsumtionsorterna i landets mellersta delar lättade.

i yttrandena har ifrågavarande förslag i allmänhet mötts med gillande. Anvisande av anslag för ändamålet har sålunda tillstyrkts av *lantbruksstyrelsen*, *statskontoret* och *kommerskollegium*. Sistnämnda myndighet har anfört, att de grunder, efter vilka fraktbidragen skulle utgå, borde göras till föremål för förnyat övervägande, sedan tillämnad revision av järnvägstaxan genomförts. Därvid borde även beaktas, att bidragen så avpassades,

att de kunde tjäna syftet att stimulera till en ökad konsumtion av frukt. Lantbruksstyrelsen har ansett, att det föreslagna anslaget vore för snävt beräknat och att det vore troligt att detsamma komme att överskridas även om fruktskörden bleve av medelstorlek. Samma åsikt har uttalats av *riksförbundet svensk frukt*.

Östergötlands, Kristianstads och Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott samt *Sveriges köpmannaförbund* ha — utan att uttala sig om de föreslagna fraktbidragens storlek — anfört, att det erfordrades ett icke obetydligt större anslag än 15,000 kronor för att möjligheterna att i Norrland erhålla frukt till rimliga priser skulle förbättras. *Köpmannaförbundet* och *förvaltningsutskottet* i Kristianstads län ha för sin del hemställt om anvisande av ett anslag av 30,000 kronor. *Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* samt *handelskamrarna i Stockholm och Norrköping* ha ansett utredningens förslag vara av blott ringa betydelse för förbilligandet av frukt i Norrland. Stockholms handelskammare har även ifrågasatt förslaget lämplighet ur synpunkten av konkurrensen mellan olika transportmedel. Med hänsyn härtill ha handelskamrarna ansett sig böra avstyrka förslaget. Nyssberörda förvaltningsutskott har funnit det lämpligare att anslaget finge användas såsom bidrag vid inköp av fruktträd till Norrland.

Övriga myndigheter och organisationer, som yttrat sig över utredningens förslag i denna del, ha tillstyrkt detsamma.

I fråga om ordningen för utbetalande av de föreslagna fraktbidragen har *järnvägsstyrelsen* icke haft något att erinra.

*Departements-
chefen.*

I likhet med utredningen finner jag det ur näringsfysiologiska synpunkter synnerligen önskvärt, att åtgärder vidtagas för ernående av en ökad konsumtion av frukt i Norrland. Utredningens förevarande förslag om fraktbidrag vid transport av inhemsk frukt till nämnda landsdel synes mig i stort sett ägnat att tillgodose detta önskemål. Såsom utredningen framhållit torde ett genomförande av förslaget därjämte komma att ha en fördelaktig inverkan på avsättningsförhållandena för den svenska frukten. Med hänsyn till önskvärdheten att nå påvisbara resultat i nämnda hänseenden böra, enligt min mening, fraktbidragen utgå med något högre belopp än vad utredningen förordat. Jag vill därför föreslå, att bidragen bestämmas till skillnaden mellan å ena sidan en frakt beräknad för sändningens verkliga vikt efter statens järnvägars taxa för hela transportavståndet samt å andra sidan den frakt som enligt samma taxa skulle för motsvarande sändning erläggas för ett transportavstånd av 600 kilometer. Som exempel på hur anordningen i dylikt fall kommer att inverka vid transporter mellan olika orter kan nämnas, att för sändningar från fruktdistriktet i södra Sverige (Skåne, Urshult) till Kiruna bidrag skulle utgå med 6 à 7 öre för kilogram, då sändningens verkliga vikt uppgår till minst 2.5 ton, cirka 4 öre, då vikten uppgår till minst 5 ton, och något mer än 2 öre, då vikten uppgår till minst 10 ton. För sändningar från Stockholm till Kiruna skulle motsvarande bidragsbe-

lopp komma att utgöra 4.16, 2.47 och 1.39 öre. I anslutning till berörda ändring torde det av utredningen för ändamålet beräknade anslaget böra ökas till 25,000 kronor. Jag förordar alltså, att sistnämnda belopp för budgetåret 1938/1939 anvisas såsom förslagsanslag till fraktlindring vid transport av inhemsk frukt till Norrland.

Omförädling av fruktodlingar.

Frukt- och trädgårdsutredningen har vidare föreslagit, att statsmedel skulle ställas till förfogande för befrämjande av omförädling av vissa fruktodlingar. Beträffande behovet av sådan omförädling har utredningen anfört bl. a.

En avsevärd olägenhet för avsättningen av den svenska frukten vore den stora splittringen av produktionen på en mängd olika sorter. Med ledning av från riksförbundet och pomologiska föreningen erhållna uppgifter ansåge sig utredningen kunna fastslå, att antalet i handeln nu förekommande sorter icke understeg för äpplen 400 och för päron 100. Till jämförelse kunde nämnas att av utländsk frukt ett 10-tal huvudsorter behärskade marknaden under senvintern, våren och sommaren. I utlandet vore fruktproduktionen som regel inriktad på endast ett fåtal sorter. Så t. ex. skulle, enligt vad lantbruksstyrelsen uppgivit, produktionen av en enda sort i Estland uppgå till 70 % av landets hela skörd.

Det syntes utan vidare motivering vara tydligt att det stora antal sorter, som nu utbjödes till försäljning, i hög grad måste försvåra avsättningen av den inhemska frukten. Till belysning härav kunde anföras att medan de utländska standardsorterna vore väl inarbetade på den svenska marknaden flertalet av de inhemska kvalitativt högtstående sorterna icke vore kända till namnet av den stora allmänheten.

Till avhjälpande av nu berörda missförhållanden hade pomologiska föreningen för några år sedan igångsatt en kampanj för omympning av fruktträd med för den allmänna handeln lämpade sorter. För ändamålet hade föreningen utarbetat och till kurser, konsulenter och skolor spritt skrifter innefattande förteckning på för omympning lämpliga sorter ävensom teknisk vägledning därvid. Nämnda kampanj hade varit av stor betydelse och hade föranlett ett stort antal odlare att genom omympning nedbringa sortbeståndet. Emellertid bedreves omympningsarbetet ännu i alltför långsam takt för att verkningarna därav inom en rimlig framtid skulle framträda på fruktmarknaden. Utredningen ansåge det därför angeläget, att åtgärder vidtoges till påskyndande av omförädlingsverksamheten, och funne det ändamålsenligt, att sådana åtgärder anknötes till den bestående trädskötarorganisationen. Trädskötarna, vilka i allmänhet genom kontrakt vore fast bundna vid fruktodlarföreningarna, hade såsom personliga rådgivare till fruktodlarna stora möjligheter att bedriva upplysning och propaganda på förevarande område. De kunde därjämte lämna erforderlig handledning i fråga om valet av för omympning lämpliga träd, ympade sorter o. s. v. Som regel handhade de också det med omympningen förenade arbetet samt ymparnas skötsel. Med hänsyn härtill borde enligt utredningens förmenande ett stödande från det allmännas sida av berörda verksamhet i första hand inriktas på att i största möjliga grad stimulera trädskötarnas intresse för omympning.

Utredningens förslag i förevarande del innebär i korthet att premier å lägst 50 och högst 100 kronor skulle tilldelas trädskötare, vilka genom sitt arbete

särskilt främjat en efter marknadens krav anpassad omförädling av trädbeståndet i mindre och medelstora fruktodlingar för avsalu. Premieringsverksamheten skulle handhas av hushållningssällskapen och premierna utdelas efter förslag av vederbörande trädgårdskonsulent eller länsträdgårdsmästare. Vid premieringen borde avseende fästas icke blott vid det kvantitativa resultatet av trädskötarnas arbete utan även — och icke minst — vid den omsorg som nedlagts i fråga om ympningen och ymparnas skötsel. Utredningen har vidare förutsatt, att premieringen skulle kombineras med en av hushållningssällskapen enkannerligen dess trädgårdstjänstemän bedriven instruktions- och upplysningsverksamhet. Sistnämnda verksamhet borde i första hand gå ut på att giva trädskötarna och fruktodlarna vägledning i fråga om valet av lämpliga sorter.

Beträffande det anslag, som för ändamålet kunde erfordras, samt fördelningen av detta anslag har utredningen anfört.

Sveriges pomologiska förening hade med avseende på fruktodlingsmöjligheterna indelat landet i fem zoner, av vilka de tre första innefattade det område där över huvud en mera ekonomisk fruktodling kunde äga rum. Den övre gränsen för detta område sträckte sig upp till Vänern samt nordkanten av Närkeslätten och Mälmarbygden. Första zonen, där mera fordringsfulla sorter av klimatiska skäl kunde odlas, omfattade större delen av Skåne, kusttrakterna av Hallands, Göteborgs och Bohus, Blekinge och södra Kalmar län samt Öland och Gotland. Inom detta område befunde sig landets mest leveranskraftiga odlingar. Andra zonen omfattade delar av Kristianstads, Blekinge, Kronobergs, Göteborgs och Bohus, Kalmar och Östergötlands län. Femte zonen omfattade de delar av landet, där endast husbehovsodling borde äga rum. Omympning syntes ur fruktmarknadens synpunkt vara som mest önskvärd inom tredje och fjärde fruktodlingszonerna. Enligt vad som från sakkunnigt håll uppgaves komme nämligen större delen av den marknadsförstörande handelsfrukten från mindre och medelstora odlingar i dessa zoner. Inom första och andra zonerna hade däremot omförädling av mindervärdiga träd redan i stor utsträckning ägt rum. I femte zonen syntes någon premieringsverksamhet ej böra komma i fråga. Med utgångspunkt härifrån och då omförmälda instruktions- och upplysningsverksamhet syntes böra bekostas av vederbörande hushållningssällskap hade utredningen beräknat storleken av det årliga anslag som för ändamålet erfordrades till 7,500 kronor. Beträffande fördelningen av detta anslag ville utredningen föreslå att denna verkställdes av Kungl. Maj:t. Ansökningar om bidrag från anslaget borde ingivas till lantbruksstyrelsen före den 1 september året innan premieringen vore avsedd att äga rum samt vara åtföljd av plan för ej endast själva premieringen utan jämväl för den instruktions- och upplysningsverksamhet hushållningssällskapet i samband därmed ämnade anordna. Kungl. Maj:t borde äga att utfärda närmare bestämmelser och villkor för åtnjutande av bidrag.

Med hänvisning till det anförda finge utredningen föreslå att för premiering av omförädling av fruktodlingar måtte för budgetåret 1938/1939 anvisas ett reservationsanslag av 7,500 kronor. Därest denna hemställan bifölles, syntes anslag för samma ändamål jämväl i fortsättningen under en tid av förslagsvis fem år böra utgå.

Frukt- och trädgårdsutredningens förslag i nu förevarande del har i det stora flertalet y t t r a n d e n tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Vissa

myndigheter och sammanslutningar hava ansett det för ändamålet beräknade anslaget alltför lågt tilltaget, varemot fem av hushållningssällskapens förvaltningsutskott och Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund ställt sig tveksamma inför den föreslagna premieringsverksamheten.

Lantbruksstyrelsen, hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Kronobergs och Kristianstads län, riksförbundet svensk frukt samt Sveriges pomologiska förening ha förordat en höjning av anslaget till 15,000 kronor för år under en femårsperiod. Till motivering härav har lantbruksstyrelsen anfört följande.

Det vore uppenbart, att minst lika stort behov av omförädling av frukt-träd föreläge inom första och andra fruktodlingszonerna som inom tredje och fjärde även om rationaliseringen av produktionen inom förstnämnda zoner drivits avsevärt längre än inom andra landsdelar. Det vore dock först under sista årtiondet denna rationaliseringsprocess ägt rum. Alltjämt förefunnes därför betydande mängder odlingar av äldre, bördiga fruktträd med för handeln och konsumtionen olämpliga sorter, som borde omympas med sorter som marknaden numera krävde. Då förutsättningarna för fruktodling, både med hänsyn till klimat och jordmån, vore avsevärt gynnsammare inom första och andra fruktodlingszonerna än i de övriga och fruktodlingen av gammalt där bedrivits i jämförelsevis större omfattning än på andra ställen om ock mer eller mindre planlöst, vore det utan vidare klart, att icke blott antalet träd som borde omförädlas, utan även de på den ordnade handeln inverkande skördarna av olämpliga sorter vore större än inom andra fruktodlingszoner. En utsträckning av premieringsverksamheten på sätt styrelsen förordat syntes föranleda en höjning av det av utredningen äskade anslaget till 15,000 kronor.

Till vad lantbruksstyrelsen sålunda anfört har Sveriges pomologiska förening i stort sett anslutit sig.

Jämväl Uppsala, Östergötlands och Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott hava ansett en avsevärd höjning av det av utredningen föreslagna beloppet vara påkallad. Sistnämnda förvaltningsutskott har därjämte ansett det böra övervägas, huruvida för omympningen erforderliga ympkvistar av lämpliga sorter kostnadsfritt kunde ställas till förfogande.

Av de myndigheter och sammanslutningar, vilka avstyrkt eller ställt sig tveksamma inför utredningens förslag, hava *Stockholms läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott* och *Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund* anfört, att premieringsverksamheten knappast kunde vara av någon större betydelse för den yrkesmässiga fruktodlingen. *Kalmar läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har ansett, att verksamheten komme att draga allt för stora omkostnader för kontroll m. m. *Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har ifrågasatt, huruvida icke premierna, därest verksamheten ansåges böra komma till stånd, kunde sättas lägre än vad utredningen föreslagit. *Älvsborgs läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har funnit det böra tagas under övervägande, om det icke vore lämpligare att ifrågavarande anslag användes för tillhanda-

hållande gratis av ympkvistar och trädskötare för omympning av äldre fruktträd å mindre jordbruk.

Departements-
chefen.

Jag delar utredningens uppfattning, att en omympning av äldre fruktträdsbestånd i syfte att nedbringa antalet i handeln förekommande sorter skulle fördelaktigt påverka marknadsförhållandena för den svenska frukten och därmed även bidra till att fruktodlarna erhöle ett bättre ekonomiskt utbyte av sina odlingar. Det synes mig uppenbart, att den sortförbistring som nu förefinnes måste försvåra handeln med inhemsk frukt. Understrykas må också, att tillförseln av ur handelssynpunkt mindervärdig frukt menligt inverkar jämväl på avsättningen av frukt från välskötta yrkesmässiga fruktträdgårdar. Med hänsyn härtill finner jag det önskvärt att statsmakterna lämna sin medverkan till ett påskyndande av den omförädlingsverksamhet, som enligt vad utredningen anfört för närvarande pågår, ehuru i alltför långsam takt. I princip har jag intet att erinra emot att detta sker genom utdelande av premier till trädskötare, som på förevarande område nedlagt ett förtjänstfullt arbete. Jag anser det emellertid välbetänkt att det anslag, som statsmakterna må komma att för ändamålet bevilja, icke bindes vid den av utredningen föreslagna premieringsverksamheten. Anslaget torde således få användas till understödjande även av andra åtgärder, vilka kunna finnas ägnade att främja premieringens syfte, d. v. s. en rationalisering av produktionen i mindre och medelstora fruktodlingar för avsalu. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att bidragsverksamheten i mån av behov må omfatta jämväl första och andra fruktodlingszonerna. En utsträckning av verksamheten på sätt nyss förordats synes föranleda en höjning av det av utredningen äskade anslaget till 15,000 kronor. Jag tillstyrker alltså, att för främjande av omförädling av fruktodlingar m. m. för budgetåret 1938/1939 anvisas ett reservationsanslag å sistnämnda belopp. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser beträffande anslagets användning och fördelning.

Anslag för anskaffande av apparatur till musterier.

Frukt- och trädgårdsutredningen har i kapitel 10 av betänkanDET undersökt och behandlat olika möjligheter att tillgodogöra frukt som av olika anledningar icke kan finna avsättning för direkt konsumtion. Utredningen har därvid funnit det synnerligen önskvärt, att frukt i största möjliga utsträckning komme till användning för tillverkning av alkoholfria drycker. Till befrämjande härav har utredningen föreslagit att för anskaffande av apparatur för musterier måtte för budgetåret 1938/1939 anvisas ett reservationsanslag av 6,000 kronor. I fråga om den närmare användningen av detta anslag har utredningen anfört följande.

I Sverige hade sedan flera år tillbaka inom läskedrycksindustrien och med denna samarbetande industrigrenar nedlagts ett betydande arbete och kapital på försök att här i landet skapa en tillverkning av alkoholfria fruktdryc-

ker. Dessa försök hade delvis krönts med framgång. Sålunda salufördes för närvarande med stor framgång läskedrycker, vilkas huvudbeståndsdel utgjordes av naturlig fruktsaft, och enligt vad utredningen inhämtat vore en ökad tillverkning inom landet av sådana drycker att förvänta. Däremot hade tillverkning för avsalu i större skala av råsaft av frukt, vilken i utlandet vore en synnerligen stor konsumtionsartikel, visat mindre gott resultat. En av anledningarna härtill uppgåves vara att en centralisering av denna fabrikation till stora fabriker av olika skäl icke vore ändamålsenlig annat än i mycket koncentrerade fruktodlingsdistrikt. Distribueringen av saften skulle vidare förorsaka stora kostnader med påföljd att priset å varan måste sättas relativt högt. Ytterligare hade framhållits, att saluförandet av en för den stora allmänheten så okänd dryck som råsaft droge stora kostnader för reklam och propaganda. Med hänsyn till nämnda omständigheter ansåges det numera på sakkunnigt håll att, därest konsumtionen av råsaft skulle nå en mera allmän omfattning, tillverkningen borde omhänderhavas av fruktodlarnas egna lokala organisationer. För att utröna intresset bland fruktodlarna för en sådan tillverkning hade undervisning i och propaganda för råsaftberedning meddelats vid ett flertal av pomologiska föreningen under hösten 1937 anordnade kurser. Resultatet härav hade varit mycket tillfredsställande och inom flera fruktodlarsammanslutningar hade man allvarligt övervägt att anskaffa för framställning av sådan saft erforderlig apparatur. Tanken hade därvid varit den, att vederbörande sammanslutning skulle inrätta ett fast eller ambulerande mönstermusteri, där fallfrukt och annan sekunda frukt kunde förvandlas till hållbar vara, företrädesvis råsaft. På vissa platser hade dessa planer redan tagit fast form och pomologiska föreningen hade med anledning därav beslutat upprepa omförmälda kurser nästkommande höst. Då emellertid anskaffandet av den behöfliga apparaturen innebure en kännbar utgift för odlarna hade det förslaget framförts till utredningen, att staten skulle lämna bidrag till kostnaderna härför. I betraktande av fruktodlarnas som regel mycket svaga ställning i ekonomiskt avseende ansåges sig utredningen böra förorda detta förslag. Innan tillräcklig erfarenhet vunnits om utfallet av ifrågavarande verksamhet syntes dock bidrag till en början endast böra utlämnas till ett begränsat antal fruktodlarförbund. Enligt vad utredningen inhämtat kunde fullständig apparatur till ett musterier, innefattande kvarn, press och pasteur samt diverse smärre redskap, erhållas för 2.500 à 3.000 kronor. Det syntes med hänsyn härtill lämpligt att bidragens storlek begränsades till högst 1.500 kronor. Under förutsättning att, såsom utredningen ville förorda, bidrag med ett genomsnittligt belopp av 1.200 kronor första året utginge till fem fruktodlarförbund skulle för ifrågavarande ändamål erfordras ett anslag av 6.000 kronor. Beträffande anslaget fördelning syntes lämpligt att denna verkställdes av Kungl. Maj:t. Ansökningar om bidrag borde lämpligen ingivas till lantbruksstyrelsen och vara åtföljda av plan över den tilltänkta verksamheten. Närmare bestämmelser och villkor för bidrags åtnjutande syntes böra utfärdas av Kungl. Maj:t.

Samtliga myndigheter och organisationer, som avgivit y t t r a n d e n över ifrågavarande förslag, ha anslutit sig till tanken att staten genom beviljande av bidrag till anläggande av musterier skulle främja tillgodogörandet av den inhemska frukten. *Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har betecknat förslaget såsom mycket betydelsefullt och ansett det kunna ifrågasättas, om ej tillkomsten av musterier vore ett av de allra viktigaste leden i strävandena att göra den inhemska fruktodlingen räntabel. I åtskilliga yttranden har anförts, att det av utredningen för ändamålet

äskade anslaget vore alltför blygsamt. Således har *Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* gjort gällande, att anslaget, därest det skulle fördelas med högst 1,500 kronor till varje musteri, kunde anses lämpligt avvägt för *Kristianstads län* ensamt. *Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har förordat, att anslaget skulle utökas med det av utredningen föreslagna anslaget till omförädling av fruktträd. *Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* har funnit önskvärt, att jämväl fruktcentralerna komme i åtnjutande av bidrag för samma ändamål.

Hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Värmlands och Örebro län ha funnit angeläget, att bidrag i första hand utginge till en central musteri-anläggning i varje län. Med utgångspunkt härifrån har sistnämnda förvaltningsutskott föreslagit en höjning av det av utredningen föreslagna anslaget till sådant belopp, att 5,000 kronor kunde anvisas för varje län. Förvaltningsutskottet har därvid räknat med en anläggningskostnad av 10,000 kronor per musteri.

Riksförbundet svensk frukt har ansett, att statsbidrag endast borde utgå till kontrollerade, tillräckligt stora anläggningar, så att garanti erhöles för tillverkning av förstklassiga produkter. I motsats härtill har *Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* förordat, att bidrag endast borde utlämnas till fruktodlareföreningar för inköp av apparatur till mindre, lokala mustrier, förslagsvis med 300 kronor per anläggning. Som skäl härför har utskottet anfört, att transportkostnaderna i stor utsträckning lade hinder i vägen för anlåtande av ett eller ett par för länet gemensamma mustrier.

Stockholms handelskammare och *Sveriges kemiska industrikontor* ha anfört, att förutsättningarna för avsättning av råsaft icke vore lika gynnsamma i Sverige som i vissa andra länder. Industrikontoret, till vars yttrande i denna del *kommerskollegium* givit sin anslutning, har med hänsyn härtill framhållit betydelsen av att man vid beviljande av statsbidrag ginge fram med en viss försiktighet. *Stockholms handelskammare* har vidare anfört, att det för kammaren uppgivits, att den av utredningen beräknade kostnaden för inköp av apparatur till ett musteri, 2,500 à 3,000 kronor, avsåge en anläggning med mycket liten kapacitet och ringa driftskostnader. Det kunde ifrågasättas, huruvida det icke vore lämpligare att använda det föreslagna anslaget till ett mindre antal men bättre utrustade mustrier.

Departements-
chefen.

Enligt min mening utgör frukt- och trädgårdsutredningens förevarande förslag ett betydelsefullt bidrag till lösandet av den för fruktodlingen synnerligen viktiga men också mycket bekymmersamma frågan om ett rationellt tillgodogörande av sådan frukt som icke kan finna avsättning för direkt konsumtion. Jag anser mig därför böra tillstyrka att anslag anvisas för ändamålet. Vad angår den i vissa yttranden behandlade frågan, huruvida bidrag i första hand bör utgå till ett begränsat antal centrala väl utrustade mustrier eller till ett flertal mindre, lokala sådana, synes det mig som om

utredningen härvidlag beträtt en lämplig medelväg. Jag finner det nämligen välbetänkt att strävandena i främsta rummet inriktas på att få till stånd mindre mönstermusterier, avsedda för tillverkning av råsaft och eventuellt andra produkter av frukt för odlarnas eget behov. Därest försöken slå väl ut, torde frågan om en utsträckning av bidragsverksamheten till inrättande av lokala musterier eller större sådana för tillverkning av fruktdrycker för avsalu få tagas under övervägande. Med hänsyn till det intresse som av yttrandena att döma föreligger för förslagets realiserande anser jag mig böra tillstyrka en höjning av det av utredningen beräknade anslaget till 15,000 kronor. Jag förordar alltså, att ett reservationsanslag å samma belopp för budgetåret 1938/1939 anvisas till bidrag för anskaffande av apparatur till musterier. Närmare bestämmelser och villkor för åtnjutande av bidrag från detta anslag torde få utfärdas av Kungl. Maj:t.

Anslag till propaganda och upplysningsverksamhet.

I kapitel 10 av betänkandet har utredningen föreslagit, bl. a., att ett allmänt anslag å 40,000 kronor skulle anvisas för propaganda- och upplysningsverksamhet på trädgårdsnäringsens område. Det har förutsatts att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att fördela detta anslag samt utfärda erforderliga föreskrifter beträffande dess användning. I samband med motivering av förslaget har utredningen uppdragit vissa riktlinjer för verksamheten i fråga. Utredningen har i nämnda hänseenden anfört bl. a.

Uppenbarligen hade den inhemska trädgårdsodlingen under de senaste åren haft svårt att på ett tillfredsställande sätt vinna avsättning för sina produkter. Beträffande vissa produktslag överstege av allt att döma den nuvarande saluproduktionen vad som till för producenterna skäligen kunde försälas inom landet. Då export av trädgårdsprodukter som regel icke vore tänkbar samt en direkt begränsning av odlingarna stötte på stora hinder, vore det angeläget att åtgärder vidtoges för att ernå en ökad användning av dylika produkter. Utredningen förmenade att en sådan ökad användning icke endast vore möjlig utan jämväl ur näringsfysiologiska synpunkter synnerligen önskvärd.

Enligt undersökningar, som inom näringsrådet verkstälts av laborator Ernst Abramson, nådde en mycket betydande del (säkerligen avsevärt mera än en sjundedel) av vår befolkning för närvarande icke upp till standardbehovet av C-vitaminer. Bristen i C-vitamintillförseln ansåges på sakkunnigt håll böra fyllas genom en ökad användning av frukt och grönsaker. Därest så skedde komme även A-vitamintillförseln att fördelaktigt påverkas ehuru dock i relativt mindre utsträckning. Enligt utredningens åsikt vore det mest verksamma medlet till åstadkommande av den önskvärda konsumtionsökningen en organiserad, ändamålsenligt inriktad propaganda- och upplysningsverksamhet. Den stora allmänheten saknade ännu i stor utsträckning kännedom om det stora näringsfysiologiska värde vissa trädgårdsalster ägde. Genom ökad upplysning härom kunde åtskilligt vinnas och även i den mån konsumenterna ägde dylik kunskap syntes utsikter finnas att medelst reklam och annan propaganda påverka deras konsumtionsval i önskad riktning. Med hänsyn till det stora allmänna intresse, som enligt vad förut an-

förts borde förefinnas för en ökad konsumtion, särskilt bland de bredare folklagren och i vissa landsdelar, av förevarande produkter, syntes det önskvärdt att statsmakterna lämnade sitt stöd åt dylik verksamhet. Det borde i detta sammanhang framhållas, att odlarnas egna organisationer ännu icke nått sådan ekonomisk stadga att de vore i stånd att bära de med en rikspropaganda förenade kostnaderna. Vidare kunde erinras om att staten tidigare anvisat medel för samma ändamål. Utredningen förutsatte, att verksamheten borde ske med utgångspunkt från de olika produkternas näringsfysiologiska värde. I stort sett syntes detta sammanfalla med odlarnas intressen. Önskvärdt vore att verksamheten därjämte speciellt inriktades på att framhålla den svenska varans förtjänster i fall då denna vore jämn god med eller överlägsen motsvarande importerade produkt eller utgjorde en fullgod ersättningsvara för den importerade. I övrigt syntes det icke erforderligt att uppdraga några närmare riktlinjer för verksamheten. Lämpligast syntes vara att all rikspropaganda omhänderhades av näringens egna organisationer under överinseende av statlig myndighet, förslagsvis lantbruksstyrelsen. Enligt vad utredningen hade sig bekant föreläge planer på en samverkan mellan olika organisationer i sådant syfte.

I samband med framläggandet av förslag till en fortlöpande standardiseringsverksamhet på trädgårdsnärings område hade utredningen framhållit betydelsen av en effektiv och planmässig propaganda- och upplysningsverksamhet för att bibringa producenter och konsumenter insikt om standardiserade produkters företräde i olika hänseenden framför icke standardiserade. Det hade förutsatts att denna verksamhet i huvudsak skulle åvila trädgårdsodlarnas egna organisationer men att statsbidrag skulle kunna medgivas till täckande av därmed förenade kostnader. Även i andra hänseenden hade utredningen i sin tidigare framställning påpekat vikten av en vidgad upplysningsverksamhet.

Frukt- och trädgårdsutredningens förslag i fråga om anvisande av anslag för propaganda- och upplysningsverksamhet har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga hörda myndigheter och sammanslutningar, fränsett statskontoret, för vars yttrande i annat sammanhang redogjorts.

Beträffande anslaget användning har *lantbruksstyrelsen* anført, att medlen borde användas för långsiktspromaganda, som byggde på bland annat inom vetenskapen och praktiken vunna resultat, vilka kunde bli va vägläddande för olika folkgruppers nyorientering mot sundare livsföring i vad avsåge livsmedelskonsumtion. Bland annat syntes vissa former av kursverksamhet och praktiskt lagda ambulerande utställningar, avseende odling av handel med och konsumtion av trädgårdsprodukter, vara att förorda.

Medicinalstyrelsen har anført, att styrelsen delade utredningens uppfattning, att en ökad konsumtion av trädgårdsprodukter vore synnerligen önskvärd. Medicinalstyrelsen tillstyrkte därför en statsunderstödd propaganda- och upplysningsverksamhet för vinnande av detta mål samt hade intet att erinra mot att denna verksamhet omhänderhades av näringens egna organisationer under överinseende av lantbruksstyrelsen, därvid styrelsen dock förutsatte samarbete med medicinalstyrelsen och institutet för folkhälsan.

Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ansett sig böra understryka angelägenheten av att den ifrågasatta propagandaverk-

samheten sorgfälligt planlades och att därvid och vid dess genomförande förefintlig sakkunskap anlidades i erforderlig utsträckning.

Särskilt med hänsyn till önskvärdheten ur näringsfysiologiska synpunkter av en ökad konsumtion av frukt och grönsaker samt den betydelse en sådan ökning måste ha för avsättningen av svenska trädgårdsprodukter anser jag mig böra tillstyrka frukt- och trädgårdsutredningens förslag om anvisande av ett allmänt anslag å 40,000 kronor för propaganda- och upplysningsverksamhet på trädgårdsnäringsens område. Anslaget torde huvudsakligen böra användas för en på längre sikt byggd upplysning rörande det stora näringsvärde, vissa trädgårdsalster äga, samt för propaganda för en ökad användning i kosthållet av sådana alster. Såsom utredningen anfört torde viss del av anslaget även få tagas i anspråk för annan liknande verksamhet, främst då för att i samband med standardiseringen på förevarande område bibringa allmänheten kännedom om innebörden av fastställda standardbeteckningar samt om fördelen att vid inköp välja med sådana beteckningar försedda varor. I likhet med utredningen finner jag det lämpligt att omförmälda propaganda- och upplysningsverksamhet omhänderhaves av näringsens egna organisationer under överinseende av lantbruksstyrelsen. Jag förutsätter därvid att, i vad livsmedelspropaganda angår, samarbete inledes med medicinalstyrelsen och institutet för folkhälsan. Önskvärt är därjämte, att vid verksamhetens bedrivande intimt samarbete sker mellan de olika, ideella såväl som ekonomiska, näringsorganisationerna. Jag finner det ur denna synpunkt angeläget, att de försök, som vid olika tillfällen gjorts att få till stånd ett s. k. centralt trädgårdsråd, i vilket representanter för näringsens olika intressegrupper skulle vara samlade, snarast måtte leda till resultat. En dylik sammanslutning bör enligt min mening ha flera viktiga uppgifter att fylla.

Med hänvisning till det anförda förordar jag, att ett reservationsanslag å nyssnämnda belopp, 40,000 kronor, för budgetåret 1938/1939 anvisas för propaganda- och upplysningsverksamhet på trädgårdsnäringsens område.

Anslag till konsulentverksamhet.

I en till frukt- och trädgårdsutredningen ställd skrift har Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund hemställt att utredningen ville tillstyrka ett anslag å 8,000 kronor för anställande hos förbundet av en odlingskonsulent och en teknisk konsulent. Förbundet har därvid utgått från att vardera av de båda konsulenterna skulle erhålla ett arvode av 8,000 kronor årligen samt meddelat, att förbundet beslutat att för genomförande av planen ställa ett lika stort belopp till förfogande och i erforderlig utsträckning tillhandahålla kontorslokaler och arbetsmateriel.

Utredningen har funnit det synnerligen önskvärt att möjlighet kunde beredas trädgårdsnäringsens yrkesmän att erhålla tillgång till den expertis, som

*Departements-
chefen.*

de ifrågasatta konsulenterna skulle representera. Visserligen funnes hos hushållningssällskapen anordnad en konsulentverksamhet i avseende å trädgårdsodlingen, men denna syntes av olika skäl icke vara ägnad att tillgodose de speciella behov som med förslaget åsyftades. Beträffande de arbetsuppgifter som skulle tillkomma de båda föreslagna konsulenterna har utredningen anfört följande.

Odlingskonsulenten skulle äga sakkunskap och erfarenhet i vad som hörde till odlingstekniken, alltså jordens behandling, bevattning och gödsling, växternas skötsel, bekämpande av växtsjukdomar och dylikt. Han skulle på ett helt annat sätt än den enskilde odlaren kunna följa den rikhaltiga, värdefulla litteratur som funnes tillgänglig i form av försöksberättelser från utländska försöksstationer. Vidare skulle han kunna skaffa sig kännedom om de många nyheter bland prydnads- och nyttighetsväxter som årligen släpptes ut i marknaden och genom upplysningar till trädgårdsmästarna i många fall hindra kostnader för mindervärdiga nyheter. Konsulenten skulle stå odlarna till tjänst med undersökningar och genom anvisningar och råd; han skulle företaga resor till olika odlingsplatser och besvara till honom inkomna förfrågningar.

Vad anginge den *tekniske konsulenten* ville utredningen erinra hurusom i samma mån en handelsträdgård ginge framåt, krav framkomme på utökning av växthus eller förbättring av redan befintliga sådana. Många odlare kunde på egen hand konstruera hus av behöflig typ men mycket ofta beginges konstruktionsfel och i synnerhet vore detta fallet med uppvärmningsanordningarna. Utomordentliga framsteg hade gjorts och gjordes alltjämt icke endast i konstruktionen av värmepannor, belysnings- och luftningsanordningar, bevattning m. m. utan också beträffande byggnadsmaterial, men det vore otänkbart att en trädgårdsman skulle kunna bedöma i vad mån en utannonserad nyhet på detta område kunde vara användbar just för hans odling. Endast en tekniskt utbildad fackman kunde följa med den hastiga utvecklingen på detta område och de råd en sådan skulle kunna giva de praktiska odlarna bleve mycket värdefulla. I de fall då en ny konstruktion eller ett nytt material använts i en handelsträdgård och givit gott resultat borde detta göras bekant på ett lämpligt sätt för att komma till användning på annat håll. Hittills hade trädgårdarnas maskiner och redskap endast mera tillfälligtvis blivit underkastade sakkunnig granskning och provning. På sista tiden hade dock statens redskapsprovninganstalt ägnat mera intresse häråt. Det vore sannolikt att en teknisk konsulent skulle kunna påverka fabrikanter av dylika maskiner och redskap därhän att allt flera sådana underkastades provning vid nämnda anstalt, och utan tvivel skulle han kunna förmå odlarna att i större utsträckning än som skett hittills fordra intyg om sådan provning vid inköp av maskiner och viktigare redskap.

Med hänsyn till det anförda har utredningen funnit sig böra förorda att staten lämnade sitt stöd till förslagets förverkligande. Hinder syntes utredningen ej böra ligga i den omständigheten, att förslaget avsåge anställande av konsulenterna hos enskild sammanslutning, om blott vid lämnande av statens stöd föreskrevs sådana villkor, att förmånen ej bleve förbehållna endast medlem i sammanslutningen utan jämväl tillkomme envar utomstående odlare. Emellertid syntes statens bidrag till konsulentverksamheten böra begränsas till 6,500 kronor för år. Till motivering härav och beträffande de villkor som borde uppställas för tillgodonjutande av bidraget har utredningen anfört följande:

Givetvis kunde ifrågasättas om det ej vore tillräckligt att till en början blott inrätta endera av de båda konsulentbefattningarna, närmast då odlingskonsulenten. Emellertid syntes jämväl inrättandet av en teknisk konsulentbefattning vara starkt av behovet påkallad. Det vore t. ex. särskilt i tider med höga bränslekostnader av utomordentligt värde att få till stånd en önskvärd rationalisering av odlarnas uppvärmningsanordningar. Enligt vad utredningen erfarit förefunnes för närvarande stora brister härutinnan. Odlingskonsulenten borde ägna hela sin tid åt uppdraget, medan den tekniska konsulentbefattningen åtminstone till en början syntes kunna innehavas vid sidan av annan befattning. Den förre borde vara en praktiskt erfaren och teoretiskt kunnig trädgårdsman, som borde ha genomgått utbildning vid högre trädgårdsskola. Den tekniske konsulenten borde lämpligen vara ingenjörutbildad inom det område, verksamheten omfattade. Önskvärt vore att han genom studier utomlands av de speciella förhållandena å ifrågavarande område vore väl insatt i sin uppgift. Med hänsyn till de kvalifikationer som sålunda borde ställas å konsulenterna kunde arvodena icke sättas för låga.

Utredningen funne det ifrågasatta arvodet, 8,000 kronor, väl avvägt såvitt anginge odlingskonsulenten. Då såsom nyss anförts den tekniska konsulentbefattningen tillsvidare borde kunna innehas jämte annan anställning syntes för denna befattning ett arvode av 5,000 kronor vara tillräckligt. Utredningen ville tillstyrka att staten lämnade bidrag med halva kostnaden av dessa arvoden eller tillhoppa 6,500 kronor. För åtnjutande av detta bidrag borde såsom villkor uppställas att konsulent skulle kompetensförklaras av lantbruksstyrelsen. Vidare borde föreskrivas att alla trädgårdssodlare skulle äga, antingen de tillhörde Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund eller ej, anlita konsulent i lika utsträckning. En viss mindre avgift, lämpad efter storleken av konsulentens arbete, borde erläggas för anlände av konsulenten. Det syntes därvid skäligt att utom förbundet stående odlare erlade något högre ersättning än förbundets medlemmar. Dessa avgifter borde erläggas till handelsträdgårdsmästareförbundet såsom bidrag till dess kostnader för verksamheten. Vidare skulle konsulenten äga att vid besök å odlingsplats av vederbörande odlare uppbära ersättning för resor och traktementen. Taxa å avgifter samt föreskrifter om reseersättning och traktementen borde fastställas av lantbruksstyrelsen efter förslag av förbundet.

Utredningen finge i anslutning till det anförda alltså hemställa att till *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund anvisades såsom bidrag för anställande av två konsulenter ett anslag för budgetåret 1938/1939 av 6,500 kronor.*

I detta sammanhang torde böra nämnas, att hos Kungl. Maj:t föreligger en av lantbruksstyrelsen gjord framställning angående förbättrade avlöningsförhållanden för hushållningssällskapens trädgårdstjänstemän. Såsom framgår av 1937 års statsverksproposition (nionde huvudtiteln sid. 189 ff) hava statsmakternas ställningstagande till denna fråga uppskjutits i avvaktan på verkställande av en allmän utredning rörande hushållningssällskapens befattningshavare. Med hänsyn till det för trädgårdssodlingen inom landet betydelsefulla arbete som åvilar nämnda trädgårdstjänstemän och till önskvärdheten att därtill erhålla kunniga och dugliga personer har utredningen, utan att närmare ingå på behandling av den föreliggande framställningen, uttalat det önskemålet att nämnda fråga snarast möjligt måtte bringas till en ur trädgårdssodlingens synpunkt gynnsam lösning.

I yttranden äro hava vissa betänkligheter anförts mot utredningens nu ifrågavarande förslag.

Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ansett att frågan om anställande av konsulenter hos enskilda organisationer borde upp- tagas till prövning i sammanhang med den hos hushållningssällskapen be- drivna konsulentverksamheten. Utskottet förutsatte därvid, att den bebådade utredningen rörande konsulentfrågan i dess helhet utan längre tids- utdräkt komme till stånd.

I detta samband må nämnas, att samtliga hushållningssällskaps förvalt- ningsutskott framhållit angelägenheten av att hushållningssällskapen sna- rast komme i åtnjutande av bidrag till avlönande av hos dem anställda trädgårdskonsulenter.

Hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Värmlands och Koppar- bergs län ha utan närmare motivering förklarat sig hysa viss tvekan rörän- de lämpligheten av utredningens förslag. *Kristianstads och Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* ha icke ansett sig böra avstyrka förslaget, ehuru de icke hyste några större förväntningar rörande dess bety- delse. Enligt sistnämnda förvaltningsutskotts mening borde helst endast den tekniske konsulenten anställas. *Hushållningssällskapens förvaltnings- utskott i Örebro och Gävleborgs län* ha avstyrkt statsbidrag till anställande av odlingskonsulent. Utskotten förmenade, att det i fråga om konsultation och upplysning på odlingens område vore lämpligare att bygga vidare på den verksamhet som vore förlagd till hushållningssällskapen. Berörda förvalt- ningsutskott ha däremot livligt tillstyrkt statsbidrag, i vad den tekniske konsulenten angår. Behovet av en växtodlingskonsulent har även satts i fråga av *Stockholms läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott* samt *Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förbund*. Den tekniske konsu- lenten borde enligt sistnämnda förvaltningsutskott anknytas till den av ut- redningen föreslagna riksorganisationen och helt avlönas av statsmedel. Sag- da förbund har ansett övervägande skäl tala för att konsulenterna an- ställdes såsom statskonsulenter hos lantbruksstyrelsen. Uttalande i samma riktning har gjorts av *Västerbottens läns hushållningssällskaps förvalt- ningsutskott*, som förklarat sig hysa så stora betänkligheter inför lämplighe- ten att till enskild sammanslutning anvisa medel för ifrågavarande ändamål, att utskottet ansett sig böra avstyrka ett genomförande av utredningens förslag i oförändrad form. Jämväl *Gotlands läns hushållningssällskaps för- valtningsutskott* har av principiella skäl ansett sig böra avstyrka anslag till en enskild organisation för avlönande av tjänstemän.

Jönköpings läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har anført föl- jande.

Det vore säkerligen av betydelse, att de två föreslagna rikskonsulenterna komme i verksamhet. Utskottet ansåge emellertid, att konsulentfrågan där- med ingalunda blivit löst. Den svenska trädgårdsodlingen utgjordes mest av småföretag, och det kunde starkt ifrågasättas, om det stora flertalet bland dessa komma att draga någon fördel av de båda rikskonsulenterna. Det syn- tes icke troligt, att två personer skulle kunna räcka till för alla dem, som

behövde deras biträde. Och det största behovet av rådgivning föreläge bland de minsta och ekonomiskt svagaste företagen. Det vore knappast sannolikt, att dessa komme att anse sig ha råd att rekvirera konsulenter på de villkor, som utredningen föreslagit. Förvaltningsutskottet ansåge, att det viktigaste vore, att det stora flertalet småföretagare kunde få hjälp, och detta syntes icke kunna åvägabringas annat än genom ett större antal rådgivare. Det förefölle då bäst, att jämte rikskonsulenterna lokala konsulenter knötes till provinsiella organisationer av något slag. En decentralisation syntes med andra ord önskvärd. Konsulenterna bleve härigenom i tillfälle att samla erfarenhet var och en beträffande sin bygds speciella förhållanden.

Övriga över utredningens förslag i denna del hörda myndigheter och organisationer med undantag av statskontoret, för vars yttrande redogörelse tidigare lämnats, hava tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

I likhet med utredningen finner jag det betydelsefullt, att trädgårdsnäringens yrkesmän beredas möjlighet att utan alltför stora kostnader erhålla tillgång till den särskilda sakkunskap, som de av frukt- och trädgårdsutredningen ifrågasatta rikskonsulenterna skulle representera. Jag anser det dock kunna ifrågasättas, huruvida icke spörsmålet om beviljande av statsbidrag för anställande av konsulenter hos en enskild näringsorganisation borde upptagas i samband med den utredning, som är avsedd att verkställas rörande den lokala, till hushållningssällskapen nu anknutna konsulentverksamheten på bl. a. trädgårdsnäringens område. Sagda utredning torde nämligen även böra avse frågan om ett eventuellt överflyttande av sistnämnda verksamhet från hushållningssällskapen till de olika näringsorganisationerna. Då emellertid de av frukt- och trädgårdsutredningen förordade konsulentbefattningarna, därest vid en senare tidpunkt så skulle befinnas lämpligt, utan större svårighet torde kunna inordnas i en blivande plan över konsulentverksamheten i dess helhet på trädgårdsodlingens område samt inrättandet redan nu av nämnda befattningar synes vara av behovet påkallat, anser jag mig böra biträda utredningens förslag härutinnan. De arvoden, som föreslagits skola utgå till konsulenterna i fråga, finner jag väl avvägda. Likaså finner jag det lämpligt, att statens bidrag till kostnaderna bestämmas till hälften av arvodenas belopp eller tillhoppa 6,500 kronor. Beträffande de villkor, som föreslagits skola gälla för åtnjutande av detta bidrag, har jag intet att erinra. Jag tillstyrker alltså, att såsom bidrag för anställande hos Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund av två konsulenter för budgetåret 1938/1939 anvisas ett anslag av 6,500 kronor.

*Departements-
chefen.*

Proposition i ärendet lärer jämlikt § 54 riksdagsordningen kunna avläsas, utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända.

Under åberopande av det anförda hemställer föredraganden, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att efter beslut av Kungl. Maj:t tillhandahålla en blivande riksorganisation av trädgårdsodlare med huvudsakligt ändamål att försälja trädgårdsprodukter svenska statens fyra procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av högst 500,000 kronor för att av organisationen deponeras i riksbanken såsom säkerhet för lån intill samma belopp i kreditinrättning som Kungl. Maj:t anvisar;

dels ock anvisa, under nionde huvudtiteln, för budgetåret 1938/1939:

- 1) till främjande av organisationsarbetet på trädgårdsnäringsens område ett reservationsanslag av 75,000 kronor;
- 2) till fraktlindring vid transport av inhemsk frukt till Norrland ett förslagsanslag av 25,000 kronor;
- 3) till främjande av omförädling av fruktodlingar m. m. ett reservationsanslag av 15,000 kronor;
- 4) till bidrag för anskaffande av apparatur till musterier ett reservationsanslag av 15,000 kronor;
- 5) till propaganda- och upplysningsverksamhet på trädgårdsnäringsens område ett reservationsanslag av 40,000 kronor;
- 6) såsom bidrag för anställande hos Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund av två konsulenter ett anslag av 6,500 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Hugo Nordlander.